

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΠΑΚΑΝΑΚΗ
Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων Πειραιῶς

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ
ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ

ΕΙΣ ΠΑΣΑΣ ΤΑΣΤΑΞΕΙΣ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ
ΤΥΠΟΙΣ «ΠΕΙΡΑΪΚΗΣ»
1921

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΠΑΚΑΝΑΚΗ
Επιθεωρητοῦ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων Πειραιῶς

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ
ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ

ΕΙΣ ΠΑΣΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ
ΤΥΠΟΙΣ «ΠΕΙΡΑΪΚΗΣ»
1921

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΑΚΑΡΙΑ
Εκδόσεις του Σπυρίδωνος Ζαχαριανού

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ

ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

ΕΙΣ ΠΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ

ΤΟΥ ΑΝΩΤΕΡΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ

ΤΥΠΟΣ «ΠΕΙΡΑΙΑΚΗΣ»

1851

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

Εἰς τὴν Διδασκαλικὴν ψυχὴν, τὴν
ἱσταμένην εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς της
καὶ εκπροσωπούμενην ὑπὸ τῶν Λειτουργῶν
τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν
φύλλων τῆς περιφερείας Πειραιῶς δεῖγμα
ἐξαιρετικῶν αἰσθημάτων καὶ ἐκτιμήσεως.

1921

Ἐν Πειραιῇ τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου 1921

Κ. ΜΠΑΚΑΝΑΚΗΣ

Ἐπιθεωρητὴς τῶν Δημοτ. σχολ. Πειραιῶς

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ ἄνθρωπος ἄρα εὐρεθὲν ἐν ὧπιον ἀνεξηγήτου φαινομένου ἐκπλησσεται καὶ προβάλλει εἰς ἑαυτὸν ἐρώτημα πρὸς ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου. Ἡ ἀπάντησις ἢ ἡ προσπάθεια πρὸς ἀπάντησιν εἰς τὸ προέληθεν ἐρώτημα εἶνε πάντοτε ἐπιστήμη ἐν τῇ ἀπλουστερά ἐκδοχῇ.

Ἡ περίληψις αὕτη παρουσιάσθη καὶ εἰς ἐμέ. Ὡς τὴν εἰνὰ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Διδασκαλείου ἐξοδὸν μου παρατήρησα μετ' ἐκλήξεως ὅτι οἱ μαθηταὶ ἐδερχόμενοι τῆς τεταρτῆς ἢ καὶ τῆς ἑκτῆς τάξεως δὲ δὲν ἐγνώριζον ἀνάγνωσιν, οὐκ ᾔσθον ἢ λογιζομένην, ἀλλὰ ὅτε τὴν ἐπιστήμην μετὰ μαθητικὸν βίον τεσσάρων ἢ ἑξ ἑτῶν δὲν κατάρθωνεν οὐκ ἀποφέρουσαν καὶ τὰς λέξεις ἀκόμη φθορολογικῶς ὁρθῶς, καίτοι ἐδιδάσκοντο κατὰ τὴν ἐρητύ αὐτὰ ἐπὶ το σχεδὸν ὥρας τὴν ἑξοχὴν, καίτοι προστάθουν νὰ ἐφαρμόσω πᾶν ὅ,τι ἐκ τοῦ Διδασκαλείου ἀπεκόμισα ψυχολογικὸν καὶ παιδαγωγικὸν καὶ πᾶν ὅ,τι κοί ἐκ τῆς κατ' ἰδίαν μελέτης καθ' ἑκάστην ἀπεκόμιζον.

Παρόμοια ἐπὶ μαθητῶν μου καὶ μαθητῶν ἄλλων ἐσχολείων γενόμενα με ἔπεισαν ὅτι τὸ κακὸν ἦτα γενικόν. Ὡς ὅτ' ὡς οὐκ ἔνδεον καὶ ἐκείνους ὁμολογῶ ὅτι τὸ φαινόμενον αὐτὸ μετ' ἐφάνη ἐκ τῆς παραδόξου εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ ἀνάγνωσις εἶνε ῥῆς τέχνης καὶ δεξιότης, ὅπως εἶνε καὶ τὸ βράδισμα τοῦ νοῦ τοῦ νου καὶ ὡς οὐκ ἔνδεον νιορῶν ἰσχυρὴν νηδὺν ὡς

Πῶς λοιπὸν συμβαίνει ὥστε τὸ μὲν βράδισμα μανθάνουν, ἀποδιδασκόμενοι σκεδόν, καὶ οἱ ἡλίθιοι τὴν δὲ ἀνάγνωσιν οὐδε εἰ εὐφρεότεροι; Εἶνε δὲ ἐπιστήμη γνωστὴν, ἀποδοτὴ ἀπρότερά οὐκ ἀνθρώπων ἐρχομένων εἰς τὸν κόσμον φέρει κληρονομικῶς ἀνύστα εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἐφοδίου.

Εἶνε ὁληθὲς βεβαίως ὅτι ἡ ἀνάγνωσις καίτοι τέχνη καὶ δεξιότης ἔχει διαφορὰς τινὰς καὶ παρουσιάζει μεγαλυτέρας καὶ πολυπλοκώτερας δυσ-

σκολίας τῶν τοῦ βαδίσματος, ἀλλὰ μεθ' ὅλα ταῦτα θὰ ἠδύναντο νὰ μανθάνουν τὴν στοιχειώδη, τὴν μηχανικὴν ἐπὶ τέλους ἀνάγνωσιν. Μήπως εἰς τὸ βάδισμα δὲν ὑπάρχουν διαφωραὶ καὶ δὴ μετοξύ ἡλιθίων καὶ κανονικῶν ἀνθρώπων; Οὕτως ἄς ὑπάρχουν—καὶ θὰ ὑπάρχουν—καὶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου μέχρι τοῦ νὰ μὴ γνωρίζουν οὔτε μηχανικὴν ἀνάγνωσιν ὑπάρχει ἀπόστασις καὶ ἀπόστασις μεγάλη.

Ἡ ἐκπληξίς μου ἠϋξανε καὶ μετ' ἀπορίας ἡρώτων, πῶς συμβαίνει τοῦτο; Τὴν στιγμὴν δέ, καθ' ἣν εἰς τὰς χεῖράς μου ἔπεσεν ἀναλυτικὸν καὶ ὠρολόγιον πρόγραμμα σχολείων Εὐρωπαϊκοῦ Κράτους ἡ ἐκπληξίς μου μετεβλήθη εἰς θαυμασμόν. Διότι ἐκεῖ παρετήρησα ὅτι διὰ τὴν γλῶσσάν των διέθετον εἰς τὴν πρώτην τάξιν 10 ὥρας τὴν ἐβδομάδα, εἰς τὴν δευτέραν 9 καὶ ὅσον ἀνηρχόμεθα τὰς τάξεις τόσον ὀλιγωτέρας ὥρας διέθετον. Ἐκείθεν ἠδύνάτο τις ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἐντὸς ἐξαετίας, ἂν μὴ πρότερον, ἐμανθάνετο ἡ γλῶσσα ἐπομένως καὶ ἡ ἀνάγνωσις καὶ δὲν ἐχρειάζοντο περισσότεραι ὥραι καὶ ἀκριδῶς δι' αὐτὸ ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν αἱ ὥραι περιωρίζοντο εἰς ὀλιγωτέρας. Μοῦ φαίνεται, ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται πολὺ μυαλὸ διὰ νὰ ἐννοήσῃ τοῦτο πᾶς τις.

Εἰς τὰ σχολεῖά μας διαθέτορεν ἀνά 10 ὥρας σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς τάξεις καὶ ἐν τούτοις ὡς ἀποτέλεσμα ἔχομεν ἓνα μεγάλο, μεγάλο μηδενικόν. Ὅχι μόνον γενικῶς ἡ γλῶσσα δὲν μανθάνεται, ἀλλ' οὔτε ἀνάγνωσις καὶ μάλιστα οὔτε αὐτὴ ἡ μηχανικὴ.

Ποῖος πταίει; Ὁ διδάσκαλος, οἱ μαθηταί, τὰ βιβλία, ὁ δρόμος τὸν ὁποῖον ἀκολουθοῦμεν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῆς ἢ ὅλα μαζί:

Κατέγεινα πολὺ καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη μὲ ἐπιμονήν, ὑπομονήν καὶ ἐπιμέλειαν διὰ νὰ λύσω τὸ δι' ἐμὲ τοῦλάχιστον, πρόβλημα τοῦτο.

Τὸ ἔλυσα; Πολὺ τολμηρὸν διὰ ν' ἀπαντήσω καταφατικῶς. Ἄλλοι θὰ κρίνουν, ὅχι βεβαίως ἂν τὸ ἔλυσα, ἀλλ' ἂν μεθ' ὅσα θὰ εἶπω θὰ δώσω λαβὴν τινα καὶ ὥθησιν πρὸς λύσιν τοῦ σπουδαιωτάτου τούτου ζητήματος.

Οἱ ἀναγνώσται μου ἄς πιστεύσουν ὅτι ἐννοῶ πολὺ βαθεῖα πόσον δύσκολον καὶ μεγάλον εἶνε τὸ θέμα καὶ πόσον μικρὸν εἶνε τὸ ἀνάστημά μου. Χιλίας δύο προσπαθείας δυνατόν νὰ καταβάλλῃ τις καὶ ἐν τούτοις νὰ μὴ φθάσῃ ἐκεῖ ὅπου πρέπει, ἐκεῖ ὅπου ἀποβλέπει. Ὅχι μόνον διότι ἄλλος μὲ ὑψηλότερον ἐπιστημονικὸν ἀνάστημα θὰ ἐφθαιεν ἀσφαλέστερα,

ἀλλὰ καὶ διότι τὸ πρὸς λύσιν θέμα εἶνε ἀπὸ ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὅποια κάθε νέα σκέψις, ἢ ὅποια γεννᾶται εἰς τὴν πορείαν τῶν ἐργασιῶν, ἀπομακρύνει, ἀντὶ νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὸ τέρμα.

Δάσκαλος καὶ ἐπιθεωρητὴς καὶ πρὸ παντὸς δάσκαλος 25 χρόνια καὶ πλέον, μέσα ἀπὸ τὸ σχολεῖον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου πολλάκις ἐρρίψα τὴν ματιὰ μου τὴν ἰδιαιτέρα εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀναγνώσεως καὶ πρὸ παντὸς τῆς πρώτης ἀναγνώσεως, θὰ διατυπώσω τὴν γνώμην μου, βγαλμένην, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ διάβασμα καὶ τὴν μελέτην βιβλίων, ἀλλὰ, καὶ κυρίως, ἀπὸ τὸ διάβασμα, τὴν μελέτην καὶ παρατήρησιν, τὴν ὅποιαν ἔκανα ἐπάνω εἰς τὰ θρανία, ἐπάνω εἰς τὰ κεφαλᾶκια τῶν μικρῶν παιδιῶν.

Ἡ γνώμη μου εἶνε βγαλμένη μέσα ἀπὸ τὸ σχολεῖον, μέσα ἀπὸ τὴν ζωὴν τὴν ζωντανήν, ἐφηρμόσθη δὲ ὄχι μόνον ἀπὸ ἐμέ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλους συναδέλφους, οἱ ὅποιοι εἶδαν καὶ τοὺς καρπούς τῆς Σύμφωνας με αὐτὴν πρέπει νὰ συγγράφωνται καὶ τὰ ἀναγνωστικὰ καὶ πρὸ παντὸς τὸ ἀλφαριθμητικόν.

Μαντεύω ἢ μάλλον γνωρίζω ὅτι ἡ γνώμη μου θὰ εὐρεθῇ ἀντιμέτωπος καὶ εἰς σύγκρουσιν με τὴν γνώμην καὶ ἐργασίαν ἄλλων ὑψηλοτέρων κατὰ τὸ ἐπιστημονικὸν ἀνάστημα ἀπὸ ἐμέ καὶ ἀσχοληθέντων ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ με ἐπιμονὴν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Ἀναγνωρίζω, ἐννοῶ καλῶς καὶ ὁμολογῶ, δύνασθε δὲ καὶ σεις νὰ φαντασθῆτε καὶ νὰ συνομολογήσητε τὸ δύσκολον καὶ μειονεκτικὸν τῆς θέσεώς μου διότι κόμνω λόγον καὶ ἐκφράζω γνώμην ἢ καλύτερα πίστιν καὶ πεποιθήσιν διὰ ζήτημα, τὸ ὅποιον ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀπασχόλησε πολλοὺς ἐργάτας καὶ με πολὺ μεγάλον ἐπιστημονικὸν ἀνάστημα καὶ κύρος.

Δὲν λησμονῶ ἐπίσης, ὅτι καὶ κάθε ἄλλος παρουσιαζόμενος νὰ ἐγείσῃ, ἔστω καὶ ἐλαφρῶς, ἐργασίας ἐκτελεσθείσας ἀπὸ ἐπιστημονικὰ ἀναστήματα, ἐργασίας ἀναγνωρισθείσας ἀπὸ ἐπιστημονικὰς κορυφὰς θὰ εὐρεθῇ πρὸ ἀτμοσφαίρας ὄχι εὐνοϊκῆς διὰ ν' ἀπλωθῇ ἀκινδύνως ἡ γνώμη του.

Εὐρισκόμεθα δὲ δυστυχῶς εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν αἱ γνώμαι ἔχουν τόσῃν ἀξίαν, τόσῃν πέρασιν καὶ ἐπιβολὴν καὶ ἐπομένως καὶ κυκλοφορίαν, ὅσῃν πέρασιν καὶ ἐπιβολὴν ἔχει ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος λέγει ταύτην.

Ναί, ὅλα αὐτὰ τὰ γνωρίζω καὶ ἐν τούτοις ἐξακολουθῶ νὰ ἔχω τὸ θάρρος νὰ διατυπώσω καὶ γραπτῶς τὴν γνώμην μου. Ὑποβάλλω μόνον μίαν θερμὴν παράκλησιν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας μου :

Νὰ λησμονηθῇ πὸς αἰ καὶ πεῖται ἐπιστημονικαὶ κο-
ρυφαί ἠραχλήθησαν, εἶπον, συνεζήτησαν, ἔγραψαν κ.λ.π. διὰ τὸ
ζητήμα τοῦτο καὶ ποῖος εἶμαι ἐγὼ διὰ νὰ λάβῃ ἡ συζήτησις,
ὅσον τὸ δυνατόν, ἀντικειμενικὴν καὶ ἀπροκατάληπτον ὄψιν.

Περὶ τοῦ ἐνδύματος καὶ τῆς διατυπώσεως τῶν σκέψεών μου, ὁρ-
μόδιος βεβαίως κριτὴς εἶνε ὁ ἀναγνώστης, ἐπὶ τῆς ἐπικείρας τοῦ ὀ-
ποίου πολὺ ὑπολογίζω, ἐν τούτοις θὰ μοι ἐπιτραπῇ νὰ εἰπῶ ὅτι κατέβαλον
πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως παρὰ τὰς παρ' ἡμῖν γλωσσικὰς ἀνωμαλίας,
ἀποδώσω ἔσθαι τὸ δυνατόν σαφῶς τὰς σκέψεις μου περὶ τοῦ οὗ πρόκειται
ζητήματος φάσας ἴσως εἰς τινὰ μέρη καὶ μέχρι πολυλογίας. Μεθ' ἅλα
ταῦτα ὑποβάλλω καὶ δευτέραν παράκλησιν: Νὰ συγχωρηθῇ εἰς ἐμέ ἐκ
τῶν προτέρων πᾶν πλημμέλημα ἐκούσιον τι καὶ ἀκούσιον γλωσσικόν,
διερχόμεθα ἄλλως τε καὶ ὡς πρὸς ταῦτα μίαν ἀνωμαλίαν καὶ μεταβα-
τικὴν κατάστασιν καὶ ὡς γνωστὸν κατὰ τὰς ἀνωμαλίας καὶ μεταβατικὰς
καταστάσεις ἀμνηστεύονται καὶ... ἐγκλήματα γλωσσικά, ὅς ὅτ' ὁ γράψας

ὡς τὸν πρῶτον ἐξ αὐτῶν ἐξ ὧν ἡμῶν ἡ ἰδέω ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἡμερῶν. **Ἐν Πειραιεὶ τῇ 15. Μαΐου 1921** ἐκ τοῦ συγγραφέως ἰσχυρῶς
ἄλλοις ἡμετέροις ἀποχρῶν ἰσχυρῶς ὅσοι συμπεριεῖν νόμιμον ἵππες ὅτ' ὅταν

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

ἔκ τῶν συλλεγμένων ἐκ τούτων συμπεριεῖν ὅτ' εἰς τὴν συλλεγμένην ἰσχυρῶς
ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐξ αὐτῶν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς ὡς τῶν νύκτων ἡ ἰδέω τῶν Μ

[illegible]

ὅσοι ἐκ τῆς ἱστορίας ἐπὶ τῶν ἁγίων
 ὅσοι ἐκ τῆς ἱστορίας ἐπὶ τῶν ἁγίων
 ὅσοι ἐκ τῆς ἱστορίας ἐπὶ τῶν ἁγίων

ΜΕΡΟΣ Α.

Κεφάλαιον Α'.

ΑΚΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ

490 Զառնապրոպ շէր շտապիման սո՛ր: Եւ ճշտեմք շէր Կոթի՜ Զոթա՜ն
 Կոթի՜ Կոթա՜ն: Եւ սո՛ր Կոթի՜ Կոթա՜ն: Եւ սո՛ր Կոթի՜ Կոթա՜ն: Եւ սո՛ր Կոթի՜ Կոթա՜ն:

Σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶναι νὰ παρασκευάσωμεν τὸ παιδὶ καὶ καταστή-
σωμεν τοιοῦτον, ὥστε νὰ δύναται νὰ ζήσῃ μέσα εἰς τὴν σημερινὴν ζων-
τανὴν κοινωνίαν καὶ μὲ τάσεις τινὰς βελτιώσεις ταύτης.

Πάντα τὰ ἄλλα ὅσα ἐλέχθησαν, λέγονται ἢ θι λέγονται περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς· εἰς λόγια καὶ μόνον λόγια. Διότι α'.) καὶ νὰ θέλῃ καὶ νὰ ἐπιδιώξῃ δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ ἄλλον σκοπὸν, διότι ἐμποδίζε-
ται ὑπὸ τῆς φυσικῆς ἰδιοσυμταγίας οὗτοῦ τούτου τοῦ ἐρχομένου εἰς τὸν κόσμον ἀνθρώπου· καὶ β'.) καὶ νὰ δύναται, δὲν πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ ἄλλον παρὰ τὸν ἄνω σκοπὸν, διότι θ'.) κάμῃ δυστυχεῖς. Ἔς ὑποθέτω-
μεν ἐπὶ παραδείγματι ὅτι κατορθώνει νὰ κάμῃ καὶ νὰ μεταμορφώσῃ ἐν παιδίον εἰς ἄγγελον. Τὸ παιδί αὐτό, τὸ ὅποιον διὰ τῆς ἀγωγῆς μετε-
βλήθη εἰς ἄγγελον, θὰ εἶνε δυστυχές, θὰ εἶνε... ἓνας ἡλίθιος μέσα εἰς
τὴν σημερινὴν πραγματικὴν κοινωνίαν. — Ἡ ἐπιδιώξις ἄλλου σκοποῦ
ὄχι μόνον δὲν θι ὠφελήσῃ ἀλλ' ἡ θὰ βλάψῃ καὶ πολὺ μάλιστα τὸ
παιδί. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπεκταθῶμεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου πε-
ρισσότερον, διότι τὸ θέμα μαζ' εἶνε ἄλλο.

Ἡ πραγμάτωσις ὅμως τοῦ σκοποῦ τούτου ἀρχίζει μὲν νὰ ἐπιδιώκε·

ται εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων σχεδὸν ἡμερῶν τοῦ παιδίου, ἔστω καὶ μὴ συνειδητῶς δὲν ἐπιτυγχάνεται—ἀν ἐπιτυγχάνεται—δὲ, οὔτε ἐντὸς τῶν τεσσάρων ἢ ἕξ ἐτῶν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἀλλὰ πολὺ βραδύτερον καὶ μὲ τὴν βοήθειαν καὶ ἄλλων παραγόντων.

Σκοπὸς λοιπὸν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου δὲν εἶνε ἡ πραγμάτων τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς, ἀλλὰ τὸ ἀεὶνισμα ἐν γένει τοῦ μυαλοῦ καὶ τῶν ἐμφύτων σωματικῶν ἢ πνευματικῶν δεξιότητων καὶ ἡ ἀπόκτησις γνώσεων καὶ δεξιότητων νέων ἐγκεντρισμένων εἰς ἐμφύτου; τοιαύτας, ἀπαραιτήτων πρὸς ἐπιδίωξιν καὶ πραγμάτων τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ.

Ἐν ἐκ τῶν ἀπαραιτήτων μέσων, τὸ καὶ σπουδαιότερον δι' οὗ ἐπιδιώκεται ἡ πραγμάτων τοῦ σκοποῦ εἶνε καὶ ἡ ἀπόκτησις τῆς τέχνης καὶ δεξιότητος τῆς ἀναγνώσεως.

Σκοπὸς λοιπὸν τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως δὲν εἶνε ἡ ἄμεσος συμβολὴ ταύτης εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς; ἀλλ' ἡ ἀπὸκτησις τῆς τέχνης καὶ δεξιότητος τῆς ἀναγνώσεως. Ἐξηγούμαι: Σκοπὸς ἐπὶ παραδείγματι αὐτῆς ὁ ἄμεσος δὲν εἶνε ἡ ἀπόκτησις τῆς Α ἢ Β περιεχομένης εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον γνώσεως, ἀλλ' ἡ ἀπόκτησις τῆς τέχνης καὶ δεξιότητος τῆς ἀναγνώσεως.

Μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως δὲν σκοποῦμεν νὰ μορφώσωμεν τὸ παιδί, ἀλλὰ νὰ τὸ ἐφοδιάσωμεν μὲ ἐν ἐπὶ πλεόν μέσον, τὸ καὶ σπουδαιότατον, μὲ τὸ ὅποιον θὰ δύναται νὰ μορφωθῇ. Ν' ἀποκτήσῃ δηλαδὴ τὴν ἰκανότητα τῆς ἀναγνώσεως.

Λαμβάνω ὡς παράδειγμα ἐν κεφάλαιον ἀπὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον «ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη». Ἄν τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἐδιδάσκετο εἰς τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας, σκοπὸς ἄμεσος τῆς διδασκαλίας τούτου εἶνε καὶ πρέπει νὰ εἶνε ἡ ἐκμάθησις τούτου καὶ ἡ ἐξαγωγή συμπερασμάτων περὶ τῶν αἰτίων καὶ ἀποτελεσμάτων καὶ περὶ τῆς ἐπιδράσεως ταύτης εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἔθνους μας καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν—κυρίως τῶν γειτόνων μας,—ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἐπεκταθῇ κατ' ἀνάγκην καὶ ἐπιδρᾷς λόγῳ τῆς ἀλληλεπιδράσεως.

Διαφέρει ὅμως ἀν διδαχθῇ τὸ αὐτὸ κεφάλαιον ὡς ἀναγνώσις. Σκοπὸς ἄμεσος καὶ κύριος τῆς διδασκαλίας τούτου, περιεχομένου εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον, ὡς ἀναγνώσεως δὲν εἶνε ὁ αὐτὸς μὲ τὸν εἰς τὸ μᾶθημα τῆς ἱστορίας ἐπιδιωχθέντα.

Σκοπὸς τούτου ἄμεσος καὶ κύριος εἶνε νὰ καταστήσῃ τὸ παιδί ἰκανώτερον καὶ δεξιώτερον εἰς τὴν τέχνην τῆς ἀναγνώσεως ἀπὸ ὅ,τι ἦτο εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον. Νὰ καταστούν δηλαδή τὰ σχετικά ὄργανα ἰκανώτερα, δεξιώτερα καὶ ταχύτερα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἰδιαζούσης εἰς κάθε ὄργανον ἐργασίας των π. χ. ἡ φωτογραφικὴ μηχανὴ (τὰ μίτια), τὰ φωνητικὰ ὄργανα, τὸ νευρικὸν σύστημα εἰς τὸ νὰ μεταβιβάσῃ ταχύτερον καὶ ἀκριβέστερον ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ὀργάνου εἰς τὸ ἄλλο, ἡ διάνοια εἰς τὸ ν' ἀντιλαμβάνεται, κατανοῇ καὶ συναισθάνεται τὰ διανοήματα τοῦ συγγραφέως κ. λ. π. Νὰ τείνωμεν δὲ εἰς τὸ νὰ ἐκτελῇται ὑπὸ ἐνὸς ἐκάστου ὀργάνου ἡ ἰδιαζούσα ἐκάστη ἐργασία του ὅλως μηχανικῶς. Ἐνῶ δηλαδή εἰς τὴν ἀρχὴν θὰ εἶνε συνειδητὴ ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ τείνῃ νὰ γένηται ἀσυνειδήτος, χωρὶς ἡ διάνοια νὰ σκέπτεται διὰ τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως καὶ νὰ δαπανᾷ δυνάμεις καὶ χρόνον, ἀλλὰ νὰ μένῃ ἐλευθέρῃ καὶ καταγίνεται εἰς ἄλλας ἐργασίας. Αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἔχει ἡ διδασκαλία τοῦ εἰρημένου κεφαλαίου ὡς ἀναγνώσεως καὶ ὅχι τὴν ἀπόκτησιν τῆς γνώσεως τούτου. Ἡ ἐκμάθησις τούτου δι' ἐμὲ εἶνε σκοπὸς ἔμμεσος καὶ δευτερεύων, ἵνα μὴ εἴπω ἀδιάφορος. Ἀδιαφορῶ, ἅς μοι ἐπιτραπῇ ἡ ἔκφρασις, ἀν θὰ τὸ ἐνθυμῇται ἡ τὸ λησμονήσῃ τὴν ἄλλην ἡμέραν.

Μὲ ταῦτα δὲν ἀρνούμεθα, οὔτε θέλομεν ν' ἀποκλείσωμεν τὴν συμβολήν, τὴν ὅποιαν δυνατόν νὰ προσφέρῃ ὁ δευτερεύων οὗτος σκοπὸς εἰς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς, ἀλλ' ἀπλουστάτα θέλομεν ν' ἀποκλείσωμεν ἀπὸ τοῦ νὰ θεωρῇται οὗτος κύριος καὶ ἄμεσος σκοπός. Τότε — ἴσως ἀντίειπῃ τις — διατὶ θέλομεν καὶ πρέπει νὰ ἔχωμεν ἀναγνωστικὸν βιβλίον μὲ ἐκλεκτὸν περιεχόμενον, μὲ καλλιτεχνικὴν πλοκὴν καὶ διατύπωσιν καὶ ἐν γένει ἐν λογοτέχνημα, εἰ δυνατόν, τέλειον ;

Ἡ ἀντίρρησις εἶνε εὐλογοφανὴς καὶ ἀπαντῶ :

Α'.) Ἡ ἀνάγνωσις, ὡς εἵπομεν, εἶνε μία τέχνη καὶ δεξιότης καὶ ὡς τοιαύτη εἶνε ξηρὰ καὶ δὲν ποικιλεῖ ἐνδιαφέρον.

Εἶνε δὲ γνωστόν, ὅτι πᾶν ὅ,τι δὲν διεγείρει ἐνδιαφέρον, δυσκόλως μαθαίνεται, ἵνα μὴ εἶπω, δὲν μαθαίνεται καὶ ὅτι πᾶν ὅ,τι διὰ τῆς βίας χῶρεται μέσα εἰς τὴν διάνοιαν ἀπορρίπτεται εὐτυχῶς ὑπ' αὐτῆς ταύτης, ὡς ἀχρηστοῦ, διὰ τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς εὐρισκομένων ἀμυντικῶν ὀπλῶν.

Ἀλλοίμονον δὲ ἂν συνέβαινε τοῦτο. Τὰ σχολεῖά μας θὰ μᾶς ἀπεβλάκωναν τελείως.

Ἄλλ' εὐτυχῶς εἰς τὸ πνεῦμα συμβαίνει ὡς πρὸς τοῦτο ὅ,τι καὶ εἰς τὸν στόμαχον, ὁ ὅπως δι' ἐμέτου θ' ἀπορρίψη πρὸς τὰ ἔξω, πᾶν φαγητόν, τὸ ὅποιον δὲν ἀρέσει εἰς αὐτόν. Ἀκριβῶς οὕτω πράττει καὶ τὸ πνεῦμα, ἀποβάλλει δηλαδὴ πᾶν ὅ,τι δὲν τῷ ἀρέσει, πᾶν ὅ,τι δὲν προκαλεῖ ἐνδιαφέρον. Ὁ μὲν στόμαχος δὲν ἀνέχεται τὴν φαγητο-αγχαρείαν, τὸ δὲ Πνεῦμα τὴν πνευματο-αγχαρείαν. — Οὕτω τοῦλάχιστον ἐναπομένει ἡ βλάβη καὶ ἡ ἐξάντλησις, τὴν ὁποίαν ὑφίσταται τὸ Πνεῦμα μὲ τὸ νὰ πέτῃ ἔξω ὅλα τὰ ἀχρηστοῦ, τὰ ὅποια ἡ ἀγνοία ἢ ἡ ἀνοησία τῶν ἀνθρώπων θέλει διὰ τῆς βίας νὰ χῶσῃ μέσα εἰς τὸ μυαλό.

Οὕτως ἢ ἄλλως ἐν τοῦτοις πρέπει νὰ μάθωμεν τὴν τέχνην τῆς ἀναγνώσεως, διότι δι' αὐτῆς θὰ διαχετεύσωμεν εἰς τὸ πνεῦμά μας ὅλον τὸν θησαυρὸν τῶν παρελθόντων γενεῶν καὶ διότι ἐν ἐνῷ λόγῳ εἶνε τὸ κυριώτερον μέσον πρὸς ἐπιδιώξιν καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς.

Τί πρέπει λοιπὸν νὰ γείνη οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ;

Πρέπει νὰ κάμωμεν ὅ,τι κάμνει ἡ καλὴ οἰκοδέσποινα, ὅταν παρασκευάζῃ ντολμάδες. Κανένας μας δὲν τρώγει τὰ ἀμπελόφυλλα. Ἄν ὅμως μία καλὴ οἰκοδέσποινα παρασκευάσῃ μὲ αὐτὰ ντολμάδες τὰ τρώγωμεν εὐχαρίστως, διότι εἶνε νοστιμώτατα ἀναλόγως μάλιστα τῆς ἰκανότητος περὶ τὴν παρασκευὴν τῆς οἰκοδεσποίνης καὶ τῶν μέσων τὰ ὅποια διαθέτει. Ἡ νοστιμάδα τοῦ κρέατος μεταβιβάζεται εἰς τὰ ἀμπελόφυλλα χωρὶς καὶ αὐτὸ νὰ χάσῃ τι ἀπὸ τῆ νοστιμάδας του, τοῦναντίον μάλιστα καθίσταται καὶ αὐτὸ ἀκόμη νοστιμώτερον.

Ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ γίνηται καὶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Εἶνε

ἀνάγκη νὰ συνδυάζεται ἡ ἀναγνώσις μὲ κάτι ἄλλο, τὸ ὁποῖον νὰ ἔχῃ
μέσα του ἐνδιαφέρον καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖον νὰ δανεῖζεται καὶ ἡ ἀναγνώσις.
Πρέπει νὰ συνυφαίναται αὐτὴ μὲ κάτι, τὸ ὁποῖον νὰ διαχειρῇ ἐνδιαφέ-
ρου. Ἐκεῖνο δὲ μὲ τὸ ὁποῖον δυνάται καὶ πρέπει νὰ ἐκφεύγῃ καὶ συνυ-
φαίνεται εἶνε τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου. Διὰ νὰ προ-
καλῇ δὲ ἐνδιαφέρον τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου, πρέπει
ὄχι μόνον νὰ εἶνε ἐκλεκτόν, ἀλλὰ καὶ σύμφωνον μὲ τὸ διανοητικὸν ἐπί-
πεδον τοῦ παιδίου, ἢ δὲ διατύπωσις καὶ πλοκὴ τούτου μὲ εἰς σύμφωνον
μὲ τὸν σταθμὸν τῆς διανοητικῆς ἐξελίξεως τοῦ παιδίου. Ὅταν δὲ τὸ πε-
ριεχόμενον ἔχῃ οὕτως μεταβιβάζει τὸ ἐνδιαφέρον τὸν καὶ εἰς τὴν ξηρίαν
καὶ ἀνευ ἐνδιαφέροντος ἀναγνώσιν καὶ οὕτω θελγόμενον καὶ ἐνδ. αφερό-
μενον τὸ παῖδι διὰ τὸν περιεχόμενον παρτύρεται καὶ μανθάνει ὀλίγον
κατ' ὀλίγον τὴν τέχνην καὶ δεξιότητα τῆς ἀναγνώσεως, ἥτις ἑτερόφωτος
οὐσα ἠλεκτρορῳτίζεται οὕτως εἰπεῖν ὑπὸ τοῦ περιεχομένου.

Β'.) Ἐκτὸς τούτου καὶ ἄλλος λόγος ἐπιβάλλει ν' ἔχωμεν περιεχόμενον κλπ. Ἀνάγνωσις δὲν θὰ εἴπῃ: ἡ φω-ογραφικὴ μηχανὴ (τὰ μάτια) τὰ πέρην λέξεις τινάς, τὰ νεύρα νὰ μεταβιβάζουν ταύτας εἰς τὰ φωνητικὰ ὄργανα καὶ τὰς προφέρουν. Ἀπαιτεῖται προσέτι αἱ λέξεις καὶ συμπλεγμα τούτων νὰ μεταβιβάζωνται διὰ τῶν νεύρων εἰς τὴν διάνοιαν, εἰς τὴν ὁποίαν ν' ἀναπηδούν αἱ ἀν-ίστοιχοι ἔννοιαι. Νὰ δίδεται ἐκ τῶν προτέρων διαταγὴ ὑπὸ τῆς διανοίας εἰς τὴν φωτογραφικὴν μηχανὴν π-σας καὶ ποίας λέξεις πρέπει ν' ἀλάβῃ καὶ μεταφέρῃ ὅπου δεῖ—αἱ ἔννοιαι ἐντὸς τῆς διανοίας νὰ συνδέωνται εἰς ἄλλῃς γενικωτέρας ἐννοίας καὶ νὰ μεταφέρονται ἐκεῖθεν εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ συμπαιθητικοῦ νεύρου κ.λ.π. Ὁ ἀναγνώστης οὐ μόνον νὰ κατανοῇ τὸ περιεχόμενον—λογικὴν ἀνάγνωσιν—καὶ νὰ συναισθάνεται τοῦ ο-μετ' ἡθους ἀνάγνωσιν ἀλλὰ νὰ κάμῃ καὶ τὸν ἀφορτὴν νὰ κατανοῇ καὶ συναισθάνεται τὸ περιεχόμενον. Διὰ νὰ κατορθωθῶν δὲ ταῦτα ἔχομεν ἀνάγκην περιεχομένου πρὸς ἀκούσιν τῶν παιδίων δι' ὃ ἀποκτείνουσι τὰς ἀπαιτούμενας σωματικὰς καὶ πρὸ παντὸς πνευματικὰς ἐξείς καὶ διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὸ σημεῖον νὰ δυνα-ταί ἄνευ τῆς βοηθείας τινος ν' ἀναγνώσκουν μηχανικῶς, λογικῶς καὶ μετ' ἡθους.

Ἐὰν αὐτοὺς τοὺς δύο ἀνωτέρω ἐκτεθέντας λόγους θέλωμεν τὸ περιεχόμενον τῶν βιβλίων καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς πρέπει νὰ ἔχωμεν ἐκλεκτὰ βιβλία. Εἶνε δὲ ἐκλεκτὰ τὰ βιβλία ὅταν ἔχουν περιεχόμενον ὃχι μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἐλλεκτὸν ἀλλὰ καὶ σύμφωνον μετὰ τὸ διανοητικὸν ἐπίπεδον τῶν παιδίων, ἡλικεῖς δὲ καὶ προτάσεις κατὰ τὸ μέγεθος σύμφωνοι μετὰ τὴν δύναμιν τῆς φωτογραφικῆς μηχανῆς καὶ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, τὴν δὲ διατύπωσιν καὶ τὴν πλοκὴν ἐν γένει καλλιτεχνικὴν καὶ σύμφωνον μετὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, διότι ἄλλως ὃχι μόνον δυσκόλως μανθάνεται ἡ ἀνάγνωσις—ἀν μὴ μανθάνεται—ἀλλ' ἀμβλύνεται καὶ ἡ διανοήσις τοῦ παιδίου. Τὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία πρέπει νὰ εἶνε πραγματικὰ διὰ τὰ παιδιὰ λογοτεχνήματα διὰ νὰ προκαλοῦν ἐνδιαφέρον καὶ υποβοηθοῦν τὴν ἐκμάθησιν τῆς τέχνης καὶ δεξιότητος τῆς ἀναγνώσεως.

Κεφάλαιον Β'

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΑ

Τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον — πλην τοῦ τῆς πρώτης τάξεως — δὲν εἶνε πρόσωπον βοῶν, ἀλλὰ ζωντανόν, τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ εἰς τὸν ἀναγνώστην. Τὸ βιβλίον πρέπει νὰ εἶνε σὰν τὸν ἄνθρωπον ἐρένον, ὃ ὁποῖος διηγεῖται, συζητεῖ καὶ ἐν γένει ὁμιλεῖ τοσόντο ὁμορφα καὶ τοσόντο χαριτωμένα, ὥστε εἶνε εὐχαριστος καὶ περιζήτητος ἀπὸ καθὲ παρακαλῶν καὶ ἀπὸ καθὲ συναναστροφῆς. Εἶνε δὲ τοσόντο γοηστὴς ὥστε ὅλοι κρεμνίζονται ἀπὸ τὴν γλῶσσάν του, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν στάζει μέλι, ὡς λέγεται καινῶς.

Ἀκριβῶς τοιοῦτον πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὸ βιβλίον διὰ νὰ εἶναι περιζήτητον ἀπὸ τὸν ἀναγνώστην καὶ νὰ μὴ συμβαίῃ ὅ,τι συμβαίνει εἰς ἡμᾶς,

ματα καὶ τὰ σημεῖα τοῦ βωβόυ θὰ αἰσθάνεται μεγάλην ἀνέκφραστον
χαράν. Κάθε κατανόησις, κάθε ἀναγνώρισις τῆς σημασίας νοήματος ἢ
σημείου εἶνε πηγὴ νέας χιρᾶς διὰ τὸ παιδί. Ἐδῶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ
παιδιοῦ προκαλεῖται ἀπὸ τῆς ἀναγνώρισιν καὶ κατανόησιν τῆς σημασίας
χωριστὰ ἐνὸς ἐκάστου σημείου ἢ νοήματος. Ἐν τῇ ἐκπαίδευσι τοῦ παιδιοῦ
ἡ ἀνὸ βωβὸς εἶχε τὴν δυνάμιν καὶ κατεσκεύαζε μὲ νοήματα καὶ ση-
μεῖα ἕνα μικρὸν λογοτεχνήμα, θὰ ἡδύνατο θὰ κατώρθωνε νὰ μεταδώσῃ
τοῦτο εἰς παιδί, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε ἀκόμῃ εἰς θέσιν οὔτε ἕνα, ἕνα χω-
ριστὸν νόημα καὶ σημεῖον νὰ καταλάβῃ. Ἀσφαλῶς, ὅχι μόνον δὲν θὰ
κατώρθωνε νὰ μεταδώσῃ εἰς αὐτὸ τὴν ἐνδεῖαν λογοτεχνήματος σκέψιν
τοῦ, ἀλλὰ θὰ ἔτρεπεν εἰς φυγὴν τὸ παιδί, τὸ ὁποῖον οὐδεμίαν ὁρεξίν
θὰ εἶχε νὰ χάσῃ τὸν καιρὸν τοῦ εἰς μάτην. Θὰ ἐβλεπεύ, ὅτι εἶνε μία
καθαρὰ μάταιο πρὸς τὴν ἀφῶν δὲν θὰ ἡδύνατο νὰ κατανοήσῃ τί λέγει ὁ
βωβός. Τὸ μόνον πιθανὸν ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον δυνατόν νὰ ἐπὶ ἤρχετο
θὰ ἦτο· τὸ παιδί νὰ ἀπομακρυνθῇ τελείως ἀπὸ τοῦ βωβόυ καὶ νὰ μὴ
θέλῃ νὰ καταγείνῃ εἰς τὸ νὰ ἐννοήσῃ ἕστω καὶ ἐν μόνον νόημα. Ὁ νόμι-
μος βεβαίως βραδύτερον καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ παιδί μανθάνει ὅλο-
ν ἐν περισσότερα νοήματα καὶ σημεῖα ὥς καὶ τὴν πλοκὴν τούτων θὰ
φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἐννοῇ κατ' ἀρχὰς μικρὰς καὶ ἀπλᾶς σκέψεις
καὶ κατόπιν μεγαλυτέρας καὶ τέλος νὰ αἰνῇ καὶ ὁλοκληροῦς συνθεμίας
μὲ τὸν βωβόν, ἀλλὰ πᾶσι τούτοις συνομιλίας βωβόυ. Ἀλλὰ
καὶ τοῦτο θὰ γείνῃ πολὺ ἄργα καὶ ἀφῶν διελθῇ ῥωτισμένους σταθμούς
καὶ ἀσκηθῇ ἀρκετά, διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων πρέπει ἡδὲ νὰ μάθῃ νὰ
σκέπτεται καὶ ὁ μὲν ἡ μὲν ὡς νοήματα καὶ σημεῖα αὐτῶν.
Οἱ βωβοὶ μὲ τοὺς οἰκείους συνεννοοῦνται, ἐνῶ μὲ τοὺς ξένους δὲν
δύνανται. Τὰ μικρὰ παιδάκια μὲ τοὺς οἰκείους τῶν καὶ πρὸ παντὸς μὲ
τὰς μητέρας τῶν κατωρθοῦν νὰ συνεννοοῦνται. Ἐδῶ τὸ βωβόν πρὸς
σωποὶ ἀντικαθίσταται μὲ τὸ ἀλφιβητάριον, τοῦ ὁποῖου τὰ σημεῖα
θὰ προσπαθῇ τὸ παιδί νὰ μάθῃ. — Ὅπως λοιπὸν ὁ βωβός δὲν πρέπει
εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ πρὶν μάθῃ τὸ παιδί τὰ νοήματα καὶ τὰ σημεῖα αὐτοῦ
νὰ τῷ διηγέται ὁλοκληρὸν ἱστορίαν, διότι τὸ παιδί θὰ τραπῇ εἰς φυ-
γὴν καὶ δὲν θὰ θέλῃ οὔτε ἐν νόημα νὰ μάθῃ, οὔτω καὶ τὸ ἀλφιβη-

τάριον δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς περιχόμενον λογοτέχνημα μὲ τὴν ιδέα
 τοῦ δι' αὐτοῦ θὰ διεγείρῃ τὸ ἐνδιαφέρον του· διότι τὸ παιδί εὐρίσκεται
 εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἀντιληφθῇ λογοτέχνημα καὶ ἐπομένως καὶ νὰ προ-
 κληθῇ εἰς αὐτὸ ἐνδιαφέρον. ^{ὡς ἀπὸ τοῦ νοῦ τοῦ παιδὸς εἰς τὸν νοῦ τοῦ διδασκάλου}
 ἔτι ἐποχὴ κατὰ τὴν ὑποίαν τὸ παιδί δὲν γνωρίζει εἰσεῖν τὰς φω-
 νὰς τῶν κατὰ συνθήκην σημείων, πολὺ περισσότερον τὴν ἐνωσιν καὶ
 πλοκὴν τούτων εἰς λέξεις καὶ τούτων εἰς προτάσεις. καὶ π. ἡμεῖς δὲ
 ζητοῦμεν παρ' αὐτοῦ νὰ κἀμὴ θαύματα, νὰ ἀντιληφθῇ λογοτέχνημα,
 ὅπερ προϋποθέτει πλήθος πραγμάτων καὶ περὶ τῶν ὁποίων εἰς τὸ περὶ
 διδασκαλίας τῆς πρώτης αἰαγνώσεως κεφαλαιῶν ἰδιαιτέρως θὰ διαλάβω-
 μεν καὶ τότε θὰ φησίσθῃ πληρέστατα τὸ ζήτημα τοῦτο. ^{ὡς ἀπὸ τοῦ διδασκάλου εἰς τὸν νοῦ τοῦ παιδὸς}
 Ἐκτὸς ὅμως τοῦ ὅτι τὸ παιδί δὲν δύναται ν' ἀντιληφθῇ τὸ λογο-
 τέχνημα καὶ ἐπομένως νὰ τὸ προκληθῇ ἐνδιαφέρον, διότι στερεῖται καὶ
 τῶν ἐκ τῆς στοιχείου δι' αὐτὸν θὰ ἡδύνατο κατὰ νὰ ἐννοήσῃ, εὐρίσκε-
 ται καὶ ὁ λογοτέχνης εἰς ἐνοχλίαν, εἰς αἰὶν ἀμίαν καὶ κἀμὴ λογοτέχνημα.
 Ἐν ἀρκείᾳ ὁ καλλιτέχνης καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ σύλληψις του διὰ τὴν γένεσιν
 ἐν καλλιτεχνικῶν ἔργων, ἀπατεῖται καὶ τὸ κατὰ λέξιν ὕψιστον. Ἀπὸ
 Πραξιτέλης δὲν εἶχε τὸ μάρμαρον τῆς Πεντέλης ἢ ἄλλα ὁμοίον δὲν θὰ
 ἡδύνατο νὰ κατασκευάσῃ τὸν Ἑρμῆν Του ἐπὶ πορολάθου, οὔτε ὁ γλύπτης
 νὰ ἐργασθῇ ἐπὶ ξύλου ἐκ λεύκης. ^{ὡς ἀπὸ τοῦ διδασκάλου εἰς τὸν νοῦ τοῦ παιδὸς}
 Προκειμένου περὶ λογοτεχνήματος τοῦ ὑψίστου εἴνεαι λέξεις, ἢ δια-
 τύψεις καὶ πλοκὴ τούτων εἰς προτάσεις καὶ τούτων εἰς συμπλεγμα
 προτάσεων. καὶ π. δι' αὐτὸν νὰ ἐκφράζονται γενικώτεραι ἐννοιαὶ καὶ π.
 οὕτως ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ ἐν ὅλον ὁμορφικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν λογοτέ-
 χνημα. Ἀλλὰ διὰ νὰ γείνη τοῦτο ὁ λογογράφος πρέπει νὰ ἔχῃ ἐλευ-
 θερίαν ἐνεργείας εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν λέξεων τῆς ἀρσεκείας του καὶ εἰς
 τὴν πλοκὴν τούτων καὶ π. ἄλλως ἀδύνατον νὰ κἀμὴ λογοτέχνημα, ἐκτὸς
 ἀνὰ τὸ ἔξωθεν λογοτέχνημα συνανθλευμά τε ἢ σκαλαθρυμμάτων καὶ αὐτὸ
 γραμμένον εἰς τὸ γινώσκον. Πολλὰκις ὁ λογογράφος διὰ νὰ διατυπώσῃ
 καλλιτεχνικῶς μίαν εἰδὴν ἔχον ἐκείνου τοῦ ἀναγκάζεται νὰ μεταχειρισθῇ
 λέξεις ὅλως ἀσυνειθιστοὺς, ἄλλως τὸ μέρος αὐτὸ θὰ ἔμενεν ἀφώτιστον,
 σκοτεινὸν κατὰ τὴν γνώμην του. Εἰς ἐποχὴν λοιπὸν καθ' ἣν τὸ παιδί

πρώτην ἀναγνώσιν, ἀλλὰ μὲ προσοχὴν, μὲ παρατηρήσιν, μὲ μετὰ

δὲν γνωρίζει τὴν φωνὴν τῶν σημείων, ἡμεῖς παρουσιάζομεν εἰς αὐτὸ λογοτέχνημα ! Ἡ ἔστω ἔμαθε τὰ 24 γράμματα καὶ τὴν πλοκὴν τούτων εἰς λέξεις, εἶνε ἀρκετὸν ὑλικὸν τοῦτο διὰ λογοτέχνημα ; Εἶνε δυνατόν νὰ περιορισθῇ εἰς τόσον στενὸν χώρον ἐκλογῇ λέξεων ὁ λογογράφος καὶ νὰ κάμῃ λογοτέχνημα ; Ἄν τῷ χρειασθῇ μία λέξις μὲ δύο ἢ τρία σύμφωνα ἢ μὲ δίφθογγον ποῦ θὰ τὴν εὔρῃ ; Ἐὰν τὴν θέσῃ εἶνε ἄγνωστος διὰ τὸ παιδί, ἐὰν δὲν τὴν θέσῃ, καταστρέφεται τὸ λογοτέχνημα καὶ μένει σὰν τὸ βιολί, ἀπὸ τὸ ὅποιον λείπει μία χορδὴ κ.λ.π.

Ἄλλ' ἂν διὰ τὸν λογογράφον παρουσιάζωνται αἱ δυσκολίαι αὐταὶ διὰ νὰ κάμῃ λογοτέχνημα, αἱ δυσκολίαι αὐταὶ εἶνε ἀκόμη μεγαλύτεραι διὰ τὸ παιδί, εἰς τὸ ὅποιον θὰ παρουσιάσωμεν λογοτέχνημα.

Διὰ ν' ἀντιληφθῇ τις λογοτέχνημα καὶ διεγερθῇ ἐπομένως καὶ ἐνδιαφέρον εἰς αὐτὸν πρέπει νὰ ἔχουν μηχανοποιηθῇ εἰς σημεῖον, ὥστε νὰ ἐκτελῶνται μηχανικῶς καὶ ἀσυνειδήτως ; αἱ ἐξῆς ἐργασίαι : 1) Ἡ φωτογραφικὴ μηχανή (τὰ μάτια) νὰ ἔχῃ ἀποκτήσῃ τὴν ἰκανότητα νὰ πέρνῃ εὐκόλως τὰς ὑπὸ τῆς διανοίας ὀριζομένης λέξεις ἢ προτάσεις ; 2) τὰ νεῦρα νὰ τὰς μεταβιβάζουν εἰς τὴν διανόησιν, φωνητικὰ ὄργανα καὶ ἐκεῖθεν πάλιν εἰς τὴν διανόησιν μετὰ τὴν προφορὰν ; 3) Ἡ διανόησις νὰ ἐξάγῃ τὰς ἐννοίας τῶν λέξεων, προτάσεων κ.λ.π. ἥτοι νὰ τὸ κατανοῇ ; 4) Ἡ διανόησις διὰ τῆς ταχυτάτης τηλεγραφικῆς οὕτως εἰπεῖν συνεννοήσεως μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου, τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου διατελοῦντος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της, νὰ ὀρίξῃ εἰς τὴν φωτογραφικὴν μηχανὴν πόσας καὶ ποίας λέξεις πρέπει νὰ πέρνῃ κάθε φορά ; καὶ 5) αἱ λέξεις αὐταὶ μεταφερόμεναι εἰς τὰ φωνητικὰ ὄργανα νὰ διαβάζονται ὑπὸ τούτων κ.λ.π. Ὅλοι δὲ αὐταὶ αἱ ἐργασίαι δεόν νὰ ἐκτελῶνται ὅλως μηχανικῶς καὶ ἀσυνειδήτως.

Ἐλεύθερον πλέον καὶ ἀπηλλαγμένον τὸ πνεῦμα ἀπὸ τὰς φροντίδας ταύτας θὰ καταγίνεται εἰς τὸ συναισθηματικόν, θὰ συναισθάνεται δηλαδὴ τὰ συναισθήματα, τὰ ὅποια περιέχονται εἰς τὸ ἀναγινωσκόμενον καὶ ἀναλόγως τούτων θὰ ρυθμίζονται ἢ προφορὰ, ὁ τονισμὸς σχετικῶν λέξεων, ἡ στάσις, ἡ ἔκφρασις, αἱ κινήσεις κ.λ.π. Ν' ἀναγινώσκεται ἐν γένει κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ ἀκροατὴς νὰ λησμονῇ τὸν ἑαυτὸν

του καὶ νὰ συναισθάνεται ὅ,τι καὶ ὁ ἀναγινώσκων.

Τότε καὶ μόνον τότε δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι προκαλεῖται ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου. Ἀλλὰ διὰ νὰ γείνουν ὅλα αὐτὰ ἀπαιτεῖται χρόνος μακρὸς καὶ ἀσκήσεις πολλαί, διὰ ἃς δὲν ἀρκεῖ ὁλέκληρον τὸ πρῶτον ἔτος. Ὁ ρήτωρ, ὅστις θέλει νὰ προκαλέσῃ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἐπομένως τὰς ἐπευφημίας τὰ χειροκροτήματα ἢ τὰς ζητωκραυγὰς τῶν ἀκροατῶν τῶν ὑπὲρ μίας ἰδέας του ὀφείλει τελείως νὰ κατέχῃ τὸ θέμα του τόσο, ὥστε αἱ ἰδέαι νὰ κατέρχωνται ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης χωρὶς ν' ἀσχολῇται τὸ διευθύνον ἐγὼ τῆς διανοήσεως με αὐτὴν τὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ νὰ μένῃ ἐλεύθερον καὶ νὰ καταγίνεται εἰς τὸν τρόπον τῆς καταλλήλου ἐκδηλώσεως. Ποία λέξις ἢ πρότασις ἐπὶ παραδείγματι δεόν νὰ τοιυσθῇ ἰδιαίτερος, ποία σύγχρονος κινήσις θὰ συντονίσῃ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ λόγου οὕτως, ὥστε νὰ ἐπιτύχῃ παρὶ τοῖς ἀκροαταῖς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπιζητεῖ. Ἄν ὁ ρήτωρ δὲν κατέχῃ τὸ θέμα τελείως, ἀλλ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν καταγίνεται νὰ εὔρῃ τί θὰ εἴπῃ ἀσφαλῶς οὗτος ἀντὶ ἐπευφημιῶν θὰ γεννήσῃ τὴν χασμωδίαν καὶ θὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν τὸ ἀκροατήριον, ἐὰν δὲν δεχθῇ λεμονόκουπες, ἐκτὸς ἐὰν τὸ ἀκροατήριον ζητωκραυγάζει δι' ὅ,τι ἐκ τῶν προτέρων ἔχει εἰς τὸ μυαλό του ὅπως συμβαίνει ἐνίοτε.

Ἀλλὰ τότε πῶς θὰ διεγερθῇ τὸ ἐνδιαφέρον εἰς τὸ παιδί διὰ τὴν ἀνάγνωσιν, ἀφοῦ, ὡς εἴπωμεν, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ εἶνε ξηρὰ καὶ οὐδὲν ἐνδιαφέρον προκαλεῖ καὶ ἀφοῦ δὲν δυνάμεθα νὰ τὴν συνδυάσωμεν μετὰ τὸ περιεχόμενον, παρ' οὗ ν' ἀρυσθῇ ἐνδιαφέρον;

Ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῆς πρώτης ἀναγνώσεως εἶνε νὰ μάθῃ τὸ παιδί τὰ συνθηματικὰ σημεῖα, δι' ὧν ἐκφράζονται αἱ διάφοροι φωναὶ τῶν γραμμάτων, τὴν πλοκὴν τούτων εἰς συλλαβὰς καὶ τούτων εἰς λέξεις.

Ὅπως κάθε ἀναγνώρισις ὑπὸ τοῦ παιδίου νοήματος βωβοῦ γεννᾷ ἄμετρον χαράν, οὕτω καὶ ἐτι μᾶλλον κάθε ἀναγνώρισις φωνῆς γράμματος, συλλαβῆς, λέξεως κ.λ.π. προκαλεῖ εἰς τὸ παιδί ἀνέκφραστον χαράν. Ἡ ἀναγνώρισις λοιπὸν τῆς φωνῆς τῶν συνθηματικῶν σημείων προκαλεῖ καὶ διεγείρει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ παιδίου. Μόνον ὅποιος δὲν ἐδίδαξε τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν, ἀλλὰ μὲ προσοχὴν, μὲ παρατήρησιν, μὲ μελέτην,

ἀγ. οἶ τὴν χαράν, τὴν ὁποῖαν αἰσθάνεται τὸ παιδί εἰς κάθε ἀναγνώρισιν
φωῆς ἢ ἁμαρτοῦ, συλλαβῆς, λέξεως κ.λ.π. Ἡ χαρὰ τοῦ εἶναι ἀπερί-
γραπτος, ὅταν ἀρχίσῃ νὰ διαβάσῃ καὶ πρὸ πάντος νὰ γράψῃ λέξεις,
αἵτινες εἶναι βαπτιστικά ὀνόματα προσώπων ἢ πραγμάτων γνωστῶν καὶ
προσφιλῶν. Νομίζει ὅτι γίνεται ἄλλος ἄνθρωπος. Πετά ἀπὸ τὴν χαρὰν
τοῦ κατὰ τὸ ὄν λεγόμενον. Τοῦτο καὶ μόνον τὸ ἐνδιαφέρον εἶναι ἀρκετὸν
καὶ ὑπεράρκετον διὰ νὰ μάθῃ νὰ διαβάσῃ καὶ νὰ γράψῃ κάθε λέξιν,
ἀφ' ὅ ἄλλως τε αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῆς ἀναγνώσεως
εἰς τὴν πρώτην τάξιν. Ν' ἀποκτήσῃ δηλαδὴ εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου
ἐτους τὴν ἱκανότητα νὰ διαβάσῃ καὶ νὰ γράψῃ εὐχερῶς κάθε λέξιν. Νὰ
διαβάσῃ ὅμως ἢ γράψῃ τὴν λέξιν χωρὶς νὰ βοηθηθῇ ἀπὸ τῆς χεὶρός
ἡμῶν. Αὐτὸ τοῦτο κατορθωθῇ ἢ διδασκαλία τῆς πρώτης ἀναγνώσεως ἐπένυ χεῖρ.
Πλέον τοῦτου δὲν δύναμεθα νὰ ἐπιτρίχωμεν, οὔτε νὰ ἐπιδιώξωμεν, οὔτε
πιστεῖν ὅτι δύναται ν' ὑποστηρίξεται τὸ ἀντίθετον ὑπὸ τινος τοῦ
ἀποδιδόντος. Αἰδομένον λοιπὸν ὅτι μόνον μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἐτους ὁ μα-
θητὴς θ' ἀποκτήσῃ τὴν ἱκανότητα νὰ γράψῃ καὶ νὰ διαβάσῃ λέξεις μόν-
ον κατὰ τὴν ἑαυτοῦ λογικὴν συλλογισμὴν θὰ δυνηθῇ νὰ διαβάσῃ νὰ
ἐννοήσῃ καὶ ἐπομένως νὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ τὸ περιεχόμενον λογοτεχνί-
ματος ;

Εἰς τὸ τέλος μόνου τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἀλφαβηταρίου νὰ προ-
 στεθῇ ἀκομή 1—1 1)2 τυπογραφικὸν φύλλον τὸ πολὺ εἰς τὸ ὅποιον
 ἄφου ἔχουσι δ.δαχθῇ ὅλα τὰ γράμματα, διφθογγοὶ κ.λπ. καὶ αἱ δι-
 φοροὶ πλοκαὶ τούτων καὶ ἐπομένως ὁ μαθητὴς εἶνε ἱκανὸς νὰ διαβάσῃ
 ἄνευ φθογγολογικοῦ λαθους καὶ νὰ γράφῃ κάθε λέξιν νὰ γραφοῖν μι-
 κρὰ διηγήματα πρὸς ἀσκήσιν τῶν μαθητῶν, μολοντι τὰ ἐν διαφέρειν καὶ
 τότε ἂ ὅμη δύνῃ θὰ προκαλεῖται ἀπὸ τὸ περιεχόμενον. Τὸ δὲ δευτέρου
 λεγόμενον μέρος τοῦ ἀλφαβηταρίου νὰ λειψῇ ἐντελῶς, διὰ τι εἰς οὐδὲν
 ἄλλο χρησιμεύει παρὰ εἰς τὸ νὰ δαπανοῦν οἱ γονεῖς δραχμὰς τινὰς μα-
 ταιῶς, ἐκτὸς εἰς τὰς τὰ σχολεῖα μας ἐξαιρουμένου μὲν νὰ ἔχοντες μὲν ἐν ἡ-
 λην πρῶτῃ ἡν ἡμεῖς διετεῖς μαθητὰς ὡς μικρὰ πρῶτην τὸν
 πρῶτον ἐτεῖς.

νητικῶς εὐκολώτερα γράμματα καὶ θὰ βαίνει πρὸς τὰ δυσκολώτερα. Ὑποθέτω δὲ ὅτι αὐτὸ εἶνε σύμφωνον καὶ μὲ τοὺς ψυχολογικοὺς νόμους. Οἱ τὴν ἀντίθετον ὁδὸν συνιστῶντες καὶ τοὺς διδάσκοντας ταλαιπωροῦν καὶ τοὺς μὲθητὰς βασανίζουν χωρὶς μάλιστα καρποὺς ἀναλόγους τῶν κόπων καὶ τῆς ὀχμικρᾶς φθορᾶς τῶν ἐγκεφαλικῶν κυττάρων, διότι ἡ ἐπιβαλλομένη ὁδὸς εἶνε ἀντίθετος πρὸς τὴν φύσιν καὶ ἡ ἐργασία ἐπομένως κατανατὰ πνευματο-αγγαρεία.

Δεδομένου λοιπὸν ὅτι δέον ἡ φωνητικὴ εὐκολία ἢ δυσκολία νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψει θ' ἀκολουθήσωμεν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς πρώτης ἀναγνώσεως τὴν ἐξῆς ὁδόν :

1) Αἱ λέξεις, παρ' ὧν θὰ λάβωμεν τὰ γράμματα τῶν διδαχθησομένων φωνῶν, θὰ εἶνε δισύλλαβοι, διότι μονοσύλλαβοι δὲν ὑπάρχουν. Ἐκάστη συλλαβὴ τούτων θ' ἀποτελῇται ἀπὸ ἐν σύμφωνον καὶ ἐν φωνῆν.

2) Αἱ λέξεις θὰ εἶναι γνωσταὶ καὶ ἀπὸ τὸν κύκλον τοῦ παιδίου. Θὰ εἶνε βαπτιστικὰ ὀνόματα συγκεκριμένων οὐσιαστικῶν, ὅπως ἐμφανίζονται κατὰ τὴν πειραματικὴν ψυχολογίαν ἐν τῇ ἐξελεῖται τῆς διανοήσεως καὶ τὰ γλωσσικὰ ἐνδιαφέροντα. Καὶ τοῦτο διὸ νὰ ἔχη κατὰ τὸν νοῦν του, ἐφ' οὗ νὰ στηρίξη καὶ νὰ συνδέῃ τὸ ἄγνωστον. Ἐχει δηλαδὴ εἰς τὸν νοῦν γνωστὰ α'.) τὸ πρᾶγμα, β'.) τὸ βαπτιστικὸν τούτου ὄνομα, τὴν λέξιν δηλαδὴ γ'.) τὰς φωνὰς τῶν γράμμάτων καὶ θὰ τῷ εἶνε ἐπομένως ἄγνωστον μόνον τὸ διδαχθησόμενον σημαδίκι, τὸ ὁποῖον ἐκφράζει τὴν ὀρισμένην φωνήν.

3) Εἰς τὸ πρῶτον μάθημα θὰ διδασκῶνται κατ' ἀνάγκην αἱ φωναὶ δύο ἢ τριῶν γραμμάτων. Εἰς τὰ ἄλλα μαθήματα θὰ διδάσκηται ἐν μόνον ἄγνωστον γράμμα, τὸ ὁποῖον, ἂν εἶνε σύμφωνον, πρέπει νὰ εἶνε πρῶτον, ἂν εἶνε δυνατόν εἰς τὴν πρώτην συλλαβήν. — Οὕτω καὶ μὲ δισυλλάβους μόνον λέξεις θὰ διδασκῶνται τὰ 24 γράμματα.

4) Θ' ἀκολουθοῦν μαθήματα α'.) μὲ δισυλλάβους λέξεις, β'.) τρισυλλάβους κ.λ.π. ὧν ἐκάστη συλλαβὴ πρέπει ν' ἀποτελῇται ἀπὸ ἐν σύμφωνον καὶ ἐν φωνῆν.

5) Εἰς τὰ μαθήματα αὐτά, τὰ ὁποῖα δέον νὰ θεωρηθοῦν ἄσκησις

γραπτή καὶ προφορικῇ τῶν διδασκέντων 24 γραμμάτων δύναται ν' ἀρχίσῃ καὶ ἡ διδασκαλία, καὶ τῶν κεφαλαίων γραμμάτων, ἀλλ' ὡς ἀρχικῶν τῶν ἄνω συνήθων λέξεων καὶ ὅχι ὡς ἀρχικῶν κυρίων ὀνομάτων. Ἄν ὁ συγγραφεὺς ἀλφαβηταρίου νομίζῃ ὅτι πρέπει νὰ διδασθοῦν μὲ κύρια ὀνόματα, νὰ τὰ ἀφήσῃ τότε εἰς τὸ τέλος καὶ ἀφ' οὗ διδασθοῦν ὅλα καὶ ὅλαι αἱ πλοκαὶ καὶ συνδυασμοὶ τῶν γραμμάτων, διότι ἄλλως θὰ εἴνε ὑποχρεωμένος νὰ μεταχειρισθῇ κύρια ὀνόματα ἄγνωστα καὶ ἄνευ περιεχομένου διὰ τὸ παιδί.

6) Μετὰ τοῦτο λέξεις, αἰτινες νὰ ἔχουν μίαν συλλαβὴν μὲ ἀναγραμματισμόν: π. χ. -ος, ἔπειτα λέξεις, αἰτινες θὰ ἔχουν φωνήεν μεταξὺ δύο συμφώνων π. χ. -μος, εἰτα διφθόγγους, δύο σύμφωνα, τρία καὶ ταῦτα κατὰ τὴν φωνητικὴν εὐκολίαν καὶ τέλος τὰ μὲ ἰδιόρρυθμον προφορὰν λια, γιά, γγ, γκ, το κ.λ.π. Οὕτω καὶ μὲ αὐτὰς τὰς βάσεις νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ συγγραφῇ τὸ ἀλφαβητάριον.

Τὸ ὅλον θὰ φωτισθῇ καλύτερον ἐκ τοῦ περὶ διδασκαλίας τῆς πρώτης ἀναγνώσεως κεφαλαίου.

ΜΕΡΟΣ Β.

ΤΡΟΠΟΣ ΚΑΙ ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ. — ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ

Κεφάλαιον Α'.

Πρὶν εἰσελθῶ εἰς τὸ κυρίως θέμα κρίνω σκόπιμον νὰ προτάξω δύο θεμελιώδεις κατ' ἐμέ, παιδαγωγικὰς ἀρχάς, τὰς ὧν ἡ πρῶτη πρέπει νὰ ἔχη πάντα ὑπ' ὄψει του ὁ διδάσκαλος διὰ πᾶσαν διδασκαλίαν παντὸς κλάδου.

Α'. Πᾶσα διδασκαλία οἷα σδὴ ποτε γνώσεως πρέπει

νὰ εἶνε ἐν μίᾳ ἀπάναρτησι ζωῇ, ἐρώτημ' πρόβαλλό μενεν
 ὑπὸ μαθητῶν ὑποτασσόντων, καὶ ἄλλων, οἱ αὖτε οὐκ ἔχοντες
 ὑποταξάμενοι. Ὁ μαθητὴς θὰ προβάλλῃ ἐρώτημα, ἔστιν εὐρεθὴν πρὸ φαινομένου ἀνε-
 ξηγήτου ἢ πράγματος ἀγνώστου. Εἶνε γινώσκον ὅτι τὸ παιδί, ἅμα φθάσῃ
 εἰς ὠρίσμένην ἡλικίαν ἀρχίζει ὠθούμενον ἔσθῃ, νὰ ἐρωτᾷ, τί εἶνε τοῦτο;
 πῶς τὸ λέγουσι; κλπ. Τὰ πολυτίμου τοῦτο ἐνστικτὸν τῆς περιεργείας
 ὠθεῖ τὸ παιδί εἰς τὰ μὲν γνωρίσματα, τὸ περιβάλλον, τὸν κόσμον. Ἡ ἐρω-
 τησίς του εἶνε φυσικὴ ἀνάγκη καὶ ἡ πληρωσίς ταύτης διὰ τῆς ἀπαντή-
 σεώς εἶνε ἀσφαλὲς, θεραπευτικὴ, διότι ἀνταποκρίνεται εἰς φυσικὴν ἀνάγκην.
 Διὰ τῆς ἐρωτήσεως λοιπὸν, ἐκπὸς τῶν ἄλλων μέσων, τὸ παιδί συλλέγει
 συλλέγει ἱλικὸν παιταχόθεν μέχρι τῆς στιγμῆς, ὅπου θὰ νομίσῃ ὅτι
 ἐγνώρισεν, κατὰ τὴν ἀπίληψίν του, τὸ περιβάλλον καὶ δὲν θὰ τῷ προ-
 ξενῇ ἐντύπωσιν καὶ ἐπεμένους, θὰ τῷ εἶνε ἀδιάφορον ἢ ὡς νὰ μὴ ὑπάρχῃ
 τίποτε παύει νὰ ἐρωτᾷ, κοινὴ ἐκείνη ἡ ὁρμή, ὅτι ἡ φρονιμία αὐτοῦ ἀπὸ τῆς
 στιγμῆς αὐτῆς εἶνε κρίσιμος διὰ τὸ παιδί, διότι κινδυνεύει νὰ πάθῃ
 ἐξ ἀτροφίας λόγω τῆς ἀεργίας καὶ νὰ χάσῃ οἷά ὅ, τοῦ πολυτιμότερου
 ἴσως τῶν ἐνστικτῶν του. Ἐνεκεν ἀκρῶς τούτου νομίζω, ὅτι ἐκρίθη
 ἀναγκαῖα ἡ ἰδρυσις νηπιαγωγείων ἐν Εὐρώπῃ — ὅχι βεβαίως τῶν ἰδικῶν
 μας, τῶν εἰς τὰ ξηροφωνα σχολεῖα λειτουργούντων, ὧν ὁ σκοπὸς εἶνε
 ἄλλος — σκοπὸς τῶν ὁποίων εἶνε, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἡ φρονιμία νὰ
 μὴ χαθῇ τὸ πολυτίμου αὐτὸ ἐνστικτὸν καὶ νὰ χειραγωγῇται καὶ κατευ-
 θύνεται σκοπιμώτερον τὸ ἐρωτηματολόγιον τοῦ παιδίου σύμφωνα με-
 τὰ τὴν διανοητικὴν ἐμφάνισιν, ἐξελίξιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν διαφορῶν δια-
 νοητικῶν δυνάμεων αὐτοῦ. Διὰ τῶν νηπιαγωγείων δὲ οὕτω ἐπιδιώκεται
 ὅχι μόνον ἡ διαφύλαξις τοῦ πολυτίμου τούτου ἐνστικτοῦ μέχρι τῆς εἰς
 τὸ δημ. σχολεῖον εἰσόδου τοῦ παιδίου, ἀλλὰ καὶ ἡ καλλιέργεια καὶ τὸ
 ἀκόνισμα οὕτως εἰπεῖν τοῦ-ού.

Τὰ ἰδικὰ μας παιδιὰ στ' ρούμεγα νηπιαγωγείων παύουν νὰ ἐρωτοῦν
 πρὶν ἢ φθάσουν εἰς τὸ δημ. σχολεῖον. Ἄλλ' εὐτυχῶς ὁ χρόνος, ὅστις
 μεσολαβεῖ ἀπὸ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν παύει νὰ ἐρωτᾷ, μέχρι τῆς εἰς τὸ
 δημ. σχολεῖον εἰσόδου του, ποικίλων κατὰ τὰ παιδιὰ εἶνε τῶν μακρὸς
 ὥστε νὰ χαθῇ ἐντελῶς ἀπὸ τὸν νοῦν τοῦ παιδίου τὸ ἐνστικτὸν τοῦτο.

Υφίστάται μόνον νάρκη τινα, διὰ καταλλήλων δ' ἐνεργειῶν ἀνάνηφει, ἀφυπνίζεται καὶ ἀρχίζει καὶ πάλιν τὸ ἔργον του, εἰς ὃ ὑπὸ τῆς φύσεως ἔχει ταχθῇ. Εἶναι ἀπαραίτητον λοιπὸν νὰ χειραγωγηθῇ καὶ ὁδηγηθῇ καταλλήλως τὸ παιδί, ὅπως ἐπανεύρῃ καὶ ἐνισχύσῃ τὸ, ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον χρόνον ὑποστὰν ἐκκλείψιν, ἔνστικτον τοῦτο, ἅμα εἰσέλθῃ εἰς τὸ σχολεῖον. Ἀνάγκη λοιπὸν ὁ μαθητῆς νὰ φέρῃται εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε κάθε γνώσις ἢ δεξιότης μεταδιδόμενη εἰς αὐτὸν νὰ εἴναι ἀπάντησις εἰς ἐρώτημά του. Εἶναι εὐκόλουν τοῦτο, Ἀδιστακτικῶς ὅχι, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ ἀδύνατον καὶ δι' αὐτὸ ἐκεῖ πρέπει νὰ τείνωμεν νὰ φθάσωμεν. Ὡθούμενον λοιπὸν τὸ παιδί ὑπὸ τῆς ἐμφύτου ἀνάγκης, τῆς περιεργείας, ἐρωτᾷ καὶ συλλέγει καὶ εἰς τὸν γλωσσικὸν κύκλον μετὰ μανίας καὶ ἀποθηκεύει λέξεις, φράσεις, προσδιορισμοὺς φράσεων καὶ χωρὶς μάλιστα καὶ νὰ τὰς ἐννοῇ.

Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι οὕτω κατεσκευασμένος, ὥστε εἰς ὠριομένην ἐποχὴν τῆς ἀναπτύξεώς του ἔχει ἐπιτακτικὴν φυσικὴν ἀνάγκην νὰ κατασκευάσῃ καὶ ἀφομοιώσῃ λέξεις, ἀκριβῶς ὅπως ἔχει ἀνάγκην φυσικὴν ν' ἀφομοιώσῃ φώσφορον καὶ νὰ παρασκευάσῃ νευρῶνας. Μετὰ ἐκπληξιν δὲ καὶ θαυμασμόν παρατηροῦμεν πῶς καὶ μετὰ πόσον ἐνδιαφέροντος καὶ μετὰ πόσης εὐχαριστήσεως ἐκτελεῖ τὸ μικρὸν παιδάκι τὸ κολοσσιαῖον ἔργον, τοῖο ποῖον ὀρθοῦται πρὸ τῶν ἀσθενῶν του δυνάμεων, τὸ νὰ μάθῃ δηλ. νὰ ὁμιλῇ. Οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει καλύτερον ποῖον σταθερὸν ἀγῶνα καταβάλλει ἐν ὄντι πρὸς ἐκτέλεσιν ἐργασίας ἐνδιαφερούσης.

Β' Κάθε γνώσις ἢ δεξιότης μετὰ διδόμενῃ εἰς τὸ παιδί πρέπει ὅχι μόνον νὰ εἴναι βέλθρον τῆς ἐπομένῃς, ἀλλὰ καὶ νὰ μετὰβάνῃ ἀπ' αὐτοῦ συνειδητοῦ εἰς τὸ ἀσυνείδητον.

Εξηγούμεναι. Κάθε γνώσις ἢ δεξιότης μεταδιδόμενη πρέπει διὰ τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς χρήσεως νὰ μηχανοποιηθῇ εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε τὸ αἰεὶν ὄργανον νὰ τὴν χειρίζεται καὶ ἐκτελῇ ὅλως μηχανικῶς καὶ χωρὶς ὁ νοῦς νὰ σκέπτεται δι' αὐτὴν καὶ νὰ δαπανᾷ ἐπομένως χρόνον καὶ δυνάμεις. Οὕτω δὲ ὁ νοῦς μένει ἐλευθέρως καὶ δαπανᾷ χρόνον καὶ δυνάμεις νὰ μάθῃ δευτέραν τρίτην κλπ. καὶ οὕτως

ὀλίγον κατ' ὀλίγον φθάνει εἰς τὰ ἀνώτερα πεδία τῆς διανοήσεως. Ἄνευ τούτου οὔτε πρόοδος οὔτε ἐξέλιξις δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ἀλλὰ αἰσχύνης καὶ κηλίωδης κατάστασις.

Πρόχειρον παράδειγμα θ' ἀποδείξῃ τοῦτο, καίτοι μόνος του ἑκάστος δύναται νὰ εὕρῃ πλῆθος τοιούτων. Ὅταν βαδίζωμεν δὲν σκεπτόμεθα πῶς καὶ πότε θ' ἀλλάξωμεν τὰ πόδια μας. Τὸ πνεῦμά μας δύναται νὰ καταγίνεται, ἐνῶ βαδίζομεν, εἰς ἄλλας διανοητικὰς ἐργασίας. Διὰ τοῦτο ἡ δεξιότης τοῦ βαδίσματος μετέβη ἀπὸ τοῦ συνειδητοῦ εἰς τὸ ἀσυνειδητον, καὶ δὲν ἀπαιτεῖ τὴν ἀγρυπνον προσοχὴν τοῦ μυαλοῦ καὶ τὴν κατανάλωσιν χρόνου καὶ δυνάμεων, πλὴν τῆς απαιτουμένης μυϊκῆς ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν κυττάρων, μετὰ τὸ νὰ σκεπτήται πότε νὰ σηκώσῃ καὶ ποῦ νὰ θέσῃ τὸ πόδι. Τὸ ὅλον ἐκτελεῖται ὅλως μηχανικῶς. Τὸ πρᾶγμα ὁμῶς διαφέρει ὅταν πρωτομανθάνωμεν τὸ βάδισμα. Τότε τὸ μυαλὸ ὅλως προσοχὴ καὶ σκέψις. Τότε δαπανᾷ χρόνον καὶ δυνάμεις.

Ἐπὶ ἀλλὰ καὶ ὅταν ἔχωμεν μάθει τελείως τὸ βάδισμα παρουσιάζεται περίστασις, καθ' ἣν εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ σκεπτόμεθα διὰ ν' ἀλλάξωμεν καὶ τοποθετώμεν τὰ πόδια μας. Ἄμα εὐρεθώμεν ἐπὶ παραδείγματι εἰς πολὺ ἀνώμαλον δρόμον, πλήρη πετρῶν, λάσπης καὶ ἀπὸ τὸ ἐν μέρος ἡ καὶ ἀπὸ τὰ δύο κρημνὸς, τότε σκεπτόμεθα πρὶν ἀλλάξωμεν τὰ πόδια μας καὶ προσέχομεν πῶς καὶ ποῦ θὰ πατήσωμεν, ἄλλως κινδυνεύομεν νὰ κρημνισθῶμεν. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὸ μυαλὸ δαπανᾷ χρόνον καὶ δυνάμεις. Εἰς καθένα μας θὰ ἐτυχε νὰ εὐμβῇ τοῦτο. Κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν διερχόμεθα τὸν κικὸν δρόμον εἰς τὸ μυαλὸ μας δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἄλλη σκέψις, παρὰ μόνον ἡ σκέψις καὶ ἡ προσοχὴ πῶς καὶ ποῦ ν' ἀλλάξωμεν καὶ τοποθετώμεν τὰ πόδια μας. Ὡς ἀναλογισθῶμεν πόσον κόπον καὶ πόσῃ ἐξάντλησιν θὰ ἔχωμεν μετὰ πορείαν μιᾶς μόνον ὥρας εἰς τοιοῦτον δρόμον, ἐν ᾧ εἰς ὅμαλον δρόμον οὐδε κἀν θὶ ὑπολογίζετο, καίτοι θὰ ἠδυνάμεθα, καθ' ὃν χρόνον ἐβαδίζομεν εἰς ὅμαλον δρόμον νὰ σκεπτόμεθα διάφορα ἄλλα πράγματα.

Καὶ ἤδη εἰς τὸ κυρίως θέμα μας.

Κεφάλαιον Β΄.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Ο μαθητής εισερχόμενος εἰς τὸ σχολεῖον φέρει μαζί του πλούσιον ὑλικόν ἀπὸ κάθε κλαδὸν καὶ ἀπὸ τὸν γλωσσικόν, ὡς εἵπομεν.

Γνωρίζει νὰ ὁμιλῇ, νὰ ἐκφράσῃ τὰ διανοήματά του, τὰς σκέψεις του, τὰ συναισθήματά του. ἔκπ. Γνωρίζει νὰ ἀκούῃ καὶ νὰ ἀντιλαμβάνηται τὰς σκέψεις καὶ τὰ συναισθήματα τῶν ἄλλων, ἢ εἶναι ἀνάλογα μετὰ τὰς διανοητικὰς τῶν δυνάμεις. Ἐν ἀπὸ ἐν βιβλίον ἀναγνώσωμεν τελάχιστον τι ἀνάλογον μετὰ τὸ διανοητικόν τὸν ἐπίπεδον ἢ ἀντικληθῇ τί λέγει τοῦτο.

Ἐπομένως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἀπὸ τὰ μέρη τῆς ἀναγνώσεως γνωρίζει τὸν μεγαλύτερον μέρος, γνωρίζει τὰ 99 οἷοι. Γνωρίζει τὰς προτάσεις, τὰς λέξεις καὶ τὰς φωνὰς τῶν γραμμάτων ἀκόμη. Τί λοιπὸν δὲν γνωρίζει; Δὲν γνωρίζει τὰ συνθηματικὰ σημαδάνια, τὰ ὅποια ἐκφράζουν τὰς ἠνωστάς εἰς τὸ παιδί φωνάς, τὴν πλοεὴν τούτων καὶ τὴν τέχνην καὶ δεξιότητα νὰ τὰ διαβάσῃ.

Ναί, ὅσα αἰτὰ τὰ γνωρίζει ἀλλὰ τὰ γνωρίζει μὲ ἀκουστικὰ εἰκόνας καὶ ὅχι μετὰ γραπτὰς. Γνωρίζει νὰ θερίξῃ εὐκόλως μετὰ δρεπάνι, ἀλλ' ὅχι καὶ μετὰ θεριστικὴν μηχανήν. Ἀνάγκη νὰ μάθῃ νὰ θερίξῃ καὶ μετὰ αὐτήν. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται νὰ μάθῃ καὶ ἀσκηθῇ πρῶτον εἰς τὸν χειρισμὸν ταύτης καὶ ἐπεὶ νὰ ἀρχίσῃ νὰ θερίξῃ καὶ μετὰ αὐτήν. Δὲν γνωρίζει λοιπὸν προσέτι καὶ πρέπει νὰ μάθῃ τὸν χειρισμὸν καὶ τῶν γραπτῶν εἰκόνων, νὰ μάθῃ νὰ ὁμιλῇ, νὰ σκέπτηται, νὰ ἀκούῃ, νὰ ἀντιλαμβάνηται, νὰ συναισθανθῇ καὶ ἐν γένει νὰ διανοηθῇ μετὰ γραπτὰς εἰκόνας.

Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου καὶ ἐκεῖνα τὰ ὅποια γνωρίζει δὲν εἶναι διεύκρινιστα κατὰ τρόπον σαφῆ εἰς τὴν συνειδήσειν του, οὔτε καὶ καταλλήλως τακτοποιημένα καὶ εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν τοποθετημένα.

Ἀνάγκη λοιπὸν πρῶτον νὰ διευκρινισθοῦν τὰ εἰς τὴν συνείδησιν ὑπάρχοντα, νὰ φωτισθοῦν καλῶς, νὰ καθαρισθοῦν ἀπὸ τὰς εἰς αὐτὰ προσεκολλημένας ἀχρήστους ὕλας, νὰ τακτοποιηθοῦν καὶ νὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν ἕκαστον.

Διὰ νὰ ἔχωμεν ἀκριβεστέραν εἰκόνα τῶν συμβαινόντων ἅς παρομοιάσωμεν τὸ μυαλὸ τοῦ παιδιοῦ μὲ πλάκα τυπογραφείου μὲ τὰ παρ' αὐτὴν κείμενα διαμερίσματα, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὑπάρχουν πάντα τὰ στοιχεῖα. — Διὰ κάθε στοιχείου ὑπάρχει ἰδιαίτερον καὶ ὠρισμένον διαμέρισμα. Καλῶς ἔχοντων τῶν πραγμάτων ὁ τυπογράφος συνθέτων πλάκα ἀπλώνει τὸ χέρι του καὶ χωρὶς καὶ νὰ παρατηρῇ, λαμβάνει ἀπὸ τὸ ὠρισμένον διαμέρισμα τὸ ὠρισμένον στοιχείον καὶ τοποθετεῖ εἰς τὴν πλάκα κ.λ.π. Ἄν συμβῇ ὅμως τὰ στοιχεῖα νὰ εἴνε ἀναμεμιγμένα καὶ εἰς τὸ διαμέρισμα π. χ. τοῦ α νὰ ἔχῃ ρίφθῃ τὸ στοιχείον π. ἢ στοιχειοθέτησις τῆς πλάκα· θὰ γείνῃ ἐσφαλμένως, διότι διὰ νὰ στοιχειοθετήσῃ τὴν λέξιν γ α λ α, ἀπλώνει τὸ χέρι καὶ λαμβάνει τὸ γ, ἔπειτα τὸ α, ἀλλ' ἀντὶ α λαμβάνει τὸ κατὰ λάθος ἐκεῖ ρίφθῃ π. κ.λ. π. καὶ οὕτως αὐτὶ νὰ ἴδωμεν τὴν λέξιν γ α λ α βλέπομεν γ π λ α.

Ἐν τιαύτῃ περιπτώσει ὁ τυπογράφος εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ τὰ χωρίσῃ καὶ τοποθετήσῃ ἕκαστον εἰς τὸ ἰδιαίτερον διαμέρισμά του. Οὕτω δὲ καὶ λάθη δὲν θὰ γίνωνται καὶ χρόνον καὶ δυνάμεις δὲν θὰ χάνῃ εἰς τὸ νὰ παρατηρῇ πρῶτον τί εἶνε τὸ ἐν κα' εἰ τὸ ἄλλο στοιχείον καὶ ἔπειτα νὰ τὸ τοποθετῇ.

Ταῦτο ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ εἰς τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ στοιχειοθέτησις τῆς πλάκας τοῦ μυαλοῦ, ἅμα τὰ στοιχεῖα εἶνε εἰς τὰ προσήκουσα μέρη, γίνεται μὲ ἰλιγγιώδη ταχύτητα, ἥς δὲν λαμβάνει γνώσιν ἢ διανόησις, διότι ἡ ἐργασία αὕτη ἔχει μηχανοποιηθῇ, ἔχει μεταβῇ ἀπὸ τοῦ συνειδητοῦ εἰς τὸ ἀσυνειδητον. Ἄν τὰ στοιχεῖα καὶ ἐδῶ δὲν εὐρίσκονται εἰς τὰ διαμερίσματά των χωριστὰ ἕκαστον, ἀλλ' εἶνε ἀναμεμιγμένα καὶ ἡ στοιχειοθέτησις βραδύνει καὶ ἐν τῇ πλάκα ἄλλα ἀντ' ἄλλων τυπώνονται. Ἐκτὸς τούτων καὶ μία ἄλλη σπουδαία διαφορὰ ὑπάρχει μετὰ τῆς πλάκας τυπογραφείου καὶ τῆς τοῦ μυαλοῦ. Τὰ λάθη τῆς πρώτης διορθῶνται, ἔστω καὶ μὲ δυσκολίαν καὶ κόπον τινά, τὰ

λάθη τῆς δευτέρας εἶνε δύσκολον, ἂν μὴ ἀδύνατον, νὰ διορθωθοῦν. Ὅ,τι γράφεται δὲν ξεγράφεται εὐκόλως. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀπαιτεῖται ἰδιάζουσα προσοχὴ εἰς τὸ νὰ γράφεται ὀρθῶς πᾶν ὅ,τι γράφεται.

Ὁ τυπογράφος εἰσερχόμενος εἰς νέον τυπογραφεῖον πρῶτην φορὰν παρατηρεῖ ποῦ εἶνε τοποθετημένον ἕκαστον στοιχεῖον, τὰ καθαρίζει, τὰ ξεχωρίζει, ἂν εἶνε ἀναμεμιγμένα, κι' ἔπειτα ἀρχίζει τὴν στοιχειοθέτησιν. Τότε ἡ ἐργασία ἐκτελεῖται ταχέως καὶ μηχανικῶς σὰν παιγνίδι, διότι ὁ τυπογράφος εἶνε ἐλεύθερος καὶ ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τῆς ἄνω ἀσχολίας.

Αὐτὸ τοῦτο πρέπει νὰ κάμωμεν καὶ ἡμεῖς, νὰ ὑποβοηθήσωμεν δηλ. τὸ μυαλὸ τοῦ παιδιοῦ νὰ καθαρίσῃ, ξεχωρίσῃ καὶ τοποθετήσῃ εἰς τὸ προσήκον μέρος ἕκαστον στοιχεῖον πρὶν δώσωμεν εἰς αὐτὸ νέαν ἐργασίαν.

Πρέπει νὰ κάμωμεν ὅ,τι κάμει ἡ καλὴ νοικοκυρά, ὅταν τὸ πρῶτον εἰσέρχεται ὡς νύμφη εἰς τὸ νέον της σπιτί. Πιρατηρεῖ πόσα καὶ ποῖα ἐπιπλα καὶ σκευὴ ὑπάρχουν ἐν τῇ νέᾳ της οἰκίᾳ καὶ ἀφοῦ τὰ καθαρίσῃ, τακτοποιήσῃ καὶ τοποθετήσῃ εἰς τὴν προσήκουσαν εἰς ἕκαστον θέσιν ἀρχίζει τὴν τοποθέτησιν τῶν νέων, τῶν ἰδικῶν της. Ἄν τὰ ἀφήσῃ ἀτακτοποιήτα εἶνε ζήτημα ἂν ὁ χώρος θὰ ἐπαρκέσῃ νὰ τὰ περιλάβῃ ὅλα, ἐκτὸς ἐὰν ῥίψῃ τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου. Φαντάζεσθε πόσον δύσκολος ἡ μᾶλλον ἀδύνατος θὰ εἶνε ἡ χρησιμοποίησις ἢ ἔγκαιρος καὶ εὐθετος τοῦ φύρδην μίγδην ἐρριμμένου νοικοκυριοῦ καὶ πόσον εὐκολος τοῦ τακτοποιημένου, πόσος χρόνος, κόπος καὶ κατανάλωσις δυνάμεως ἀπαιτεῖται διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ πρώτου καὶ πόση εὐκολία διὰ τὴν τοῦ δευτέρου, πῶς θὰ καταστρέφονται καὶ θὰ σκωριάζουν τὰ πρῶτα καὶ πῶς θὰ λάμπουν τὰ δεύτερα κ.λ.π. Ἀφήνω τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν θὰ προξενῇ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη εἰκὼν.

Οὕτω θὰ πράξῃ καὶ ὁ διδάσκαλος. Ἄμα εἰσέλθῃ τὸ παιδί εἰς τὸ σχολεῖον ὁ διδάσκαλος διὰ καταλλήλων προασκήσεων θὰ καθαρίσῃ καὶ τακτοποιήσῃ τὸ ὑπάρχον καὶ χρήσιμον διὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἀναγνώσεως ὑλικόν. Δὲν ἐννοῶ βεβαίως τὰς συνήθεις λεκτικὰς ἀσκήσεις, αἵτινες προπαρασκευάζουν καὶ τακτοποιοῦν τὸ λεκτικὸν τῶν παιδίων, διότι αὗται δὲν δύνανται νὰ χρησιμεύσουν ὡς ἄμεσος βαθμὶς ἐφ' ἧς νὰ στη-

4) Ἀκολουθοῦν λέξεις, αἵτινες θὰ περιέχουν μίαν συλλαβὴν μὲ δύο γράμματα καὶ μὲ ἀναγραμματισμὸν π. χ. ος, ερ, κ.λ.π. τωμοκ ρις υζαλ

5) Λέξεις περιέχουσιν μίαν συλλαβὴν μὲ ἐν φωνήεν καὶ δύο σύμφωνα ἐκατέρωθεν π.χ.μος, νων, λος. υριοπονοχρη ρωϊλαστ εδ υοφλ

6) Λέξεις μὲ διφθόγγους. ρις υοτρωϊαυος υοτ οπρ ρεοτση ινα κωτση

7) Λέξεις μὲ δύο σύμφωνα, μὲ τρία κ.λ.π. υοτρωϊαυος υοτ οπρ ρεοτση ινα κωτση

8) Λέξεις μὲ ἰδιόρρυθμον προφορὰν λιά, γιά, τσ, τζ. — κ.λ.π. πλγυαυος

Ἐπειδὴ δὲ εἶνε τῶσον δύσκολον τὸ γήμα καὶ δὲν εἶνε ἐύκολον εἰς

κάθε διδάσκαλον νὰ εὐρίσκῃ τὰς λέξεις καὶ νὰ εὐρίσκῃ τὰς λέξεις

καὶ νὰ εὐρίσκῃ τὰς λέξεις καὶ νὰ εὐρίσκῃ τὰς λέξεις

κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον τὸν τρόπον τοῦτον τὸν τρόπον τοῦτον

ΤΡΟΠΟΣ ΧΩΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΕΙΣ ΣΥΛΛΑΒΑΣ

τῶν λέξεων τῶν λέξεων τῶν λέξεων τῶν λέξεων

Ἡ ἐργασία αὕτη εἶνε εὐκολός. Μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν παρέχει δυσκολίας

τινάς, αἵτινες ὑπερνικῶνται ταχέως ὑπὸ τῶν παιδίων, ἀρκεῖ ταῦτα

νὰ ἐννοήσουν περὶ τίνος πρόκειται. Ἄλλως καὶ παίζοντα τὰ παιδιά

προγνώριζον νὰ χωρίζουν τὰς λέξεις εἰς συλλαβὰς εἰς τὸ κοινώτατον

παιγνίδι τοὺς εἰς τὸ ὅποιον παρεμβάλλουν μεταξὺ τῶν συλλαβῶν τῆς

λέξεως μίαν ὀρισμένην ξένην συλλαβὴν π. χ. τὴν φα· καὶ αὐτὴ νὰ εἰ-

πουν «καλά» λέγουν καφα—λαφα καὶ οὕτως ὁ τρίτος δὲν ἐννοεῖ τὴν

ὁμιλίαν των, ἐκτὸς ἐὰν καὶ αὐτὸς γνωρίζῃ τὸ παιγνίδι αὐτό. οὐ ιαπρσφ

Ὁ χωρισμὸς τῶν λέξεων εἰς συλλαβὰς ὡς ἐξῆς θὰ γίνεται : Λαμβά-

νομεν μίαν λέξιν π.χ. γάλα. Ταύτην λέγουν χωριστά, καθὼς ὁμάδας

καὶ ὅλα μαζί τὰ παιδιά. Ἄν τὸ ἄνω εἰρημένον παιγνίδι εἶνε γνωστὸν

προσπαθεῖ ἐκεῖθεν ὁ διδάσκαλος νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς μαθητὰς νὰ χωρίσουν

μόνοι των τὴν λέξιν εἰς συλλαβὰς, ἄλλως τὴν χωρίζει μόνος του

γά—λα. Οὕτω κατὰ συλλαβὰς τὴν λέγουν χωριστά καὶ μαζί καὶ τὰ

παιδιά. Μετὰ τοῦτο ὁ διδάσκαλος δι' ἐρωτήσεων (πόσας φράδας ἀνοίξῃ

τὸ στόμα μου ; τί εἶπα, πρῶτον, τί δεύτερον ; πόσα κομμάτια ἔχει ;

ποῖον εἶνε τὸ πρῶτον τὸ δεύτερον καὶ τὰνάπαλιν ;) ὀδηγεῖ τοὺς μα-

θητὰς νὰ εὔρουν ὅτι ἡ λέξις γάλα ἔχει δύο κομμάτια. Οὕτω βαίον-

τες θὰ χειραγωγήσωμεν τοὺς μαθητὰς νὰ φθάσουν εἰς τὸ σημεῖον νὰ

εἶνε βέβαιον ὅτι πολὺ θὰ δυσκολευθοῦν κατ' ἀρχάς, ἀλλ' εὐγρη-

χωρίζουν εύκόλως καὶ μηχανικῶς, χωρὶς δηλαδὴ νὰ σκέπτονται, κάθε λέξιν εἰς κομμάτια. Οὔτε κόπος, οὔτε χρόνος ἀπαιτεῖται· μακρὸς διὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἀσκήσεως ταύτης.

Ἄφου δὲ τελείως μηχανοποιηθῇ ὁ χωρισμὸς τῶν λέξεων εἰς κομμάτια καὶ μεταβῇ ἀπὸ τοῦ συνειδητοῦ εἰς τὸ ἀσυνείδητον, εἰσερχόμεθα εἰς τὴν δευτέραν ἀσκήσιν.

ΟΡΟΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΑΣΚΗΣΙΝ

1) Θ' ἀκολουθήσωμεν τὴν αὐτὴν σειρὰν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ εἶδη τῶν λέξεων καὶ συλλαβῶν κ.λ.π., τὴν ὁποίαν ἠκολουθήσαμεν καὶ εἰς τὴν πρώτην ἀσκήσιν.

2) Αἱ συλλαβαί, αἵτινες, θὰ χωρισθοῦν εἰς φωνὰς πρέπει ν' ἀποτελοῦνται ἀπὸ γράμματα, τῶν ὁποίων αἱ φωναὶ νὰ εύκολοπροφέρωνται. Ἀναλόγως δὲ τῆς φωνητικῆς εύκολίας θὰ βαίωμεν ἀπὸ τὰ εύκολώτερα εἰς τὰ δυσκολώτερα.

Δὲν ὑπάρχει βεβαίως ἀνάγκη, νὰ γράψω ἐνταῦθα ποῖον γράμμα πρέπει νὰ διδαχθῇ πρῶτον καὶ ποῖον δεύτερον, οὔτε αὐτὸς εἶνε ὁ σκοπὸς μου. Ὁ συγγραφεὺς ἀς τὸ εἶρῃ —

Μόνον μίαν παρατήρησιν ἀναφέρω: Ἡ φωνὴ τοῦ γράμματος ῥ καίτοι εύκολοπρόφερτος ὑπὸ μαθητῶν τινῶν δὲν προφέρεται εύκόλως. Δὲν γινώριζω πύας κληρονομικότητος καταστάλαγμα εἶνε αὕτη ἡ δυσκολία. Ἰσως μάλιστα ἐντεῦθεν νὰ προῆλθεν ἡ μῦθος νὰ κόπτουν τινεὲς τὸ ρ ὑπὸ τὰς λέξεις — Ἐνεκεν τῆς δυσκολίας ταύτης τὸ γράμμα τοῦτο δέον νὰ διδαχθῇ ὀλίγον βραδύτερον.

Ἡ αὕτη ἀρχὴ θὰ τηρηθῇ εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῶν συλλαβῶν, θὰ βαίωμεν δηλαδὴ ἀπὸ τὰ εύκολώτερον προφερόμενα πρὸς τὰ δυσκολώτερον, πρῶτον τὸ β λ καὶ ἔπειτα τὸ π ν ἐπὶ παραδείγματι.

Ἀπαιτεῖται λοιπὸν μεγάλη προσοχὴ εἰς τὴν εὑρεσιν καὶ τοποθέτη-

σιν καταλλήλως τῶν λέξεων ἀπὸ τὰς ὁποίας θὰ διδαχθοῦν τὰ διάφορα γράμματα κατὰ τὴν φωνητικὴν εὐκολίαν ἢ δυσκολίαν αὐτῶν.

"Ενεκεν τούτου ἀκριβῶς ἡ συγγραφὴ ἁλφαβηταρίου εἶνε σοβαρώτατον πρόβλημα καί, κατὰ τὴν γνώμην μου, μόνον οἱ διδάξαντες μετὰ προσοχῆς, μελέτης καὶ παρατηρήσεως ἐπὶ τῶν θρανίων δύνανται νὰ πλησιάσουν.

Ἐπειδὴ δὲ εἶνε τόσον δύσκολον ζήτημα καὶ δὲν εἶνε εὐκολον εἰς κάθε διδάσκαλον νὰ εὕρῃ τὰς καταλλήλους λέξεις καὶ συλλαβὰς καὶ τὴν σειρὰν τούτων ἔχοντες ἀνάγκην ἁλφαβηταρίου συντεταγμένου κατὰ τὰς ἀνω ὁδηγίας, ἄλλως θὰ ἡδύνατο ἡ πρώτη ἀνάγνωσις νὰ διδαχθῇ ἄνευ ἁλφαβηταρίου ὕπερ καὶ προτιμότερον.

ΤΡΟΠΟΣ ΧΩΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΣΥΛΛΑΒΩΝ ΕΙΣ ΦΩΝΑΣ

Δυστυχῶς τοῦτο μόνον δι' ἑξώσης δύναται νὰ μεταδοθῇ σαφῶς. Ἐν τούτοις θὰ προσπαθῶ καὶ γραπτῶς νὰ τὸ καταστήσω ὅσον τὸ δυνατόν, σαφέστερον, τὰ δὲ κενὰ θ' ἀναπληρώσω, ἐλπίζω, ἡ ἐκ τῆς παρατηρήσεως προερχομένη πείρα τῶν συναδέλφων.

Λαμβάνω μίαν λέξιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν πρόκειται νὰ χωρισθοῦν, διενκρινισθοῦν καὶ διακριθοῦν αἱ φωναὶ λ καὶ α π. χ. λ α δ ι. Τὴν λέξιν αὐτὴν λέγουν καὶ χωρίζουν εἰς κομμάτια τὰ παιδιὰ. Εἶναι γνωστὸν τοῦτο ἐκ τῆς προηγούμενης ἀσκήσεως. Ἐξ αὐτῆς λαμβάνει ὡς διὰ τῶν μαθητῶν τὸ πρῶτον κομμάτι λα. Ὁ διδάσκαλος τὸ λα λέγει τραγυδιστὰ οὕτως εἰπεῖν καὶ με παρατεταμένην φωνὴν λλλλ....λα.

Τὸ λέγει δευτέραν, τρίτην, τετάρτην φοράν. Ἐπειτα τὸ λέγει κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον μαζί με τοὺς μαθητὰς 3—4 φορές καὶ εἶτα ἕνας, ἕνας, μαθητῆς. Ἀμα πεισθῇ ὅτι ἔλοι τὸ λέγουν καλῶς, ἐρωτᾷ τοὺς μαθητὰς: πόσας φωνὰς ἀκούετε;

Εἶνε βέβαιον ὅτι πολὺ θὰ δυσκολευθοῦν κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ὀλίγον

κατ' ὀλίγον θ' ἀρχίσουν νὰ εἰσοῦν καὶ εὐκόλως θὰ διακρίνουν καὶ χωρίζουν τὰς φωνάς. Εἰς τὴν ἐρώτησιν λοιπὸν θ' ἀπαντήσουν μίαν. Ὁ διδάσκαλος ὑποβοηθεῖ τους μαθητὰς. Λέγει εἰς ἓνα ἐκ τῶν καλυτέρων νὰ τὸ εἴπῃ τραγουδιστὰ, ἀλλὰ μὲ τὴν συμφωνίαν ἅμα ὁ διδάσκαλος σηκῶσιν τὸ χερί του, νὰ παύσῃ νὰ λέγῃ. Ὁ μαθητὴς ἀρχίζει ἄλλ..... Ὁ διδάσκαλος πρὶν φθάσῃ ἡ φωνὴ λ κι' ἐνωθῇ μὲ τὸ α σηκῶσει τὸ χερί του καὶ ὁ μαθητὴς παύει. Τὸ λέγει οὕτω ὁ μαθητὴς 3—4 φορές. Μετὰ ταῦτα ἐρωτᾶται ὁ μαθητὴς τί λέγει. Ὁ μαθητὴς ἀδιστάκτως ἀπαντᾷ λ. Οὕτω διεκρ.θῇ ἡ φωνὴ λ, μένει ἡ φωνὴ α. Ὁ μαθητὴς ἐπαναλαμβάνει τὴν λα τραγουδιστὰ καὶ ὑποβοηθεῖται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου νὰ εὔρῃ καὶ τὴν φωνὴν α. Ἄν δὲν κατορθωθῇ, ὁ διδάσκαλος λέγει τραγουδιστὰ τὴν συλλοβὴν λα καὶ τοποθετεῖ τὰς φωνάς λ-α ἐπὶ δύο δακτύλων καὶ προσπαθεῖ ὁλονὲν ἀπομακρύνων τὴν μίαν τῆς ἄλλης κατὰ τὴν προφορὰν νὰ κατορθώσουν οἱ μαθηταὶ νὰ διακρίνουν καὶ τὴν φωνὴν α. Οὕτως εὐρομεν ὅτι τὸ κομμάτι λα ἔχει δύο φωνάς λ—α. Οὕτω δὲ θὰ ἐξακολουθήσωμεν μέχρις οὗτου οἱ μαθηταὶ κατανοήσουν νὰ χωρίζουν καθε κομμάτι εἰς φωνάς.

Ἐννοεῖται ὅτι εἰς 5—6 μαθήματα θὰ δυσκολευθῶν οἱ μαθηταί, ἀλλ' ἔπειτα καὶ ἐφ' ὅσον προχωροῦν τὸ ἔργον θὰ καθίσταται ὀλίγον κατ' ὀλίγον εὐκολώτερον καὶ θὰ φθάσουν εἰς τὸ σημεῖον νὰ χωρίζουν καὶ διακρίνουν τὰς φωνάς καθε συλλαβῆς μηχανικῶς καὶ ἄνευ σκέψεως.

Μετὰ τὴν τελείαν ἐκμάθησιν καὶ μηχανοποίησιν τῶν δύο τούτων ἀσκήσεων ἀρχίζομεν τὴν διδασκαλίαν τῶν γραμμάτων, τὰς φωνάς τῶν ὁποίων σαφῶς ἤδη γνωρίζουν καὶ διακρίνουν οἱ μαθηταί. Καθ' ὃν χρόνον ἐμαθάνον καὶ πλ. μηχανοποιῶνται αἱ ἀνωτέρω προφορικαὶ ἀσκήσεις οἱ μαθηταὶ θὰ συνηθίζον νὰ γράφουν εἰς τὴν πλάκα τοὺς διαφόρους γραμμάς προπαρασκευαστικὰς διὰ κάθε γράμμα.

Θ' ἀρχίζουν δὲ ἀπὸ τὰς εὐκολωτέρας γραμμάς καὶ βαίνουν πρὸς τὰς δυσκολωτέρας.

Θ' ἀσκηθῶν δὲ τόσον, ὥστε νὰ δύνανται εὐχερῶς νὰ γράφουν κάθε γράμμα.

Ἡ διάρκεια τῶν προφορικῶν τούτων ἀσκήσεων δύναται νὰ διαρκέσῃ

1—3 μῆνας. Ἐξορτάται ἐκ τῶν μαθητῶν καὶ ἰδὼς τοῦ διδασκάλου.
 Ἀλλ' ὅσον καὶ αὐτὸν διαρκέσουν δὲν θ' ἀρχίσῃ διδασκαλία τῆς πρώτης ἀ-
 ναγνώσεως, ἐν δὲν μηχανοποιηθῶν αἱ προειρημένα ἀσκήσεις.

ΜΕΡΟΣ Γ',

Ἡ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ

ΤΑΞΙΣ Α'.

Ἐπειδὴ τὰ ἀλφαβητάρια δὲν εἶνε συντεταγμένα σύμφωνα με τὰς
 ἀνωτέρω ὁδηγίας καλὸν εἶνε νὰ διδάσκωνται ὁ γράμματα, ἂν μὴ
 πάντα, ἀπέξω καὶ ἀνευ ἀλφαβηταρίου καὶ ἐπεὶ αὐτὰ ἀρχίζουσιν ἀπὸ το
 ἀλφαβηταρίου.

Τὸ πρῶτον μᾶθημά ἔχει κατ' ἀνάγκην τρία ἢ δύο γράμματα—
 Ταῦτα θὰ διδαχθῶν εἰς εἰς, δύο ἢ καὶ τρία μαθήματα. Δὲν ὑπάρχει
 λόγος νὰ βιάζωμεθα. Μετὰ τὸ πρῶτον μᾶθημα θὰ διδασκῇται μοῖον
 ἐν γράμματι.

Ἡ λέξις ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ λαμβάνωμεν τὸ διδαχθῆσομενον γράμ-
 μα νὰ εἶνε τόσο γινώστη ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται πραγματογνώσια—
 ἂν ἡ λέξις ἔχει ἀνάγκην διασαφήσεως θὰ γείνη τοῦ ὁ κατὰ τὴν ὥραν
 τοῦ μαθήματος τῆς πραγματογνώσιας. Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαθήματος
 τῆς ἀναγνώσεως ἀπαγορεύεται καὶ διὰ βοήθου ἡ πραγματογνώσια πρὸς
 διασαφήσιν τῆς λέξεως, ἐφ' ἣς ἔχουμε λάβει τὸ διδαχθῆσομενον γράμμα.
 Δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα ἡ πραγματογνώσια νὰ τρώγῃ τὴν ὥραν τῆς ἀνα-
 γνώσεως, ἢ ὁποία ἀγανακτεῖ καὶ δικαίως καὶ ἂν ἦτο γυναικα καὶ δη

πενθερά θὰ διεξεδίκει τὸ δικαίωμα της μὲ ξεμάλλιασμα.

"Ἄλλως τε, ὡς εἶνε γνωστὸν, ἡ προσοχή τῶν μικρῶν παιδίων μόλις 1)4 περίπου δύναται νὰ διατηρηθῇ. Ἄν λοιπὸν τὸ 1)4 τοῦτο δαπανηθῇ διὰ πραγματογνωσίαν, τί θὰ μείνῃ διὰ τὸ μάθημα τῆς ἀναγνώσεως;

Τὰ πρῶτα μαθήματα τοῦ ἀλφαβηταρίου 5—10 θὰ γράφονται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου εἰς τὸν πίνακα, μετὰ τὴν τελείαν ἐκμάθησιν κάθε μαθήματος ὑπὸ τῶν μαθητῶν. Θὰ γράφονται δὲ ἀκριβῶς, ὅπως εἶνε γεγραμμένα εἰς τὸ ἀλφαβητάριον καὶ εἰς ἴσας σειράς.

Θὰ διαβάζονται δὲ ὑπὸ τῶν μαθητῶν πρῶτον ἀπὸ τὸν πίνακα καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὸ ἀλφαβητάριον. Τοῦτο χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ συνειθίσουν εἰς μαθατὰ νὰ φεύγουν ἀπὸ τὴν μίαν σειρὰν καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν ἄλλην. Ἄμα τοῦτο ἐννοηθῇ ὑπὸ τῶν μαθητῶν παύει ἡ γραφή εἰς τὸν πίνακα.

Μὲ τὰς ὡς ἄνω προϋποθέσεις καὶ ἐν συντόμῳ θὰ εἰπῶμεν πῶς θὰ γείνῃ ἡ διδασκαλία ἐνὸς γράμματος καίτοι τοῦτο εἶνε γνωστὸν.

Οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ παράστασις τῶν λέξεων συλλαβῶν καὶ φωνῶν διὰ γραμμῶν. Τοῦτο σύγχυσιν μᾶλλον φέρει εἰς τὸ μυαλὸ τῶν παιδίων.

"Ἐχθὲς νὰ διδάξω τὸ γ ἀπὸ τὴν λέξιν γ ἄ λ α. Οἱ μαθηταὶ εὐρίσκουν—εἶνε γνωστὸν ἀπὸ τὰς προασκήσεις—ὅτι ἔχει δυὸ κομμάτια καὶ τὰ λέγουσιν γ ἄ—λ α, ὅτι τὸ πρῶτον κομμάτι ἔχει τὰς φωνὰς γ—α καὶ τὸ δεύτερον λ—α ὅτι τὸ λ—α τὸ γινώριζομεν ὡς καὶ τὸ α τοῦ πρῶτου κομματιοῦ καὶ ὅτι ἄγνωστον εἶνε τὸ γ τοῦτου. Γράφονται μάλιστα ὑπὸ τινος μαθητοῦ τὰ γνωστὰ εἰς τὸν πίνακα: α—λ α. Δὲν γνωρίζομεν λοιπὸν τὸ γ καὶ αὐτὸ θὰ μάθωμεν σήμερον. Ὁ διδάσκαλος ὁδηγεῖ τοὺς μαθητὰς νὰ γράψουν εἰς τὸν ἀέρα μὲ τὸν δάκτυλον τὸ γ κατ' ἀρχὰς καὶ ἔπειτα τὸ γράφουν εἰς τὴν πλάκα τῶν καὶ εἰς τὸν πίνακα ὁ ὀρθὸς εὐρισκόμενος μαθητής. Τὸ γράφουν δὲ εὐκόλως, διότι ἔχουν προσκεκληθῇ εἰς τὰς γραμμάς τούτων περὶ ὧν διελάβομεν σελὶς 47. Μετὰ τοῦτο καὶ πρὸς στερέωσιν τοῦ σχήματος καὶ τῆς γραφῆς τοότου γράφομεν τὸ γ μὲ ὅσα φωνήεντα ἔχουν διδαχθῇ π. χ. γα, γο, γε, γε—Ἄφοῦ στερεωθῇ κελῶς γράφουν οἱ μαθηταὶ ὅλοι μαζὶ εἰς τὴν πλάκα τῶν ὅλας τὰς λέξεις ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι περιέχουν τὸ νέον γράμμα γ

καὶ εὐρίσκονται εἰς τὸ μάθημα τοῦ ἀλφαβηταρίου. Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι ἕκαστον μάθημα ἔχει λέξεις μὲ προδιδαχθέντα γράμματα καὶ λέξεις μὲ τὸ νέον γράμμα. Δὲν ἀποκλείεται κί' ἄλλας λέξεις μὴ ὑπαρχούσας εἰς τὸ μάθημα τοῦ ἀλφαβηταρίου νὰ γράφουν. Γράφονται δὲ τῇ ὁδηγίᾳ τοῦ διδασκάλου ὡς ἐξῆς: π. χ. ὑπάρχει ἡ λέξις γέρο. Πόσα κομμάτια ἔχει; 2 τὸ πρῶτον γ ἐ τὸ δευτέρον ρ ο αἱ φωναὶ τοῦ πρώτου γ—ε, γράφατέ τας, γε τοῦ δευτέρου ρ—ο γράφατέ τας ρο. Οὕτω γράφονται ὅλαι αἱ μὲ τὸ νέον διδαχθὲν γράμμα λέξεις. Ἦδη τὸ μάθημα εἶνε τελειῶς μαθημένον ὑπὸ τῶν μαθητῶν.

Μετὰ τοῦτο ἂν μὲν εἴμεθα εἰς τὰ πρῶτα μαθήματα, τὸ μάθημα γράφεται ὁλόκληρον ὑπὸ τοῦ διδασκάλου εἰς τὸν πίνακα, διαβάζεται ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ἔπειτα διαβάζεται καὶ ἀπὸ τοῦ ἀλφαβηταρίου, εἰν δὲ εἴμεθα μετὰ τὰ πρῶτα μαθήματα ἀνοίγεται τὸ ἀλφαβητάριον καὶ διαβάζεται τὸ μάθημα ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ δὴ τῶν καλυτέρων πρώτων καὶ ἔπειτα τῶν ἄλλων. Ὁ διδάσκαλος δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ τὸ διαβάσῃ. Οὕτω τελειώνει ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος.

Τὸ διάβασμα ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἀπὸ τοῦ βιβλίου ἢ ἀπὸ τὸν πίνακα θὰ γίνεταί ἀνευ τῆς βοηθείας τῶν χειλέων. Τοῦτο ἀπολύτως ἀπαγορεύεται. Νὰ μὴ λέγουν μέσα τους καὶ μὲ τὰ χεῖλη γ—α καὶ ὕστερα γ α, ἢ γ ἄ λ α, νὰ τὸ διαβάζουν μὲ τὰ μάτια καὶ τὰ χεῖλη ἔχοντες ἔρραμμένα καὶ ἔπειτα νὰ λέγουν γ ἄ λ α. "Αν δυσκολεύονται ἄς τὸ διαβάσουν τραγουδιστὰ καὶ μὲ παρατεταμένην καὶ συνεχῇ φωνήν, ἀλλ' οὐδέποτε συλλαβιστὰ, ὅπως κοινῶς λέγεται.

Οἱ μεταχειριζόμενοι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τὰ χεῖλη καὶ συλλαβίζοντες οὕτως εἰπεῖν πρὶν προφέρουν συλλαβὴν ἢ λέξιν οἱ δέποτε μανθάνουν ἀνάγνωσιν ἢ ἂν μανθάνουν, μανθάνουν μετὰ ἔτη, μετὰ κόπου καὶ κακὴν, ἐκτὸς ἐκείνων, οἱ ὅποιοι μόνον τῶν καὶ ἐνωρὶς κατορθώνουν ν' ἀποβάλουν τὴν ἔξιν ταύτην.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διδάσκονται τὰ 24 γράμματα καὶ μὲ δυσκολάβους λέξεις. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ κατορθώνουν νὰ διαβάζουν, ἔστω καὶ πολὺ βραδέως, λέξεις δυσυλλάβους καὶ νὰ γράφουν οἱ μαθη

αὶ βοηθούμενοι ἀπὸ τὸν διδάσκαλον, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν.

Εἰς τὸ τέλος τῆς διδασκαλίας τῶν 24 γραμμάτων μαθηταὶ τινες, οἱ καλύτεροι, θὰ ἔχουν κατορθώσει νὰ γράφουν μίνοι τῶν καὶ ἄνευ τῆς βοηθείας τοῦ διδασκάλου δισυλλάβους λέξεις, χωρίζοντες μόνοι τους καὶ εἰς τὸ κεφαλάκι τῶν τὰς λέξεις εἰς συλλαβὰς καὶ ταύτας εἰς φωνάς. Ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο πρέπει νὰ τὸ μάθουν ὅλοι οἱ μαθηταὶ καὶ νὰ μὴ ἀνοποιηθῇ ἡ ἐργασία αὕτη, σταματᾷ ἡ περαιτέρω διδασκαλία καὶ ἀσκοῦνται οἱ μαθηταὶ εἰς τοῦτο.

Τὸ ἀλφαβητάριον θὰ ἔχῃ, ὡς εἶπομεν, μαθήματά τινα μὲ δισυλλάβους, τρισυλλάβους καὶ τετρασυλλάβους λέξεις, ὧν ἐκάστη συλλαβὴ θ' ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓν σύμφωνον καὶ ἓν φωνήεν. "Ἄν εἶχομεν μονοσυλλάβους λέξεις μὲ ἓν σύμφωνον καὶ ἓν φωνήεν, βαπτιστικὰ ὀνόματα συγκεκριμένων ἀντικειμένων, θὰ ἀρχίζομεν ἐκεῖθεν, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν ἀρχίζομεν κατ' ἀνάγκην ἀπὸ δισυλλάβους.

Ἐκτὸς ὅμως ἐκείνων, τὰς ὁποίας θὰ ἔχῃ τὸ ἀλφαβητάριον θὰ εὕρῃ ὁ διδάσκαλος καὶ ἄλλας τὰς ὁποίας θὰ δίδῃ πρὸς γραφήν, ἣ θὰ γράφῃ πρὸς ἀνάγνωσιν. "Ἄν δὲ δὲν ἔχῃ ἐντελῶς τὸ ἀλφαβητάριον ὀφείλει νὰ εὕρῃ ὁ διδάσκαλος.

Αἱ ἀσκήσεις αὗται θὰ γίνωνται ὡς ἐξῆς: Γράφει ὁ διδάσκαλος εἰς τὸν πίνακα μ ἐ λ ι, σ ἄ λ α, χ ἡ ν α, ὅχι βεβαίως ὅλας μαζί, ἀλλὰ μίαν καὶ μετὰ τὸ διάβασμα ταύτης ἄλλην κ.λ.π. Οἱ μαθηταὶ θὰ παρατηροῦν ὅσον ὥραν θέλουν τὴν λέξιν μ ἐ λ ι καὶ ἀφοῦ μὲ τὰ ματάκια τῶν τὴν διαβάσουν—ἄνευ τῆς βοηθείας τῶν χειλέων—ὑψώνουν τὸ χεράκι τῶν καὶ ὁ ἐρωτώμενος λέγει: μ ἐ λ ι. "Ἄν οἱ μαθηταὶ δυσκολεύονται νὰ διαβάσουν δισυλλάβους λέξεις ὁ διδάσκαλος γράφει ταύτας κατὰ συλλαβὰς μέ—λι, ἵνα εὐκολώτερον διαβασθῇ ἀπὸ τὰ ματάκια τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καίτοι κεχωρισμένη γράφεται, θὰ λεχθῇ μὲ τὸ στόμα ὁλόκληρον μ ἐ λ ι καὶ ὅχι συλλαβιστὰ μέλι. Ὁ χωρισμὸς γίνεται πρὸς εὐκολίαν τῆς προσλήψεως ὑπὸ τῆς φωτογραφικῆς μηχανῆς. Ἀντὰ προφορικῶς, γραπτῶς δὲ δίδει ἐπίσης 1—3 καθ' ἐκάστην λέξεις πρὸς γραφήν ὑποβοηθῶν τούτους π. χ. χ έ ρ ι. Πόσα κομμάτια ἔχει; Δύο. χέ—ρι. Τὸ πρῶτον κομμάτι πόσας φωνὰς ἔχει; Δύο. χ—ε.

Νὰ γραφῇ ὑφ' ὧλων. Τὸ δεύτερον ρ—ι καὶ γράφεται καὶ αὐτό.

Αἱ ἀσκήσεις αὗται θὰ ἐξακολουθήσουν μέχρις οὗτοι οἱ μαθηταὶ καταστούν ἱκανοὶ νὰ διαβάζουσι καὶ νὰ γράφουσι ἄνευ τῆς βοηθείας τοῦ διδασκάλου διςυλλάβους λέξεις. "Αμα δὲ μηχανοποιηθῇ ἡ ἐργασία αὕτη λαμβάνομεν τριςυλλάβους καὶ ἔπειτα τετραςυλλάβους, ἐφ' ὧν ἀσκούνται οἱ μαθηταὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. "Αμα δὲ περατωθῇ ἡ ἐργασία αὕτη προχωροῦμεν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀλφαβηταρίου καὶ ἐπὶ πάντων κάμνομεν τὰς αὐτὰς ἀσκήσεις.

Ἀποβλέπομεν δὲ εἰς τὸ τέλος τοῦ σχολ. ἔτους νὰ καταστούν οἱ μαθηταὶ ἱκανοὶ νὰ γράφουσι καὶ νὰ διαβάζουσι οἰανδήποτε λέξιν. Προσέχουμεν δηλαδὴ εἰς τὸ τελείως μηχανικὸν μέρος τῆς ἀναγνώσεως, διότι, ἂς μὴ αὐταπατώμεθα, δὲν δύναμθα νὰ ἐπιτύχωμεν ἄλλο τι οὔτε εἶνε δυνατόν. Πρέπει νὰ μηχανοποιηθῇ τὸ μηχανικὸν μέρος πρῶτον τῶν λέξεων διὰ νὰ μείνῃ καιρὸς εἰς τὴν διανόησιν νὰ καταγείνῃ καὶ εἰς τὴν ἐννοιαν τῶν λέξεων. "Αν δὲν μηχανοποιηθῇ τὸ πρῶτον εἶνε ἀδύνατον τὸ δεύτερον. Εἰς τὸ πρῶτον τὸ ἐνδιαφέρον προκαλεῖται ἀπὸ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν γραμμάτων, τὴν πλοκὴν τούτων εἰς τὸ διάβασμα τῆς λέξεως. "Ολη ἡ προσοχὴ τοῦ μυαλοῦ ἐκεῖ εἶνε ἐστραμμένη καὶ μεγάλη χαρὰ αἰσθάνεται, ἅμα βλέπῃ ὅτι ἤρχισε νὰ τὸ ἐπιτυχάνῃ. "Αμα ἡ ἐργασία αὕτη λήξῃ καὶ μεταβῇ ἀπὸ τοῦ συνειδητοῦ εἰς τὸ ἀσυνειδητὸν ἀρχίζει ἡ δευτέρα ἐργασία εἰς τὴν διανόησιν, ν' ἀναπνεύσῃ δηλαδὴ αἱ ἐννοιαὶ τῶν λέξεων. Ἐδῶ τὸ ἐνδιαφέρον προκαλεῖται ἀπὸ τὴν ἀναπήδησιν ἀπὸ τὰς λέξεις τῶν ἐννοιῶν. Μεγάλῃ χαρὰ αἰσθάνεται τὸ παιδάκι ἅμα ἀρχίζῃ καὶ ἀνακαλύπτῃ ὅτι κάτω ἀπὸ τὰς λέξεις εἶνε ὀρισμένα καὶ γνωστά του πρόσωπα πράγματα καὶ πράξεις κ.λ.π.

"Εως ἐδῶ σταματᾷ ἡ ἐργασία τῆς πρώτης τάξεως, εὐχῆς δι' ἔργον αὐτὸ ἐπιτυχάνετο. Ἡ ἐπιτυχία τούτου ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας θὰ ἐθεωρεῖτο μέγα κατόρθωμα.

ΤΑΞΙΣ Β'.

Ἐν τῇ πρώτῃ τάξει οἱ μαθηταί, ὡς εἶπομεν, πρέπει νὰ μάθουν νὰ διαβάζουν καὶ γράφουν εὐχερῶς οἰανδήποτε λέξιν καὶ τὸ πολὺ πολὺ ν' ἀντιλαμβάνονται καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν λέξεων. Ἐν τῇ δευτέρᾳ τάξει πρέπει νὰ μάθουν νὰ διαβάζουν λέξεις καὶ προτάσεις μικρὰς καὶ βραδέως πως, ν' ἀντιλαμβάνονται τὴν ἔννοιαν τούτων, κυρίως δηλαδὴ τὸ μηχανικὸν μέρος τῆς ἀναγνώσεως. Πρέπει νὰ μηχανοποιηθῇ τὸ πρῶτον διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ δεύτερον καὶ μηχανοποιήσωμεν καὶ αὐτό. Δέον νὰ τοιανθῇ ὅτι ἅμα ὁ μαθητὴς δὲν ἔχη τὴν ἰκανότητα νὰ πέρνῃ τὴν πρότασιν μὲ τὰ μάτια του εὐχερῶς καὶ νὰ τὴν λέγουν τὰ φωνητικὰ ὄργανα εὐκέλως καὶ ὀρθῶς, δὲν εἶνε δυνατόν ν' ἀναπηδήσῃ εἰς τὴν διανοήσιν ἢ ἔννοια τῆς προτάσεως, ὅσον ἀπλῇ καὶ ἂν εἶνε, οὐδὲ τῆς λέξεως ἀκόμη. Ὅλη ἡ προσοχή του εἶνε—καὶ δὲν δύναται ἄλλως νὰ γείνῃ—ἐστραμμένη εἰς τὸ πῶς θὰ τὴν διαβάσῃ δὲν μένει ἐπομένως καιρὸς εἰς τὸ μυαλὸ νὰ καταγείνῃ καὶ εἰς τὴν ἔννοιαν. Πρέπει νὰ μηχανοποιηθῇ τὸ πρῶτον τελείως, πρέπει τὸ μυαλὸ νὰ εἶνε τελείως ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὸ πρῶτον διὰ νὰ μείνῃ χρόνος καὶ ἐλεύθερον νὰ καταγείνῃ καὶ εἰς τὸ δεύτερον.

Ἄν οἱ μαθηταί τῆς Β' τάξεως δὲν εἶνε ἀπὸ τὴν πρώτην τάξιν παρεσκευασμένοι, ὅπως εἶπομεν, ἂν δηλ. δὲν ἔχουν τὴν εὐχέρειαν νὰ γράφουν καὶ νὰ διαβάζουν εὐχερῶς καὶ ὀρθῶς οἰανδήποτε λέξιν, ἂνεν τοῦ ὁποίου δὲν δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν περαιτέρω, θὰ ὑποβοηθήσωμεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σχολ. ἔτους ν' ἀποκτήσουν τὴν ἰκανότητα ταύτην μὲ διαφόρους προασκήσεις. Αἱ προασκήσεις θὰ εἶνε ὅμοιαι ἀκριβῶς μὲ τὰς τῆς Α' τάξεως ἀναφερομένας εἰς τὴν σελίδα 58 καὶ 54. Ἐκτὸς τούτων θὰ δοκιμάζονται καὶ ἐπὶ τοῦ ἀναγνωστικοῦ ἂν ἀπέκτησαν τὴν ἰκανότητα νὰ διαβάζουν λέξεις δισυσλάβους, τρισυσλάβους κλπ. ἀναλόγως τῶν ἐκτελουμένων ἀσκήσεων.

Καθ' ὃν χρόνον θὰ γίνωνται αἱ προασκήσεις αὗται θὰ κάμνωμεν καὶ ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸν ὀλίγον καθ' ἐκάστην μάθημα, τὸ ὅποιον θὰ

διαβάζεται μία μία λέξις π. χ. Τὴν π ρ ώ τ η ν — Μ α ῖ ο υ — μ ε ρ ι κοῖ — ἄ ν θ ρ ω ποῖ — π η γ α ῖ ν ο υ ν — εἰς — τ ῇ ν — ἐ ξ ο χ ή ν.
Θὰ ὀρίξη κατ' ἀρχάς ἓνα ἀπὸ τοὺς καλυτέρους μαθητὰς καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ περὶ τὸ τέλος ἀπὸ τοὺς χειροτέρους· καὶ θὰ λέγῃ εἰς αὐτὸν νὰ διαβάσῃ μίαν λέξιν τὴν πρώτην «Τὴν». Ὁ μαθητὴς θὰ τὴν κοιτάξῃ ὅσῃν ὥραν θέλει καὶ ἀφοῦ μὲ τὰ μάτια του τὴν πάρῃ τελείως, ἄνευ βεβαίως τῆς βοηθείας τῶν χειλέων, τότε τὴν λέγει μὲ τὸ στόμα του ὁλόκληρον. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λέγει τὴν δευτέραν, τρίτην καὶ μέχρι τέλους τοῦ μαθήματος.

Μεγάλῃ προσοχῇ ἀπαιτεῖται νὰ μὴ βγαίνῃ ἀπὸ τὸ στόμα ψευτική ἢ λέξις καὶ νὰ μὴ συλλαβίζεται ἀπὸ τὰ χεῖλη.

Ἄν ὁ μαθητὴς δυσκολευθῇ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν μιᾶς λέξεως π. χ. «μερικοῖ» καὶ δὲν δύνανται οὔτε τὰ μάτια νὰ τὴν πάρουν, οὔτε τὰ φωνητικὰ ὄργανα νὰ τὴν εἰπουν σταματᾷ καὶ τὴν παρατηρεῖ ἐπὶ πολὺ, ἐὰν δὲ δὲν δυνηθῇ νὰ τὴν εἴπῃ, ἀκολουθοῦμεν τὴν ἐξῆς ὁδόν, ἐννοεῖται, ὅτι ἀπαγορεύεται νὰ τὴν εἴπῃ ἄλλος μαθητὴς, πρέπει νὰ τὴν εἴρῃ ὁ ἴδιος, γνωστοῦ ὄντος ἄλλως τε ὅτι ὁ μαθητὴς γνωρίζει μόνον ἐκεῖνο τὸ ὅποιον αὐτὸς μόνος του ἔκαμεν, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον διήλθεν ὅχι μόνον διὰ τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων του καὶ διὰ τοῦ ἐγκεφάλου του, ἀλλ' ἀκόμη καὶ διὰ τῶν μυῶν του. Ὁ διδάσκαλος ὑποβοηθεῖ τὸν μαθητὴν νὰ τὴν διαβάσῃ συλλαβιστά, ἀλλ' ὅχι μέσα του καὶ σιωπηλὰ μὲ τὰ χεῖλη του, ἀλλὰ δυνατὰ καὶ μὲ φωνὴν μὴ διακοπτομένην εἰς κάθε συλλαβὴν π. χ. με—ρι—κοῖ ἀλλὰ μὲ παρατεταμένην καὶ συνεχῇ, π. χ. μεεεε...

θὰ ἔχῃ δηλ. εἰς τὸ στόμα του καὶ θὰ λέγῃ τραγουδιστὰ τὴν συλλαβὴν με... μέχρις ὅτου τὰ μάτια πάρουν καὶ τὰ φωνητικὰ ὄργανα δύνανται νὰ εἰπουν ἄνευ διακοπῆς τὴν συλλαβὴν ρι (με... ρι...). Ἐπειτα θὰ ἔχῃ τὴν συλλαβὴν ρι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἰς τὸ στόμα μέχρις ὅτου πάρῃ καὶ εἴπῃ τὴν κοὶ καὶ οὕτω καθεξῆς. Οὕτω θὰ τὴν εἴπῃ μία, δύο, τρεῖς φορές, καὶ ἕως ὅτου θὰ τὴν προφέρῃ τελείως ὀρθῶς. Τότε τὴν λέγουν καὶ ἄλλοι καὶ ἀπὸ τοὺς χειροτέρους, ὑποτιθεμένου πάντοτε ὅτι πάντες σιωπηρῶς ἔκαμαν τὴν αὐτὴν ἐργασίαν δηλ. ἐδιάβασαν καθένας μὲ τὰ δικά του μάτια τὴν

περὶ αὐτὸ πρόκειται λέξιν καὶ ὅχι νὰ τὴν παρουν διὰ τῆς ἀκοῆς. Ἀφοῦ δὲ πεισθῇ ὁ διδάσκαλος, ὅτι πάντες καὶ διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων ἐκαστος ἔμαθον τὴν λέξιν τότε, ἀλλὰ μόνον τότε—τὸ τοιῶν αὐτὸ—πρέπει νὰ τὴν εἰπουν καὶ ἐν χορῶ καὶ ἐν οὐδεμίᾳ περίπτώσει πρότερον. Διότι ἢ ἐν χορῶ ἀνάγνωσις ἀσκεῖ καὶ πλανίζει τὰ φωνητικὰ ὄργανα μόνον τὰ ἑπεία, ἐπειδὴ εἶνε ἀπλάγεστα, ἀδυνατοῦν νὰ προφέρουν τὴν λέξιν αὐτήν. Αὐτοῦ τὸν σκοπὸν κυρίως ἔχει καὶ δύναται νὰ ἔχη ἢ ἐν χορῶ ἀνάγνωσις. Οὐδέποτε δὲ ἢ ἐν χορῶ ἀνάγνωσις δύναται νὰ μάθῃ τὸν μαθητὴν νὰ πέρνῃ μὲ τὰ μάτια καὶ ἐν γένει νὰ διαβάσῃ τὴν λέξιν. Αὐτὸ δὲ δὲν τὴν ἐδιάβασε μῖνος τοῦ καὶ μὲ τὰ ἰδικὰ τοῦ μάτια θὰ μείνῃ ἄγνωστος δι' αὐτόν, ἔστω καὶ ἂν τὴν ἐπῆρε διὰ τῆς ἀκοῆς καὶ τὴν εἴπῃ, καὶ μὲ τὸ μειονέκτημα μάλιστα ὅτι ἔμειναν τὰ ἀρμόδια ὄργανα καὶ διὰ μίαν ἐπιφορὰν ἀνανάστικτά εἰς τὸν τρόπον τῆς ἀναγνώσεως. Ἡ ταῦτ' ἐν χορῶ ἀνάγνωσις λέξεως ἀδιὰ βίας τοῦ συντελεῖ εἰς τὴν ἐπιπολαιότητα τῆς μάθης. Τὸν ἴδιον τρόπον θὰ μεταχειρισθῇ εἰς κάθε δυσκολοδιάβαστον καὶ ὁ δυσκολοπρόφερτον λέξιν καὶ διὰ κάθε μαθητὴν, ὡς καὶ τοῦτο ὑποσυνέχεται. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον θὰ τὸ διαβάσῃ, δεύτερος, τρίτος, ὡς ἀπὸ τοῦ πρώτου, καὶ ἀπὸ τοῦς χειροτέρους, μέχρις ὅπου πεισθῇ ὁ διδάσκαλος ὅτι μηχανικῶς ἔμαθον τελείως οἱ μαθηταὶ τὸ μάθημα, ὥστε τὸ μαθητὴν εἰς ἐλεύθερον πλέον ἀπὸ τὸ μηχανικόν, μέρος τοῦ διαβάσματος τῶν λέξεων, πρὸς τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐστραμμένην ὅλην τὴν προσοχήν του πρὸς τὸ ὁποῖον εἰχε ῥιφθῇ μὲ τὰ μούτρα, ὅπως κοινῶς λέγεται, καὶ μένει εἰς αὐτὸ καιρὸς νὰ σκεφθῇ καὶ διὰ τὰς ἐννοίας τῶν λέξεων. Ἀφοῦ δὲ οὕτως ὀργοδιβοληθῇ ὑπὸ τῶν μαθητῶν τὸ ὀρισθὲν μάθημα τὸ διαβάσει καὶ ὁ διδάσκαλος κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, μίαν μίαν λέξιν δηλ. καὶ ἀργά. Μετὰ τοῦτο διαβάσεται ὑπὸ 2ῃ 3 μαθητῶν πάλιν. Κατὰ τὸ δεύτερον διάβασμα ὁ διδάσκαλος δὲν ὀρίζει τὰς λέξεις ἀριθμητικῶς, τὰς ὁποίας θὰ εἴπῃ ὁ μαθητής, ἀλλὰ κτυπᾷ ἐπὶ τῆς ἐδρας τοῦ τομολύβι καὶ εἰς κάθε κτύπον ὁ ἀναγνώσκων μαθητής θὰ λέγῃ τὴν ὀρισμένην λέξιν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξετάζει τὸ μάθημα καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν.

Ἄμα πεισθῇ ὁ διδάσκαλος ὅτι διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀσκήσεων καὶ τοῦ εἰρημένου τρόπου τῆς ἀναγνώσεως οἱ μαθηταὶ ἀπέκτησαν τὴν ἱκανότητα νὰ γράφουν καὶ νὰ διαβάζουν εὐχερῶς οἱσιδήποτε λέξει, ἀρχίζει τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Β'. τάξεως, ἣ ὁποῖα ὡς ἔζη πρέπει νὰ γινέται :

Λαμβάνω ἐν τεμάχιον ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον. Ὁ διδάσκαλος θὰ ἐκλέξῃ ἓνα ἀπὸ τοὺς καλυτέρους μαθητάς, ἵνα τὸ διαβάζῃ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λέξεων ὀριζόμενον ἐκ τῶν προτέρων :

« Εἰς τὸ πικνὸν — σκότος — τῆς νυκτός — διεσκήρυσαν αὐτὸ — ὡφάνει — τῶν δυνάμεων αὐτοῦ — πλοῖον — τὸ ὁποῖον — ἐπλεον — ἀντιθέτως — »

Τὸ διάβασμα θὰ γείνη ὅπως ἔχουν χωρισθῇ αἱ λέξεις. Ὁ διδάσκαλος θὰ ὀρίξῃ πρὸς καὶ ὁ μαθητὴς θὰ λέγῃ « εἰς τὸ πικνὸν — μίτον αὐτοῦ σκότος, — δύο αὐτῆς — νυκτός — καὶ οὕτω καθέξῃ, ὅταν φωνήθῃ »

Ἐνταῦθα σμίγω μόνον τὰς μικρὰς μετὰ τὰς μεγάλας λέξεις. Περισσότερας οὔτε τὰ μάτια δύνανται νὰ πάρουν, οὔτε τὰ φωνητικὰ ὄργανα νὰ εἰπῶν, οὐδέ ποτε ἡ φωνὴ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀνάγνωσιν.

Ἄν εἰς λέξει τινα δυσκολεῖσθον οἱ μαθηταὶ νὰ τὴν προφέρουν καλῶς, ὅπως αὐτὸ πλοῖον, καὶ καθοδηγοῦνται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου κατὰ τοῦ ἀνωτέρω τρόπου καὶ τὴν μανθάνουν τελείως.

Ἄν ὅμως δυσκολεῖσθον εἰς τὸ διάβασμα δύο ἢ τριῶν λέξεων μαζί, ὅπως εἰς τὸ πικνόν, καθοδηγοῦνται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου νὰ τὰς διαβάσων ἀπαφρονιστὰς εἰς τὴν ἑκαστον τῆς μίας λέξεως μετὰ τὴν ἄλλην. Ἡ φωνὴ τῆς « εἰς » θὰ μένη εἰς τὸ στόμα μέχρις ὅπου μετὰ τὰ μάτια διαπιστωθῇ καὶ μετὰ τὸ στόμα λεχθῇ ἀπταιστίως ἡ δευτέρα λέξις « τὸ » καὶ ἡ φωνὴ τῆς « τὸ » μετὰ τὴν « πικνόν ».

Εἰς τὴν κατὰ τὸ διάβασμα ἑωσιν δύο ἢ περισσοτέρων λέξεων προσέχει πολὺ ὁ διδάσκαλος, ὥστε νὰ διυρίζωνται τοσοῦτον σφιγταγκαλιανόμενα ὡς νὰ εἶναι μία λέξις. Μετὰ τὴν τελείαν δ' ἐκμάθησιν γίνεται χρῆσις καὶ τῆς ἐν χορῇ ἀναγνώσεως τῶν τριῶν αὐτῶν λέξεων.

Ἐπίσης ἰδιαίτερα προσοχὴ πρέπει νὰ δίδεται εἰς τὰς τελείας π, χ, ὅτι ἔχομεν τελείαν μετὰ τὴν λέξιν « ἀντιθέτως », Ὁ διδάσκαλος

λος θὰ εἶπῃ εἰς τὸν διαβάζοντα μαθητὴν, μίαν λέξιν καὶ κόψεται ἡ φωνὴ ἡ σου καὶ ὅχι σταμάτησας.

Ἡ τελεία σημαίνει τὸ τέλος τῆς ἐννοίας, τὴν ὁποίαν ἐκφράζει ἡ πρότασις καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ κόβεται ἡ φωνὴ κατὰ τρόπον, ποῦ νὰ ἐννοῇ καὶ ὁ ἀκούων ὅτι ἐκεῖ εἶνε τελεία, ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς τὴν προφορικὴν ὁμιλίαν.

Δύναται τις νὰ σταθῇ ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν τελείαν καὶ ἐν τούτοις τοῦτο δὲν θὰ σημαίνει τελείαν.

Τοῦτο εἶνε μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας ἐλλείψεις τῆς καὶ ἄλλως ἐλαττωματικῶς ἀναγνώσεώς μας. Δι' αὐτὸ τονίζω, ὅτι ἀπαιτεῖται ἰδιάζουσα προσοχή. Τοῦτο δὲ θὰ ὑποβοηθήσῃ ἐν καιρῷ καὶ τὰς ἐκθέσεις.

Οὕτω διαβάζεται ὑπὸ δύο, τριῶν καλυτέρων καὶ χειροτέρων μαθητῶν καὶ μέχρις ὅτου πεισθῇ ὁ διδάσκαλος ὅτι ἐγένετο κτῆμα τῶν μαθητῶν ἀπὸ μηχανικῆς ἀπίψεως. Μετὰ τοῦτο ζητεῖ παρὰ τῶν μαθητῶν τὴν ἐννοιαν τοῦ διαβασθέντος, ἐὰν ἡ ἐννοια εἶνε ἀνάλογος μὲ τὸ διανοητικὸν ἐπίπεδον τῶν μαθητῶν, ἄλλως δὲν ζητεῖ τίποτε. Διότι, ἀν ἡ ἐννοια εἶνε ἀνωτέρα τῶν δυνάμεων των, θὰ τάλαιπωρηθοῦν ἄνευ ὠφελείας ἀδίκως καὶ παραλόγως καὶ μὲ ζημίαν τὴν φθοράν, τὴν ὁποίαν θὰ ὑποστοῦν τὰ ἐγκεφαλικά κύτταρα μὲ τὸν ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον θὰ καταβάλουν διὰ ν' ἀπορρίψουν τὴν ἀχώνευτον διὰ τὰς διανοητικὰς τῶν δυνάμεις τροφήν.

Μιλοῦντι οἱ μαθηταὶ διαβάζοντες ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον καὶ ἐκμαθάνοντες ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ μηχανικὸν μέρος τῆς ἀναγνώσεως κατορθώνουν, ἐφ' ὅσον προχωροῦν καὶ τὸ μυαλό τους μένει ἐλεύθερον ἀπὸ τὸ μηχανικὸν μέρος, ν' ἀντιλαμβάνονται καὶ τὴν ἐννοιαν τοῦ ἀναγινωσκόμενου, ἐν τούτοις, καίτοι τοῦτο ἔχει γίνεαι ἀπὸ τοὺς καλυτέρους, πρέπει ν' ἀφήνωνται μόνον τῶν νὰ διαβάζουν σιωπηρῶς καὶ μὲ τὰ μάτια μόνον τὸ μίθημα ἐπὶ τινα λεπτὰ καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ πάρουν τὴν ἐννοιαν.

Μετὰ τοῦτο δὲ καλοῦνται νὰ εἶπουν, ὅτι ἀντελήφθησαν ἐκ τῆς ἐννοίας. Ἐκτὸς τούτου τὸ σιωπηρὸν διάβασμα θὰ χρησιμεύσῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἑξέως νὰ δύνανται νὰ συγκεντρώ-

νουν τὴν προσοχὴν τῶν ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τεμαχίου τινὸς καὶ ν' ἀντιλαμβάνονται τοῦτο.

Βεβαίως κατ' ἀρχὰς οἱ μαθηταὶ θὰ πέρνουν ἐκ τῆς ἐννοίας ὀλίγα πράγματα καὶ οὔτε εἶναι δυνατὸν ἄλλως νὰ γείνη, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσέχωμεν νὰ πέρνουν τὴν κυρίως οὐσίαν.

Ἄν τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν λεχθησομένην ἐννοίαν θεωρήσωμεν καλὴν, ἔχει καλῶς, ἄλλως θὰ εὐρώμεν τὸ αἷτιον τῆς μὴ φωτισμένης ἀρκετᾶ ἐννοίας. Δύο πράγματα δύνανται νὰ συμβαίνουν: Ἡ τὸ μηχανικὸν μέρος τῆς ἀναγνώσεως δὲν ἐτελειοποιήθη καὶ ἐπομένως δὲν μετέβη ἀπὸ τοῦ συνειδητοῦ εἰς τὸ ἀσυνείδητον, ἢ λέξεις τις παρεμποδίζει τὴν ἐξαγωγήν τῆς ἐννοίας, διότι ἡ σημασία τῆς εἶνε ἄγνωστος. Εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν θὰ ἐπαναληφθῇ τὸ μάθημα μέχρι μηχανοποιήσεως καὶ εἴτα θὰ ζητηθῇ ἡ ἐννοία, εἰς δὲ τὴν δευτέραν θὰ προσπαθῶμεν ἐκ τῶν συμφραζομένων ἢ ἐξ ἄλλων παραδειγμάτων ἐξωθεν εἰλημμένων νὰ ἐρμηνεύσουν οἱ μαθηταὶ τὴν λέξιν ἢ λέξεις. Οὐδέποτε δὲ ἐπιτρέπεται ν' ἀποχωρίζεται ἡ λέξις πρὸ ἢ κατὰ τὸ μάθημα καὶ ξεκάρφωτη οὕτως εἰπεῖν καὶ δογματικῶς νὰ ἐρμηνεύται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, διότι εἶνε ἐργασία ματαία καὶ ἐπιβλαβής.

Μετὰ τὴν ἐκ τῶν συμφραζομένων ἐρμηνείαν τῆς λέξεως ἐρωτῶνται καὶ εὐρίσκουν οἱ μαθηταὶ τὴν λέξιν, ἢ ὁποία περιέχει τὴν εὐρεθείαν ἐννοίαν. Οὕτω δὲ ἡ ἄγνωστος λέξις ὅχι μόνον γίνεται γνωστὴ μὲ τὸ περιεχόμενόν της. ἀλλὰ καὶ μένει συνδεδεμένη μετὰ τῶν ἄλλων.

Μετὰ τὴν ἄνω ἐργασίαν οἱ μαθηταὶ ἐπαναλαμβάνουν, φωτισμένην πλέον τελείως, τὴν ἐννοίαν τοῦ ἀναγνωσθέντος τεμαχίου.

Ἴδῃ οἱ μαθηταὶ κάτοχοι τελείως τοῦ μηχανικοῦ μέρους τῆς σημασίας τῶν λέξεων καὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἀναγνωσθέντος τεμαχίου εἶνε ἱκανοὶ νὰ παρακολουθήσουν μὲ ἐλεύθερον πλέον τὸ μυαλό τους. τὸ τετμᾶχιον αὐτὸ διαβαζόμενον ἀπὸ ἄλλους καὶ νὰ πέρνουν ὅχι μόνον τὴν ἐννοίαν τῶν λέξεων, ἀλλὰ καὶ νὰ συνδέουν τὴν ἐννοίαν τῆς μιᾶς μὲ τὴν τῆς ἄλλης καὶ ν' ἀποτελοῦν ἐν ὅλον γενικώτερον καὶ φωτισμένον νόημα καὶ τὸ σπουδαιότερον νὰ παρακολουθοῦν καὶ ν' ἀντιλαμβάνονται, ἔστω καὶ ὀλίγον κατ' ἀρχάς, τὸν καταλληλότερον τρόπον τῆς ἐκφράσεως.

Τότε καὶ μόνον τότε διαβάζει καὶ ὁ διδάσκαλος τὸ ἀναγνωσθὲν τε-
μάχιον, ἀκριβῶς ὅπως τὸ ἀνέγνωσαν οἱ μαθηταί, ἀρχὰ δηλαδὴ, ὥστε
νὰ δίδεται καιρὸς εἰς τὸ κεφαλάκι τῶν μαθητῶν νὰ ἐκτελῇ τὰς ἀνωτέρω
ἐργασίας.

Μ τὰ τοῦτο διαβάζεται ὑπὸ 2—3 μαθητῶν, ἀλλὰ μὲ μίαν διαφο-
ράν: Ὁ διδάσκαλος ἤδη δὲν θὰ ὀρίζει τὸν ἀριθμὸν τῶν λεχθησομένων
λέξεων, ἀλλὰ θὰ κτυπᾷ τὸ μολύβι του ἐπὶ τῆς ἑδρας. Εἰς κάθε κτύπημα
τοῦ διδασκάλου δὲ ὁ μαθητὴς εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ ἐνθυμῇται καὶ νὰ
λέγῃ τόσας λέξεις, ὅσας ἔλεγε καὶ ὅτε ὀρίζετο ὁ ἀριθμὸς τούτων ὑπὸ
τοῦ διδασκάλου. Νὰ κόβουν δὲ καὶ τὴν φωνὴν των εἰς τὰς τελείας.
Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον θὰ ἐξετάζεται τοῦτο καὶ τὴν ἐπομένην ὡς
μάθημα μεμαθημένον.

Μετὰ τὸ πέρασ τοῦ ληφθέντος τεμαχίου λαμβάνομεν δεῦτερον, τρί-
τον κ.λ.π. ἀναλόγως τῆς διαθεσίμου ὥρας, καὶ τῆς εὐκολίας ἢ δυσκο-
λίας τῶν τεμαχίων.

Εἶνε ἀδιάφορον τελείως τὸ ποσόν, ἕπερ θὰ κάμωμεν εἰς ἓν μάθημα.
Δυσπλὸν καὶ ὀφρ μόνον σερραὶ νὰ γείνουν. Εἶνε ἀρκεταί, ἀρκεὶ νὰ διδα-
χθοῦν τελείως.

ΤΑΞΙΣ Γ'.

Εν τῇ δευτέρᾳ τάξει πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς εἵπομεν, καλλιεργηθῇ καὶ μηχανο-
ποιηθῇ ἡ εὐχτοῆς μηχανικὴ ἀνάγνωσις λέξεων μεμονωμένων καὶ τὸ
πολὺ πολὺ ἠνωμένων με τὰς μικρὰς π. χ. ἄσθηα, προθέσεις κτλ. καὶ
ἡ ἀντίληψις τῆς ἐννοίας τούτων. Πλέον τούτου δὲν δυνάμεθα, ἀλλ' οὔτε
εἶνε ἀναγκη.

Ἐν τῇ τρίτῃ τάξει πρέπει νὰ τεύωμεν νὰ μηχανοποιήσωμεν τε-
λείως τὸ μηχανικὸν μέρος τῆς ἀναγνώσεως, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀριθμοῦ
τῶν λέξεων, αἵτις ταυτοχρόνως πρέπει νὰ λεχθῶν.

Νὰ δύναται δηλ. τὰ μάτια, τὰ πέρουν 3-4 λέξεις μαζί, τὰ μεταβιβάζονται εἰς τὰ φωνητικά ὄργανα, τὰ ὅποια τὰ ἔχουν ἀσκηθῇ εἰς τὸ νὰ τὰς προσφέρουν εὐχερῶς.

Ἐκτός τούτου πρέπει νὰ τεινώμεν νὰ μηχανοποιηθῇ ἡ ἐνώσις τῆς ἐννοίας τῆς μιᾶς λέξεως μὲ τὴν τῆς ἄλλης, ὅπως ὥστε ν' ἀναπηδᾷ εὐκόλως εἰς τὸ μυαλὸ τὸ σύνολον τῆς ἐννοίας τῶν ὁμοῦ λεγομένων 3—4 λέξεων. Ἐντεῦθεν ἀπορρέει καὶ ἡ πρὸ τοῦ διαβάσματος διὰ τῆς διατριβῆς καὶ τῇ μεσιτείᾳ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου μελέτῃ τοῦ παρουσιαζομένου πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀναγνωστικοῦ τεμαχίου καὶ ἡ ἐξακρίβωσις καὶ ἀντίληψις πόσαι λέξεις πρέπει νὰ ἐνωθοῦν καὶ λεχθοῦν μαζί ἀναλόγως τῆς ἐννοίας, τὴν ὁποίαν περιέχει ἐκάστη τούτων καὶ τῆς κολλητικότητος μετὰ τῶν ἄλλων. Κατόπιν δὲ τῆς διαγνώσεως ταύτης θὰ εἶνε εὐκόλον καὶ θὰ δίδεται ἔνδοθεν ἡ πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένη διαταγὴ διὰ τὸ ποσὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔπρεπε νὰ διαβασθοῦν μαζί.

Ἐφ' ὅσον δε προχωροῦν καὶ μηχανοποιοῦνται τὰ ἀνωτέρω καὶ ἡ
 διανοήσις μένει ἑλενθέρα ἀπὸ τὰς φροντίδας τούτων θὰ προσπαθῇ νὰ
 ἐνώσῃ τὰς διαφόρους ἐννοίας εἰς μίαν γενικωτέραν.

Πρὸς ἐπιτυχίαν τούτων ἡ ἀνάγνωσις ἐν τῇ τρίτῃ τάξει θὰ γένηται ὡς καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ μὲν μία μικρὰν διαφορὰν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκαστοτε λεχθησομένων λέξεων δύναται γὰρ εἶναι μεγαλύτερος τοῦ τῆς δευτέρας τάξεως. Οἱ μαθηταὶ δὲν ἀπέκτισαν εἰσεῖν τὴν ἐνανόγητα γὰρ διαγιγώσκουν ἐκ τῶν προτέρων πόσας λέξεις πρέπει κάθε φορά γὰρ λεχθῶν μαζί καὶ δι' αὐτὸ θὰ ὁρίζονται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου μέχρι τῶν μέσων τοῦ σχολ. ἔτους καὶ ἐν ἀνάγκῃ μέχρι τοῦ τέλους. Πάντως αὐτοὶ θὰ καυνοσθῇ ἀπὸ τὴν πρόσδοον καὶ τὴν ἀπόκρισιν τῶν ἄνω ἱκανοτήτων ὑπὸ τῶν μαθητῶν.

Ὁ χωρισμὸς τοῦ αὐτοῦ τεμαχίου θὰ γένη ὥς ἑξῆς: «Εἰς τὸ
πυκνὸν σκότος—τῆς πυκνότητος—διεκρίθησαν—
οἱ φανοὶ—τῶν δύο ἀτιμολογῶν—τὰ δ' ἄλλα—ἔ-

π λ ε ο ς ἄ ρ τ ι θ ἔ τ ω ς .

Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ σχολ. ἔτους δύναται νὰ παύσῃ ὁ ὁρισμὸς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λέξεων ὑπὸ τοῦ διδασκάλου καὶ νὰ διαβάζουν μόνοι τῶν οἱ μαθηταί, ὡς θὰ εἴπωμεν ἐν τῇ ἀναγνώσει τῆς τετάρτης τάξεως, ἐὰν ἐννοεῖται ἀπέκτησαν τὴν ἱκανότητα νὰ εὐρίσκουν μόνοι τὸν δέοντα ἀριθμὸν τῶν λέξεων, αἵτινες θὰ ἔπρεπε νὰ λεχθοῦν μαζί, ἄλλως ἐξακολουθεῖ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον νὰ γίνεται μέχρι τῆς ἀποκρίσεως τῆς εἰρημένης ἱκανότητος.

Τ Α Ξ Ι Σ Δ' .

Ἐδῶ ἔχει ἡ πρῆπει νὰ ἔχῃ περατωθῇ ἡ μηχανοποιήσις καὶ ἡ μεταβασίς ἀπὸ τοῦ συνειδητοῦ εἰς τὸ ἀσυνειδητόν α , τοῦ μηχανικοῦ μέρους τῆς ἀναγνώσεως, νὰ ἔχουν δηλαδὴ καταστῇ ἱκανὰ τὰ μάτια νὰ πέρανουν καὶ τὰ φωνητικὰ ὄργανα νὰ λέγουν τὰς ὑπὸ τῆς διανοήσεως ὀριζομένας λέξεις, β' , τὰ νῦνρα νὰ διαβιβάζουν, ὅπου δεῖ ταύτας, γ') τὰ φωνητικὰ ὄργανα νὰ λέγουν ταύτας ὀρθῶς καὶ νὰ εἰδοποιῶνται περὶ τούτων ἡ διανόσεις, δ') ἡ διανόσεις ν' ἀντιλαμβάνεται ἐκ τῶν προτέρων τὰ μερικὰ νοήματα καὶ ἀναλόγως νὰ ὀρίζῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν λεχθέντων λέξεων καὶ ε') ἡ διανόσεις νὰ ἐνώνῃ τὰ μερικὰ νοήματα εἰς ἐν γενικώτερον. Καὶ ταῦτα πάντα χωρὶς νὰ σκέπτεται τὸ μυαλὸ καὶ νὰ δαπανᾷ χρόνοι καὶ δυνάμεις, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται περὶ δυσκολοπροφύρτων λέξεων καὶ πρὸ παν-ὅς περὶ δισκόλου καὶ πλοκῆς ἐννοιῶν. Ἐλεύθερον τὸ μυαλὸ πλέον ἀπ' αὐτὰς τὰς φροντίδας θὰ καταγείνῃ ἐν τῇ τάξει ταύτῃ εἰς ἄλλην ὑψηλοτέραν ἐργασίαν.

Ἄν αἱ ἀνωτέρω ἐργασίαι δὲν ἔχουν συντελεσθῇ ἡ ἀναγνώσις θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ γίνεται ὡς καὶ ἐν τῇ τρίτῃ τάξει. Ἄν δὲ ἔχουν περατωθῇ ἡ ἀναγνώσις ἐν τῇ τάξει ταύτῃ θὰ γίνεται ὡς ἐξῆς :

Ὁ διδάσκαλος παύει ἀπὸ τοῦ νὰ ὀρίξη τὸν ἀριθμὸν τῶν λεχθησομένων λέξεων. Ἐπίσης π.υ.ε. καὶ ἡ διὰ κτυπημάτων ἀνάγνωσις. Ὀρίζεται εἰς ἀπὸ τοὺς καλυτέρους μαθητὰς δεύτερος κ.λ.π. καὶ ἀπὸ τοὺς χειροτέρους καὶ τὸ διαβάζει μόνος του. Ἐν προσκόνῃ εἴτε εἰς τὴν μὴ ὀρθή, προφορὰν φθογγολογικῶς λέξεως ἢ συμπλέγματος λέξεων εἴτε εἰς τὴν μὴ κατὰ τὸ νόημα ἔνωσιν δύο ἢ περισσοτέρων λέξεων τοὺς σταματᾷ καὶ διὰ τῶν μαθητῶν καὶ σύμφητα μὲ ὅ,τι εἴπομεν εἰς τὰς μικροτέρας τάξεις μαθαίνεται καὶ λέγεται ὀρθῶς καὶ οὕτω προχωροῦμεν μέχρι πέρατος τοῦ ὀριοθέντος τμήματος.

Ἡ ἀνάγνωσις θὰ γίνεται καὶ ἐδῶ πολὺ βραδέως δ.ἀ. νὰ δίδεται εἰς τὸ μυαλὸ ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος νὰ συλλαμβάνη καὶ συνδέη τὰς ἀλληλοδιαδεχομένας ἐννοίας καὶ ἀιολόγως τούτων νὰ ὀρίζηται ὁ ἀριθμὸς τῶν λεχθησομένων λέξεων. Δὲν ἔχουν φθάσει εἰσέτι εἰς τὸ σημεῖον νὰ δύναται νὰ γείνη τοῦτο ταχέως. Δὲν ἐπῆλθε καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ ὁ τέλειος μηχανισμός, ὅπερ θὰ γείνη βραδύτερον. Ἴσως νὰ ὑπάρχουν μάλιστα μυαλά, τὰ ὅποια δὲν δύνανται καθ' ὅλον τὸν βίον τῶν νὰ μηχανοποιήσῃ τὰς ἀνωτέρω ἐργασίας : Ἐπομένως διὰ τὴν ἀντιλαμβανόμεναι τὸ νόημα τεμαχίου τινὸς πρέπει νὰ διαβάζεται βραδέως. Ὑπάρχουν βεβαίως μαθηταὶ μὲ γοργοτέρα καὶ ἄλλοι μὲ βραδύτεραν ἀντίληψιν.

Πάντως ὅμως καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ θὰ διέλθουν καὶ ὀφείλουν νὰ διέλθουν ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω διαγραφέντας σταθμούς —

Ἴσως ὅμως νὰ προβληθῇ κάποια εὐλογοφανὴς ἀντίρρησης διατὶ ἐπαναλαμβάνω αὐτὰ δι' ὅλας τὰς τάξεις καὶ διὰ τὴν τετάρτην ἀκόμη. Δυνατὸν νὰ ἀντεῖπῃ τις, ἐδῶ πρίκειται περὶ ὑψηλοτέρων καὶ συνθετωτέρων νοημάτων καὶ δικαιολογεῖται τὸ βραδὺ τῆς ἀναγνώσεως διὰ νὰ προφθάσῃ τὸ μυαλὸ ν' ἀντιλαμβάνεται αὐτὰ, προκειμένου ὅμως περὶ τῆς πρώτης τάξεως καὶ δευτέρας τί χρειάζεται, ἀφοῦ κατὰ τὴν γνώμην σου, πρέπει μίαν, μίαν λέξιν καὶ ἀφοῦ αἱ λέξεις αὗται εἶνε γνωσταὶ ἐκ τῶν προτέρων εἰς τὸ παιδί καὶ πρὸ τῆς εἰς τὸ σχολεῖον εἰσόδου του ;

Ἀπαντῶ : Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἀξιώ νὰ περιέχῃ τὸ ἀλφαβητάριον λέξεις γνωστιάς εἰς τὰ παιδιὰ καὶ ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατόν καὶ τὸ ἀναγνωσμάτιον

τῆς δευτέρας, εἶε ἀληθές ὅτι ἀξίω ν' ἀναγινώσκουν μίαν, μίαν λέξιν καὶ τὸ πολὺ, πολὺ εἰς τὴν δευτ. β' τάξιν νὰ ἐννοοῦν τὰς μικρὰς — ἀρθρα προθέσεις κ.λ.π. λέξεις μετὰς μεγάλας, διὰ νὰ δύναται τὸ μυαλό νὰ προφθάνῃ νὰ συλλαμβάνῃ καὶ τὴν ἐννοίαν τούτων, εἶνε ἐπ' αὐτῆς πλέον ἢ ἀληθές ὅτι αἱ λέξεις εἶνε γνωστώταται εἰς τὸ παιδί π. χ. κίτα, χήνα, τριπέξι κ.λ.π. καὶ ἐπαμεινός καὶ ἡ ἐννοία τούτων καὶ ἐν τούτοις μετ' ὅλα ταῦτα ἐμμένω καὶ ἐπιμένω εἰς τὴν γνώμην μου. Περὶ τούτου ἔχω τε· λειώσ πεισθῇ ἀπὸ τὴν πείρην μου, βγαλέμην ἀπὸ τὴν μελέτην καὶ παραιήσῃ, πὺν ἔκαμα ἐπάνω εἰς τὴ κεφαλαιακὰ τῶν παιδιῶν.

Οἱ ἐντελέγοντες λησμονοῦν κατὰ. Λησμονοῦν ὅτι αἱ λέξεις αὗται εἶνε μὲν γνωσταί, ἀλλ' εἰσῆλθον εἰς τὸ μυαλό διὰ τῆς ἀκοῆς καὶ ἰπομένως τὰ παιδία ἔχουν ἀκουστικὰς εἰκόνας, μετὰς ὁποίας σκεπτόνται, αἰσθάνονται καὶ ἐν γένει διανοοῦνται. Συνομιλοῦν μεταξὺ τῶν καὶ ἀντιλαμβάνονται τελείως τὸ ἐν τῷ ἄλλο. Ἀντιλαμβάνονται καὶ τὴν ἐννοίαν μὴ· ἐκάστης λέξεως καὶ τὸ συνολικὸν νοήμα τῆς συνομιλίας.

Ἀλλ' ἐδῶ δὲν πρόκειται καὶ ἐργασθῇ τὸ μυαλό μετὰς τὰς γνωστὰς εἰς αὐτὸ ἀκουστικὰς εἰκόνας, ἀλλ' ἐν ὁπτικὰς εἰκόνας, αἵτινες ἐντυπώονται εἰς τὸ μυαλό, ὅπως τὸ προγαῦδι εἰς τὸν φωτογράφον καὶ αἱ ὁποῖαι εἶνε ἄγναι στοὶ ἀκόμη. Δύο παιδία, μαθηταὶ τῆς δευτέρας τάξεως συνομιλοῦν καὶ τὸ ἐν λέγει εἰς τὸ ἄλλο: «σήμερα ὁ πατέρας μου πῆγε στο μύλο γιὰ νὰ ἀλέσῃ σιτάρια».

Τὸ παιδί, τὸ ὅποσον ἤκουσε τὸ ἄνωτέρω ἐνόησεν τελείως καὶ τὴν σημασίαν μίαν ἐκάστης λέξεως καὶ τὸ σύνολον τοῦ νοήματος. Αὐτὸ τοῦτο, ἂν τὸ διαβάσῃ ὁ αὐτὸς μαθητὴς δὲν ἐννοεῖ, δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τί λέγει. Ἰσὼς φανῇ παράδοξος ἡ γνώμη μου ἀλλ' εἶνε ἀληθής. Δὲν δύναται τὸ παιδί μετὰ τὸ διάβημα νὰ ἀντιληφθῇ τὴν ἐννοίαν τοῦ ἀνωτέρω, διότι τὸ μυαλό του στρέφει ὀχέληρον τὴν προσοχὴν του εἰς τὸ διάβασμα τῶν λέξεων καὶ δὲν περισσεύει χρόνος διὰ νὰ καταγείνῃ καὶ εἰς τὴν εὐρεσιν τῆς ἐννοίας.

Ἀπαιτεῖται τὰρα νέος συνειδητὸς ἀγὼν, χρόνος, κόπος καὶ ἀσκήσεις ἐπίπαιδι διὰ νὰ κατορθώσῃ τὸ μυαλό μετὰ τὸ καινούργιο ὅλκον νὰ στέ-

πτεται, να εκφράζη τὰ διορθώματα ταυτ' ἀντιλαμβάνεται τὶ τῶν ἄλ-
λων καὶ ἐν γένει νὰ διανοήται.

Τὸ παιδί ἐμὲν ὀπτικὸς καὶ ἐγγίθη στο μναλο του την λέξι
χ ή ν α. Μετα τινά χρόνον διαβίξε, εἰς τὸ βιβλίον του την λέξι
χ ή ν α. Τὰ μάτια του πέρνου την λέξι ταυτην καὶ την μεταβιβί-
ζουν εἰς την διανοήσιν.

Ἡ διανοήσις θὶ φέρη αὐτὴν εἰς τὸ ὅπτικόν τῆς διανοήσεως πεδόν,
καὶ θὶ παρατηρήσῃ εἰς τὸ θητωρφυλίαν τῆς αὐτῆς ὅποιαν
εἰκόνα, θὶ την εὐρη καὶ θὶ τὴν φέρη καὶ αὐτὴν εἰς τὸ ὀπτικόν
τῆς διανοήσεως πεδόν. Οἱ ἡλεκτριχοὶ λαμπτήρες ἀνάπτονται καὶ τὸ πε-
δίον φωτίζεται με ἀπλετον φῶς. Παρατηρεῖται ἀπὸ ὅλας τὰς πλευραὶ
ἢ νεὰ εἰκὼν, συγκρίνεται με τὴν παλαιάν, ἀναγνωρίζεται ὅτι εἶνε
ἡ αὐτὴ θὰ τὴν εὐρη καὶ θὶ τὴν φέρη καὶ αὐτὴν εἰς τὸ ὀπτικόν, αἱ δύο
συγχωνεύονται εἰς μίαν φωτεωτέραν καὶ οὕτως γίνεται συνειδητὴ ἡ
λαμπρότης ἢ εἰκὼν τῆς λέξεως χ ή ν α ἐν περιεχομένον, ἀνευ ἐννόας.

Διὰ τὴν ἀποκτήσῃ τὸ περιεχόμενον τῆς ἀπατεῖται ἄλλη διαδικασία
Ἡ διανοήσις θὶ στείλῃ τὸν ταχίπτερον τῆς ἀγγελοῦ Ἐνθὴν νὰ φέρη
τὴν ζωντανὴν καὶ γνωστὴν εἰς τὸ παιδί χ ή ν α. Οὗτος ἀφ' οὗ εὐρη τὴν
ᾠρισμένην χήνα θὰ τὴν μεταφέρῃ ὀλίγον χρόνον εἰς τὸ ὀπτικὸν πεδόν. Αὕτη
θὰ παραμερίσῃ ὅτι εὐρη ἐμπρὶς τῆς θὶ εἰσέλθῃ, θὶ τοποθετηθῇ, θὶ ἀ-
ναγνωρισθῇ, ὅτι αὐτὴ εἶνε ἡ χ ή ν α τῆς εἰκὼνος τῆς λέξεως μας, ἢ
ζωντανὴ χήνα θὰ εἰσέλθῃ οὕτως εἰπεῖν μὲσθ' εἰς τὴν εἰκόνα τῆς λέξεως
χ ή ν α οὕτως ἢ εἰκὼν θὶ γείνῃ μεγαλυτέρα, παχυτέρα καὶ φωτι-
νοτέρα καὶ ἐπομένως πλέον ὁρατὴ καὶ ἤδη θὶ ἔχωμεν εἰκόνα λέξεως
χ ή ν α — με τὸ περιεχόμενον τῆς, με τὴν ἐννοίαν τῆς καὶ ὅχι κούφισαν
καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν αὐτῆς τῆς ἀνω διδασκαλίας τὸ μναλο δεν
κατεγίμετο εἰς οὐδὲν ἄλλο, δεν ἠδυνάτο, δεν ἠδύρει καὶ καταγείνῃ
καὶ εἰς ἄλλο.

Ἀφ' οὗ οὕτω καὶ ἡγευτικῶς συνδεθῇ εἰκὼν καὶ περιεχόμενον καὶ
γείνῃ συνειδητὸν τοῦτο κατερχεται εἰς τὰ σκοτεινὰ διὰ τὴν ἐπανελάθῃ
ὅταν ζητηθῇ.

Ἡ αὐτὴ ὁμοῦς διαδικασία διὰ τὴν μηχανοποιήσῃ καὶ μεταβῇ ἀπὸ
τοῦ συνειδητοῦ εἰς τὸ ἀσυνειδητον καὶ γίνεται οὕτω τάχιστα, ἀνευ

κόπου κοὶ σκέψεως ἀνευ καταναλώσεως δυνάμεως κ.λ.π. ἀπαιτεῖται νὰ ἐπαναληφθῇ πολλὰς φορές, ἄλλως ἀδύνατον νὰ προχωρήσωμεν, ἀν διὰ κάθε εἰκόνα λέξεως καὶ διὰ κάθε φοράν, ποῦ θὰ τὴν χρειασθῶμεν γίνε-
ται ἡ αὐτὴ διαδικασία.

Ἄν ὅμως τὸ παιδί δὲν γνωρίζῃ τὴν ζωντανὴν χήνα θὰ ἐξέλθῃ βε-
βίως ὁ Ἑρμῆς πρὸς ἀναζήτησιν χήνης, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ διαταγή,
τὴν ὁποίαν ἔλαβεν, δὲν εἶνε ὠρισμένη θὰ ἐπανεέλθῃ μὲ κενὰς τὰς χεῖρας,
ἢ τὸ πολὺ θὰ φέρῃ τὸ πρόχειρον πτηνὸν «κόρακα» καὶ τοῦτο διὰ
νὰ μὴ εἴπουν εἰς αὐτὸν ὅτι δὲν μετέβῃ κ.λ.π. Ὁ κόρακας καθὼ
ἀπρόσκλητος καὶ ἀγνωστος ἴσως, θὰ πεταχθῇ ἔξω κακὴν κακῶς καὶ ἡ
εἰκὼν χήνα θὰ πέσῃ εἰς τὰ σκοτεινὰ δωμάτια τοῦ Πλούτωνος, διότι
ἔμεινεν ἀνευ περιεχομένου. Ἴσως μάλιστα νὰ χαθῇ καὶ ἐντελῶς, ἀν δὲν
ἔλθῃ ἐγκαίρως εἰς ἐπικουρίαν τὸ περιεχόμενον της.

Μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς θὰ κάθῃται περιφρονημένη, ζαρωμένη
εἰς κάποιαν γωνίαν. Ἀμα ὅμως ἀποκτήσῃ περιεχόμενον θ' ἀναπηδήσῃ
πάνοπλος πλέων, καὶ γεμίτην χαρὰν καὶ θὶ πανηγυρίσῃ, διότι ἀπέκτησε
καὶ αὐτὴ δικαίωμ ζωῆς, ἀπέκτησε οὐτότητα.

Δύο παραδείγματα θὰ καταστήσουν ἐτι ἐμφαν ἰκωτέραν τὴν ἀλήθειαν
τῶν ἀνωτέρω. Θὰ καταδείξουν ὅτι καὶ εἰς ἡμᾶς συμβαίνει τὸ αὐτὸ εἰς
τινας περιστάσεις.

Α'. Λί εἰκόνες τῶν λέγων, δι' ὧν ὀνομάζομεν τὰ διάφορα πράγ-
ματα, ἔχουν ὠρισμένην ὀρθογραφίαν—τὴν ἱστορικὴν—μὲ τὴν ὁποίαν
τὰς ἐμάθαμεν. Ἀμα λοιπὸν ἴδωμεν μιαν εἰκόνα λέξεως ἐνδεδυμένην
τὴν γνωστὴν εἰς ἡμᾶς φορεσίαν—τὴν γνωστὴν ὀρθογραφίαν—ἀμέσως
ἀντιλαμβανόμεθα τὸ περιεχόμενον της, τὴν ἐννοίαν της, ἀν ὅμως τὴν
ἴδωμεν ἐνδεδυμένην ἄλλην φορεσίαν—μὲ ἄλλην ὀρθογραφίαν—ἐκ πρώ-
της ὄψεως ἀδυνατοῦμεν ν' ἀντιληφθῶμεν τὸ περιεχόμενον της. Θὰ
χρειασθῇ νὰ τῆς ἀλλάξωμεν τὴν φορεσίαν, τὴν ὀρθογραφίαν, νὰ τῆς
φορέσωμεν τὴν ἰδικήν της, τὴν γνωστὴν εἰς ἡμᾶς, καὶ τότε μόνον
θ' ἀντιληφθῶμεν τὴν ἐννοίαν της. Ἀμα ἀκούσω αἰνσπλεῖον γνωρίζω
τί θὰ εἴπῃ, ἀλλ' ἄμα ἴδω : ἡ ν ω π α λ ῖ ω ν δὲν ἀντιλαμβάνομαι ἀ-
μέσως τί θὰ εἴπῃ.

Β'. Γνωρίζει τις γαλλικά. Διαβάζει, γράφει, όμιλεί κ. λ. π. 'Ακούει τήν γαλλικήν λέξιν je pense αντιλαμβάνεται άμ' όσως τήν έννοιαν, επίσης τήν βλέπει γραμμένην je pense καί πάλιν αντιλαμβάνεται, άλλ' άν τήν ίδην γραμμένην καί με έλληνικούς χαρακτηήρας ξ ε π ά ν ο, δέν αντιλαμβάνεται τί θί είπη. Διό νά αντιληφθῇ πρέπει νά τήν γράψῃ ἢ τῆς άλλάξῃ τήν φορεσά. πρέπει νά τῆς φορέσῃ τήν γαλλικήν, τήν γνωστήν καί τότε θ' αντιληφθῇ έκτός ἐάν συνέβῃ πολλάκις τούτο καί συνήθισεν. Έννοείται ότι ἡ εργασία αὕτη εἰς ἡμᾶς γίνεται μέ κάποια ταχύτητα καί ὥσως μένει άπαρατήρητος εἰς τινάς.

Πολύ βραδύτερον ἡ διανόησις θά φθάσῃ καί μετ' άγώνας νά εργάξῃται μόνον μέ λέξεις. Θά ἔλθῃ βεβαίως εποχή, πού θά παύσῃ ἡ διανόησις νά μεταφέρῃ εἰς τὸ ἐσωτερικόν καρέελας, τραπέζια κλπ. Αἱ εργασίαι τῆς θά πληθύνονται καί δέν χωροῦν ὅλα αὐτά εἰς τόν στενόν χώρόν του. Εἰς τὰς αρχάς ἔχει άνάγκην αὐτῆς καί θί τὰ μεταφέρῃ, βραδύτερον ὅμως θί τὰ αντικαταστήσῃ μέ τὰς λέξεις, αἵτινες ἔστω καί ὑποσυνειδήτως θά ἔχουν καί τὸ περιεχόμενόν των, καί μέ αὐτάς θά ἐπιτελῇ τήν εργασίαν τῆς. Τὰ μυαλά ἐκεῖνα, τὰ όποία δέν φθάνουν εἰς τὸ σημείον αὐτό μένουν πάντα παιδικά.

Μετά τήν ὄχι μικρὴν άλλ' άναγκαίαν αὐτὴν πρέκειβειν ἐπαέρχομαι εἰς τόν τρόπον τῆς διδασκαλίας τῆς άναγνώσεως.

'Αφοῦ άναγνωσθῇ τὸ μάθημα ἀπό 3-4 καλυτέρους ἢ χειροτέρους μαθητὰς καί πεισθῇ ὁ διδάσκαλος ὅτι τελείως τὸ ἔμαθον πάντες, ζητεῖ τήν έννοιαν καί ἐξηγοῦνται τὰ άγνωστα καθ' ὃν τρόπον καί εἰς τὰς κατωέρας τάξεις κλπ.

Μετά τούτο τὸ άναγνώσκει ὁ διδάσκαλος καί ἔπειτα 2-3 μαθηταί καί πολὺ βραδέως διὰ τοὺς προειρημένους λόγους εἶτα προχωροῦμεν εἰς ἄλλο τμήμα άν ὑπάρχῃ χρόνος κλπ.

'Εκός τούτων ὅμως ἐν τῇ τάξει αὐτῇ πρέπει νά καλλιεργῇται καί ἡ ὥραία άνάγνωσις. 'Απηλλαγμένον τὸ μυαλὸ ἀπὸ τὸ μηχανικόν καί λογικόν μέρος τῆς άναγνώσεως πρέπει νά ἐπιδοθῇ καί εἰς τὸ συναισθηματικόν. 'Υποτίθεται ὅτι τὰ ἄλλα θά ἐκτελῶνται μηχανικῶς καί άσυνειδήτως καί ὀλόκληρος ἡ προσοχή θά στραφῇ πρὸς τούτο τὸ σημείον.

Θὰ προσέχη λοιπὸν ποῖα λέξεις ἢ προτάσεις συγκεντρώνουν τὴν οὐσίαν τῆς προτάσεως καὶ τοῦ ὅλου νοήματος, ποῖα τὸ βάρος τῆς ἐρωτήσεως ἀπορίας, θαυμασμοῦ κ.λ.π. καὶ ἀπέμνηστικόν τῶν θὰ τὴν περιποιεῖται. Θὰ τὴν στολίση μετ' ὧν αὐτὴ εἰς αὐτὴν ἀμώζονται σταλίδες, καὶ οὕτω στολισμένην θὰ τὴν παραστήσω εἰς τὰς ἀκροατίας ἡ καὶ στοὺς αὐτοὺς τοῦ ἀναγνώστης. Ἡ ἀύρασις πρὸς τοὺς ἀκροαταίς θὰ γίνηται μὲ ὄλος ἰδιαιτέρεον τόνον (φωνῇ) καὶ σχηματῶν κ.λ.π. ὥστε οἱ ἀκροαταὶ νὰ αποδώσουν ἀπὸ τὸ μυαλό τους πᾶν ὁ τι ἔχουν, νὰ λησμήσουν τὸν αὐτοῦ τους, νὰ περαχωρήσουν ὀνόκηρον τὰν χώραν τῆς συνειδήσεώς των εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ ἀναγνώστου παρουσιαζόμενον, νὰ σκεφθοῦν, καὶ συναίσθανθαι βιβαία μόνον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον θέλει ὁ ἀναγνώστης. Νὰ μειδιάσῃ, νὰ γελάσῃ, νὰ χειροκροτήσῃ, νὰ ζητωκραυγάσῃ, νὰ δακρύσῃ κ.λ.π. Αὐτὸ λέγεται ὠραία ἀνάγνωσις, ἀνεπίκτος βεβαιῶς καὶ ὀδηγεῖ τὰ μικρὰ παιδιὰ, ἀλλ' ἐκεῖ πρέπει γὰρ τεῖνωμεν.

Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται αὐτὸν ὁ μαθητὴς νὰ εἰδῇ τὸν τρόπον τοῦτο·

Ἡ τελεία μηχανοποίησις καὶ μεταβάσις ἀπὸ τοῦ συνειδητοῦ εἰς τὸ ἀσυνειδητόν τοῦ μηχανικοῦ καὶ λογικοῦ μέρους τῆς ἀναγνώσεως. Ἡ τελειοποίησις δι' ἀσκήσεων τῆς ἰκανότητος τῶν ὀργάνων πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐργασίων τούτων ὁρασίς, ἀκοή, φωνητικά ὄργανα, νεῖρα, διαδόσεις κ.λ.π. "Ανευ τούτωνωματιῶνπροϋμενωνδιδῆται ὑπόφασις ὅτι εἰς τὴν μηχανοποίησιν καὶ ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἡ διανοήσις ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου τῶν λέξεων θὰ παραγγέλλῃ εἰς τὴν φωτογραφικὴν μηχανὴν πόσας λέξεις νὰ πέρῃ μαζί, νὰ μεταβιβάζωνται ἐκεῖθεν εἰς τὰ φωνητικὰ ὄργανα, καὶ νὰ προφέρονται. Αὐτὸ θὰ γίνηται καὶ τώρα, ἀλλὰ μετὰ μεγαλυτέρην τυχότητα.

Ἡ διανοήσις παρήγγελεν εἰς τὰ μάτια, ἀφοῦ κατώπιενσε δι' αὐτῶν ἐκ τῶν προτέρων τὸ πρὸ αὐτῶν κείμενον, νὰ λεχθοῦν μαζί δύο ἢ περισσότεραι λέξεις. Ἡ διαταγή ἐξετελεσθή καὶ αἱ ὀρισθεῖσαι λέξεις μετέβησαν εἰς τὰ φωνητικὰ ὄργανα καὶ ἐλέγχθησαν. Μετὰ τοῦτο θὰ δοθῇ δευτέρα διαταγή καὶ θὰ ἐκτελεσθῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἔπειτα τρίτη, τετάρτη καὶ οὕτω καθέξης. Ἀλλὰ τότε θὰ δοθῇ ἡ δευτέρα διαταγή; Οὔ ἀναμύνωμεν νὰ ἐκτελεσθοῦν ὅλαι αὐταὶ αἱ ἐργασίας, δηλ. νὰ

πάρουν τὰς ὀρισμένους λέξεις τὰ μάτια, νὰ μεταβιβασθῶν εἰς τὴν φωνητικὰ ὄργανα, νὰ λεχθῶν ὑπ' αὐτῶν, νὰ εἰσέλθουν διὰ τῆς ἀκοῆς κ.λ.π. εἰς τὸ μυαλό, ν' ἀγαθγείλουν ἐκεῖ ὅτι ἐξετέλεσαν πῶς ὅτι διεπάρχθησαν κ.λ.π. ἢ ὅχι· Αὐτὸ θὰ γίνεται κατ' ἀνάγκην εἰς τὰς μικροτέρας τάξεις καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ ἐφ' ὅσον ἀνερχόμεθα θὰ γίνεται ἄλλως.

Πρέπει ν' ἀσκηθῶν τὰ ἀρμόδια ὄργανα νὰ ἐπιτελῶν ὡς ἐξῆς τὴν ἀνω ἐργασίαν. Τὰ μάτια νὰ λάβουν τὰς ὑπὸ τῆς διανοήσεως ὀρισθείσας λέξεις, νὰ τὰς διοχετεύουν πρὸς τὰ φωνητικὰ ὄργανα καὶ τὸ ἐσωτερικὸν καὶ νὰ ἐπανέλθουν καὶ τεθῶν καὶ πάλιν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς διανοήσεως. Ἡ διανοήσις μετὰ τὴν δι' αὐτῶν κατόπτευσιν τοῦ ἀκολουθοῦντος κειμένου θὰ δώσῃ νέαν διαταγὴν καὶ θὰ ὀρίσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν λέξεων, τὰ δὲ μάτια θὰ πάρουν καὶ θὰ διοχετεύουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὰ φωνητικὰ ὄργανα καὶ θὰ τεθῶν πάλιν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς διανοήσεως καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς. Τὰ φωνητικὰ ὄργανα θὰ πάρουν καὶ θὰ εἴπουν τὴν πρώτην ἀποστρέψαν δόσιν καὶ θὰ ἐτοιμασθῶν νὰ δεχθῶν τὴν δευτέραν οὕτως ὥστε μόλις λεχθῶν αἱ τῆς πρώτης δόσεως ἀπαύξουν τὰς τῆς δευτέρας, τρίτης καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς. Οὕτω τὴν πρώτην δόσιν θὰ διαδέχῃται ἡ δευτέρα καὶ τὴν δευτέραν ἡ τρίτη κ.λ.π. αἰνῶν τὰ ἀλλεπάλληλα κύματα τῆς θαλάσσης ἢ τὰ ἡχητικὰ κύματα τοῦ ὁριζήσαντος ἀέρος.

Ο ἀναγνώσκων βεβαίως εἶνε ἀπόλυτος κύριος τῶν φλέγων ταύταις ἀρχὰς ἢ γρήγορα· Εὐτόντος κανονίζει τὸν ῥυθμὸν τῆς ἀναγνώσεως ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου τῆς ὁρέξεώς του, τοῦ ἐπιδιωκόμενου κ.λ.π. Τοῦτο εἶνε ἀρετὴ τῆς τοῦ τρόπου τῆς διοχετεύσεως τῶν λέξεων ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο ὄργανον ὅστις πρέπει νὰ εἶνε ὁ αὐτὸς πάντοτε. Ὅποιος ἐνυχερὰ ἰδῇ ἀταβιβαζόμενα κεραμίδια εἰς ὑψηλὴν στέγην ἀπὸ ἐξησκημένους ξυλουργοὺς δύναται νὰ λάβῃ ἀκριβῆ ἰδέαν τοῦ συμβαίνοντος κατὰ τὴν ἀναγνώσιν σύμφωνα μετὰ τὸν αὐτὸν περιγραφόμενον τρόπον.

Οἱ ξυλουργοὶ τοποθετοῦνται ἐπὶ σκάλας κατὰ διαστήματα μέχρι τῆς στέγης. Εἰς τοποθετεῖται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἄλλος ἐπὶ τῆς στέγης. Αἱ ἀταβιβαζοῦν δὲ τὰ κεραμίδια τεινῶντες αὐτὰ ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον

μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος. Ὁ πρῶτος λαμβάνει ἀπὸ τὴν γῆν 2 3 κεραμίδια, ἀναλόγως τῆς δυνάμεώς των, ρίπτει ταῦτα πρὸς τὸν ὑψηλότερον ἰστάμενον δευτέρον, ὅπως ρίπτωμεν τὸ τόπι, ὁ δευτέρος τὰ παραλαμβάνει καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὶ ρίπτει εἰς τὸν τρίτον, ὁ τρίτος εἰς τὸν τέτατον κ.λ.π. Ἀλλ' ὁ πρῶτος δὲν ἀναμένει ν' ἀνέλθῃ ἡ πρώτη ἀποστολὴ ἐπὶ τῆς στέγης διὰ νὰ παραλάβῃ δευτέραν δόσιν κεραμίδων, ἀλλ' μόλις πετάξῃ τὴν πρώτην δόσιν καὶ τὴν παραλάβῃ ὁ δευτέρος—καὶ πρὶν τὴν παραλάβῃ μάλιστα, διότι, εἶνε βέβαιος περὶ τῆς παραλαβῆς—λαμβάνει καὶ ρίπτει δευτέραν δόσιν, τρίτην, τετάρτην κ.λ.π. χωρὶς νὰ ἀσχολῇται μὲ τὸ τί κάνουν οἱ ἄλλοι.

Ὁ δευτέρος θὰ παραλάβῃ καὶ θὶ ρίψῃ τὴν πρώτην δόσιν καὶ θὶ στρέψῃ καὶ θὰ παραλάβῃ ἀπὸ τὸν πρῶτον τὴν δευτέραν δόσιν κλπ. Τὸ αὐτὸ πράττουν πάντες ἕως τὸ ἄνω μέρος. Οὕτω δὲ ἔχομεν ἓν ἀέναον, συνεχὲς καὶ ῥυθμικὸν πέταγμα κεραμίδων ἀνευ διακοπῆς.

Ὅταν θέλουν ν' ἀναπαυθοῦν σταματοῦν πάντες.

Οὕτω, ἀναβιβίζονται τάχιστα τὰ κερμίδια, ἐν ᾧ ἂν ὁ πρῶτος περιμένε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν στέγην ἡ πρώτη ἀποστολὴ καὶ ἔπειτα νὰ παραλάβῃ, δευτέραν κλπ. θὰ ἐχρειάζοντο μῆνες διὰ ν' ἀναβιβασθοῦν κεραμίδια μιᾶς ἡμέρας κατὰ τὸν αἰὼν τρόπον.

Ἐκαστος ἐκτελεῖ τὴν ἰδικήν του ἐργασίαν διηνεκῶς.

Κατὰ παρεμφερές, ἂν μὴ ὅμοιον, συμβαίνει καὶ μὲ τὸ μαγγανοπήγαδον, τοῦ ὁποίου οἱ γεμβάδες γεμίζοντες καὶ ἀδειάζοντες συνεχῶς πρέχουν διαρκὲς ρεῦμα ὕδατος, ὡς εἰν ἐπηγάξεν ἐκ φυσικῆς πηγῆς.

Τοῦτο ἀκριβῶς πρέπει νὰ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, νὰ λαμβάιῃ δηλ. καὶ νὰ διδῇ εἰς τὸ ὄργανον κ.λ.π.

Ἀλλὰ διὰ νὰ μηχανοποιηθοῦν πᾶσαι αὗται αἱ ἐργασίαι ἀπαιτοῦνται ἀγῶνες, ἀσκήσεις, χρόνος καὶ κόπος ὅχι μικροὶ καὶ πρὸ παντὸς ἀπαιτεῖται μεθοδολογικὴ κατὰταξις τῶν ἀσκήσεων διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ἀνώτερον σημεῖον τῆς τελειότητος.

Ἦδη ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ εἰπώμεν διατὶ ἐπιμόως καὶ κατ' ἐπανάληψιν φορτικὴν μάλιστα, ἐτονίζαμεν νὰ μὴ λαμβάνουν μέρος τὰ χεῖλη εἰς τὸν συλλαβισμόν συλλαβῶν, λέξεων, προτάσεων, κ.λ.π. ἀλλὰ νὰ

μένουν έρραμμένα και νά διαβάζουν μόνον τὰ μάτια, τὰ δὲ χεῖλη νά λέγουν μαζί με τὰ ἄλλα φωνητικά ὄργανα τὴς στελλομένης λέξεως. Ἄς κάθωνται ἥσυχά και ἀμέριμνα, καθ' ὃν χρόνον τὰ μάτια ἀγωνίζονται νά πάρουν και διοχετεύσουν τὰς εἰκόνας τῶν λέξεων. Αὐτὰ νά λάβουν εἰς τὴν προφῶράν μέρος. Αὐτὴ εἶνε ἡ ἐργασία των, ἃς μὴ ἀναμειγνύονται δὲ εἰς ξένας ἐργασίας και νά ρίπτουν μάλιστα ἀλλὰ εἰς ξένον φαγητόν. Διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἡ κυρίως νοικοκυρά θὰ κακοσυνηθίσῃ και θὰ περιμένῃ τὴν ξένην βοήθειαν διὰ νά ἐκτελέσῃ τὴν ἐργασίαν της. Οὕτω δὲν θὰ συνηθίσῃ νά μαγειρεύῃ μονάχη της, και ἄλλως τε εἶνε ὑποχρεωμένη, ἢ ἂν ἀναγκασθῇ νά μαγειρευσῇ θὶ τὸ παρασκευάσῃ ἀνάλατον, ἄβραστον κοί ἐν γένει κακοπαρασκευασμένοι.

Μολοντοὶ νομίζομεν ὅτι μετα τὰ ἀνωτέρω τὸ ζήτημα ἀρκούντως ἐφωτίσθη, ἐν τούτοις, ἵνα μὴ μείνῃ και ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ἀναλύομεν τοῦτο λεπτομερέστερον. Εἶπομεν ἀνωτέρω με πόσον μηχανισμόν πιστεύομεν ὅτι πρέπει νά γίνεται ἡ ἀνάγνωσις και πῶσον πρέπει νά μηχανοποιηθῇ οὗτος διὰ νά μείνῃ ἐλεύθερον τὸ μυαλό νι κατανοήσῃ και συναισθανθῇ τὰ περιεχόμενα διανοήματα και νά τὰ ἐξωτερικεύῃ σάν νά εἶνε ἰδικά του, νά διαβάζωμεν δηλ. ἐκφραστικῶς. Ἀλλ' ἂν τὰ χεῖλη δὲν εἶνε συνηθισμένα νά μὴ λαμβάνουν μέρος εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ματιῶν σιωπηλὴν ἀνάγνωσιν τῆς λέξεως ἢ προτάσεως δὲν εἶνε δυνατόν νά ἐπιτύχωμεν τὸν μηχανισμόν αὐτὸν και τὴν μηχανοποίησιν τούτου και ἐπομένως δὲν δυνάμεθα νά ἐπιτύχωμεν τὴν ὁρίαν ἀνάγνωσιν και αὐτὴν τὴν λογικὴν ἀκόμῃ, ἵνα μὴ εἶπω και τὴν μηχανικὴν. Ἴδου δὲ διὰ τί. Τα μάτια λαμβάνουν διαταγὴν νά πάρουν και διοχετεύσουν τὴν εἰκόνα μιᾶς ἢ περισσοτέρων λέξεων, ἀλλὰ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν οὐδέποτε ἔκαμαν μόνα των. Ὑπεβοηθοῦντο πάντοτε και ἀπὸ τὰ χεῖλη δὲν ἔχουν λοιπὸν συνηθίσαι νά ἐκτελοῦν μόνα των ταυτην και ἀφ' οὗ δὲν συνηθισαν, δὲν δύνανται νά τὴν ἐκτελοῦν. Δε, γνωρίζουν μάλιστα αὐτοὶ δύνανται, διότι δὲν ἐσχηματίσαν ἐκ πείρας αὐτοπεποιθήσιν διὰ τὸν εαῖτόν των, τί δύνανται και τί δὲν δύνανται.

Τί ἐν τοιαυτῇ περιπτώσει θὰ κίμουν; Θί ζητήσουν ὅπως πάντοτε βοηθειαν ἀπὸ τὰ πρόθυμα χεῖλη και θὰ τὴν ἐκτελέσουν μαζί. Ἡ λέξις

ἢ λέξεις ἔφυγαν ἀπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ματιῶν, μετεβιβάσθησαν εἰς ἄλλα ὄργανα. Τὰ χεῖλη ἐπ' ἀνέρχονται εἰς τὴν θέσιν των καὶ ἀπέρχονται τὴν ἀφίξιν εἰς τὰ φωνητικὰ ὄργανα τῆς λέξεως ἢ λέξεων καὶ λαμβάνουν μέρος εἰς τὴν προφορὰν τούτων. Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ μάτια χαίρουν. Αἰφνης διατάσσονται νὰ πάρουν δευτέραν δόσιν, ἀλλ' ἐξ ἀδυναμίας δὲν ὑπακούουν καὶ ἴσως παραξενεύονται πῶς δίδεται τοιαύτη ἀνέφικτος διαταγή. Καποτε λέγουν δειλὰ καὶ μέσα τους καὶ διὰ νὰ μὴ πέσῃ ὁ ἐγωϊσμός των : πολὺ βιά' εσαι, διανόησις, τὸ διάβασμα δὲν εἶνε χυλός, εἶνε κρέας μὲ κοκκοῦλα καὶ βραζύνει νὰ βράσῃ. Μὲ τὰς σοφιστικὰς αὐταῖς στρεψοδικίας παρέρχονται ὀλίγοι στιγμαί. Τὰ χεῖλη λαβόντα μέρος εἰς τὴν προφορὰν τῆς πρώτης δόσεως ἐτοιμάζονται δι' ὕπνον, διότι οὐδεὶς νευρικός κνισμός· εἰδοποιεῖ αὐτὰ ὅτι ἔρχεται πρὸς προφορὰν ἄλλη δόσις καὶ νὰ εἶνε ἑτοιμα. Ἡκεῖ ποὺ μένουν ἀπρόσεκτα καὶ ἡμιγυρκωμένα ἔρχεται εἰς τὸ αὐτί· οὐς· ρυττωγραφικὸν τηλεγράφημα ἀπὸ τὰ μάτια καὶ λέγει : τρέξατε, καλοὶ μου σύντροφοι, νὰ μᾶς βοηθήσητε νὰ πάρωμεν νέαν τινὰ δόσιν κατὰ διαταγὴν τῆς διανοήσεως, ἡ ὁποία μᾶς ἐστενοχώρησε μὲ τὸ γρηγόρα, γρηγόρα. Τὰ χεῖλη σπεύδουν, βοηθοῦν καὶ ἐπ' ἀνέρχονται εἰς τὴν θέσιν των κ.λ.π.

Τὰ μάτια δηλ. χωρὶς τὰ χεῖλη δὲν δύναται νὰ διαβίσουν, ἀλλὰ περιμένουν νὰ τελειώσουν τὰ χεῖλη τὴν ἰδικὴν των ἐργασίαν, νὰ ἔρχωνται εἰς βοήθειαν καὶ νὰ διηβιδύουν μαζί τὴν εἰαν μετὰ τὴν ἄλλην δόσιν ἀλλ' οὕτως οὐδέποτε θί· μαίωμεν ἀγνώστον.

Εἶνε ἀληθές ὅτι ἡ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἀνάγνωσις μηχανοποιεῖται βραδύτεροι τόσοι, ὥστε διέρχεται ἀπαρτήρητος ἀπὸ τοὺς πολλούς, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον καὶ οἱ ὀλίγοι προσέχοντες παρατηροῦν εἶνε ὅτι, δὲν γνωρίζομεν ἀνάγνωσιν.

Ἄν ὅμως τὰ μάτια συνειθίσουν μόνα των νὰ ἐκτελοῦν τὴν ἐργασίαν ταύτην ἢ ἀνάγνωσις ἐπιτυγχάνεται, διότι καθ' ὅν χρόνον τὰ φωνητικὰ ὄργανα θὰ προφέρουν τὴν ἀποσταλείσαν πρώτην ἀποστολὴν, τὰ μᾶτια ἐλεύθερα θὰ προπορεύονται, θὰ κατοπτρεύουν τὸ ἀναγνωστικὸν πεδῖον, θὰ λαμβάνουν τὴν δευτέραν δόσιν, ἣν θὰ διοχετεύουν καὶ θὰ ἐπ' ἀνέρχονται πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν καὶ ἰδίαν ἐργασίαν. Προπορευόμενοι δὲ

θὰ προβλέπουν καὶ τὰς διαφόρους λέξεις, τελείας, κ λ π. καὶ ἀναλόγως θὰ κανονίζουν τὴν φωνήν, τὴν προφορὴν κ λ π. Ἐνθ' ἡμέτερον ὁ μαθητὴς ἀναγινώσκει τὴν λέξιν ἢ πρότασιν καὶ ἐπεὶ βλέπει ὅτι εἰς τὸ τέλος αὐτῆς ὑπάρχει τελεία, ἐρωτηματικὸν κ λ π. καὶ σταματᾷ ἀποτομῶς καὶ ἐπαναλαμβάνει τὸ τέλος διὰ τὴν δηλώσει τοῦ ὑπάρχοντος σημείου τῆς στίξεως.

Ἄλλὰ πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ὥριμης ἀναγνώσεως ἔνε ἀναγκαίᾳ καὶ μία ἄλλη προϋπόθεσις. Ἡ γλῶσσα τῶν ἀναγινώσκοντων βιβλίων πρέπει νὰ εἴναι τοιαύτη, ὥστε οἱ μαθηταὶ ὅχι μόνον νὰ κατανοῶν τὸ περιεχόμενον, ἀλλὰ καὶ νὰ αἰσθάνωνται διότι ἄλλο πρᾶγμα ἐννοῶ καὶ ἄλλο αἰσθάνομαι μίαν γλῶσσαν.

Δὲν εἶμαι—τὸ ὁμογενῶς—γλωσσολόγος καὶ δι' αὐτὸ δὲν θὰ περιπλανηθῶ μέσα εἰς τοὺς γλωσσικούς λυβυρίνους. Ἄφοῦ ἄλλως τε οὔτε τὸ θέμα μου εἶνε αὐτὸ καὶ ἄφοῦ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα ἀπὸ ἐπιστημονικοῦ μετετραπῇ, ὥς μὴ ὀφείλουν, εἰς νομοθετικὸν κατὰ τὰ τελευταῖα αὐτὰ ἔτη, ἀπλῶς μόνον διαδηλώ μίαν πραγματικότητα, βγαλμένην ἀπὸ τὴν ζωντανήν ζῶν τὸ σχολεῖον.

ΤΑΞΙΣ Ε΄.

Ἐν τῇ πέμπτῃ τάξει τοῦ τελείου ποιεῖται ἡ ἐνδεκάτη ἢ τὰς διδασκαλίαν ἀναγνώσεως. Περί τῆς διδασκαλίας λοιπὸν ταύτης δεξιόχομεν τὰ προσάθεσθαι τι. Θα γίνεσθαι καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἑστῶσαν, ἀλλὰ μὲ μετ' ὀλίγον ἵνα γινώσκῃται καὶ εὐκολίον καὶ τὰ περὶ τὴν ἡμετέραν μεθοδικαὶ ἐνότητες θὰ εἴναι μετ' ὀλίγον. Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ μηχανοποιούνται διὰ τῆς ὁμογενείας ἐπὶ μᾶλλον τὰ εἶδη τῆς ἀναγνώσεως μέχρι καὶ τῆς λογικῆς καὶ τελειοποιεῖται ἡ μετ' ἡθροῦς ἀνάγνωσις. Ἡ διανόησις ἀποκτᾷ τὴν ἑξῆς ἀντιλαμβάνεται καὶ συνδέει τὰς μεθόδους ἐν γενικῇ καὶ ταύτας εἰς γενικωτέρας. Ἀρχίζομεν νὰ μεταχειζόμεθα τὸ περιεχόμενον ἐν μέρει καὶ ὡς μετρωτικὸν μέρος. Εἶνε ἀρχή

οὕτως εἶπεῖν τοῦ διὰ τῆς ἀναγνώσεως τρόπου τῆς δισχετεύσεως εἰς τὸ πνεῦμα γνώσεων συντελεσθῶν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς. Ἡ ἀνάγνωσις ὡς κυρίως σκοπὸς ἀρχίζει νὰ υποχωρῇ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ νὰ καθίσταται μέσον πλεον ἀποκτήσεως γνώσεων. Διὰ τῆς ἐλευθέρας ἀναγνώσεως καὶ τῆς ἀποδόσεως τοῦ περιεχόμενου ἀρχίζει νὰ υποδηλοῦται εἰς τὸ ὕψος ἐνὸς ἐκαστοῦ μαθητοῦ. Ὑποδεχθούνηται δὲ οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ ν' ἀρχίσουν ν' ἀντιλαμβάνωνται τὸν τρόπον τῆς ἀναλύσεως περὶ τῶν ποιητικῶν λογογραφημάτων.

Τ Α Ξ Ι Σ Σ Τ .

Οἱ τοιοῦτοι μετέβησαν εἰς τὸ χοροδιδασκαλεῖον ἐδιδάχθησαν καὶ ἐμαθον πάντα τοὺς χοροὺς, ἐχόρευον μὲ τὸν διδάσκαλόν των ἐπαρτυλημένως καὶ εἴτα μὲ τοὺς συμμαθητὰς των. Ἐδόθησαν ἐν τῷ χοροδιδασκαλεῖῳ ἐπαρτυλημένως χοροὶ, εἰς οὓς ἔλαβον μέρος καὶ ἐπιτυχῶς ἐχόρευσαν. Ἐρωτᾶται, εἴτε χορευταὶ οὗτοι; Εἴτε χορευταὶ χωρὶς ἀέρα. Γνωρίζουν τελείως πάντα τοὺς χοροὺς, ἀλλ' ὁ τοῦς των εἴτε εἰσέτι ἀπασχολημέρος ἐκ φόβου μήπως τοὺς διαφύγῃ τότος τις ἢ βῆμα, χορεύουν μετὰ μεγίστης προσοχῆς. Χορεύουν ἅνεν λάθους, ἀλλὰ χωρὶς ἀέρα χωρὶς χάριν. Ἀδυνατοῦν κατ' ὅσον χοροὺς χορεύουν, ν' ἀπειθύνουν ἐν φιλοφρονημα, ἐν μειδιᾶμα ἢ τὰ ὄψον ἐν βλέμμα πρὸς ἄλλα σημεῖα. Φοβούνται μήπως κάμουν λάθος ἢ συγχρονισθῶν πρὸς ἄλλο ζεύγος καὶ ἔχουν ἐντεταμένην τὴν προσοχὴν των ἐλόκληρον πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο. Δὲν δύναται νὰ ἐξέλθουν πέραν τῶν δόσιον των μεμαθημένων καὶ νὰ κάμουν κινήσιν τινα ἰδιαίτεραν, δυναμένην νὰ δώσῃ ἰδιάζουσαν χάριν εἰς τὸν χορόν. Πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ ἀέρος, τῆς χάριτος ἐν γένει ἔχουν ἀνάγκην ἀσκεῖσθαι. Ἐξακολουθοῦν λοιπὸν ἀναφοῦν εἰς τὸ χοροδιδασκαλεῖον ὅχι πλέον ὥς μαθηταὶ, ἀλλ' ὥς χορευταί. Ἐκτὸς τούτου ἀρχίζουν νὰ φουρτύνουν εἰς τὰς μικροσυγκεντρώσεις καὶ μικροδιδασκαλίας καὶ ἐξακουῦνται χορεύοντες μὲ δ' ἀφόρους Δάμιας καὶ εἰς διάφορα περιβάλλοντα. Μετὰ τοῦτο καὶ ἄρτι ἀπέκτησαν τὸ ἀπαιτούμενον θάρος, τὸ ἐνδο-

θεν ἀποφευγόμενοι ἐκ τῆς αὐτοπεποιθήσεως, εἰσερχοῦνται εἰς τὰ σαλόνια καὶ λαμβάνουν μέρος εἰς τοὺς διδομένους χορούς. Ἐκεῖ δὲ καὶ ὀλίγον καὶ ὀλίγον ἀποκτοῦν τὸν ἄερα, τὴν χάριν, τὴν εὐλογίαν κλπ. Ἐφ' ὅσον δὲ χορεύουν, τόσον προάγονται, καὶ ἀρχίζει νὰ διακρίνεται ἡ χορευτικὴ δεξιότης καὶ δεινότης ἐνὸς ἐκάστου, ἀλλὰ μέχρις ὁρίου πέραν τοῦ ὁποίου ἀρχίζουν νὰ καταπίπτουν, διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων καταπίπτουν καὶ αἱ σωματικαὶ δυνάμεις.

Κατὰ παρόμοιον συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς μαθητὰς τῆς ἑκτῆς τάξεως. Οἱ μαθηταὶ τῆς ἑκτῆς τάξεως ὑποτίθεται δι' ἐξῆλθαι τοῦ χοροδιδασκαλείου, τῶν μέτρων καὶ τῆς πέμπτῃς τάξεως θεωρουμένων ὡς τὸ κυρίως χοροδιδασκαλεῖον τῆς ἀναγνώσεως, καὶ ἤδη ἔχουν ἀνάγκην ἀσκήσεων πρὸς ἀπόκτιναι τοῦ ἄερος τῆς ἀναγνώσεως. Αὐτὸς εἶνε ὁ σκοπὸς τῆς ἀναγνώσεως ἐν τῇ ἑκτῇ τάξει, ἡ ἀσκήσις πρὸς ἀπόκτιναι τοῦ ἄερος καὶ τῆς χάριτος. Ἐν τῇ ἀσκήσει ταύτῃ δὲν ἀποκλείεται βεβαίως καὶ ὁ σκοπὸς τῆς τελειοποιήσεως τῆς, ὅστις σκοπὸς ἐξακολουθεῖ καὶ πέραν τῶν τοίχων τοῦ Σχολείου καὶ μέχρις ὁρίου τινός.

Ἐνταῦθα ἡ τέχνη καὶ ἡ δεξιότης τῆς ἀναγνώσεως, χωρὶς νὰ παύσων τελειοποιούμεναι, παύει ἢ πρέπει νὰ παύῃ νὰ εἶνε κύριος σκοπός. Οὗτος ὑποχωρεῖ, ἀφήνει τὴν πρωτοκαθεδρίαν, λαμβάνει δευτερεύουσαν θέσιν καὶ παραχωρεῖ ταύτην εἰς τὸν δι' ὃν μαθητάρημεν τὴν ἀνάγνωσιν σκοπὸν. Καθίσταται δηλ. μέσον πρὸς διοχέτευσιν γνώσεων συνετελουσῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς.

Κάτοχος πλέον ὁ μαθητὴς ὅλων τῶν βημάτων, ὀνύμου καὶ τόνων τῆς τέχνης καὶ δεξιότητος τῆς ἀναγνώσεως ἀρχίζει νὰ εἰσερχεται εἰς τὰ σαλόνια πλέον μὲ θάρρος καὶ αὐτοπεποίθησιν. Θέλει νὰ κἀμῃ ἐπιδείξιν τῆς καινουργίας φροεσιᾶς του, θέλει νὰ ἐξωτερικεύσῃ τὴν δεξιότητα καὶ χάριν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Ἐδῶ πλέον γίνεται ἐπιδείξις πανηγυρικὴ ἐκείνου, τὸ ὅποσον ἐμάθαμεν. Ἐπιδεικνύομεν μὲ μεγαλοπρέπειαν καὶ αὐστηρῆς καμάρου τὸ νέον διαμαντένιο στολίδι, τὸ ὅποσον ἐφορέσαμεν. Ἐδῶ ἀρχίζομεν νὰ χειρίζομεθα τὸ ὄργανον, τὸ ὅποσον ἀπεκτιήσαμεν. Ἐδῶ ἀμιλλώμεθα καὶ διακρινόμεθα εἰς τὴν δεξιότητα καὶ χρίον, ἐγὼ νὰ στήμην πλέον καὶ λαμβάνομεν μέρος εἰς τοὺς ἱππικούς ἀγῶνας.

Ἐδῶ ἀναγνώσκει ὁ μαθητὴς ὁλόκληρον κεφάλαιον καὶ ὄχι κατὰ μεθοδικὰς ἐνότητες, καὶ ἀποδίδει τὸ νόημα ὁλοκλήρου κεφαλαίου καὶ εἰτα ἐπιλαμβάνομεθα τῆς λεπτομεροῦς ἀναλύσεως τούτου καὶ τῆς ἐκ νέου

λεπτομεροῦς ἀνολέσεως τούτου καὶ τῆς ἐκ αὐτοῦ ἀποδόσεως τοῦ περι-
χομείου, γράφομεν πλέον ἀπὸ ὅλους τοὺς πλευράς. Κάμνομεν ἀπαλύ-
σεις λογοροσφημάτων. Μαθηθάνομεν πῶς θὰ μετοχειρίζομεθα τὸ ῥέον
δογμα—τὴν διὰ γινώσκον—εἰς τὴν μελέτην μας πρὸς πλουτισμὸν τῶν
γνώσεών μας καὶ μόρφωσίν μας. Ἐδῶ δεκνύομεν τὴν ἰδικήν μας περι-
πατησὰ χωρὶς ν' ἀκούμβωμεν εἰς ῥαβδί.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀπορρέει μία ἐπιτακτικὴ ἀπαίτησις διὰ τὸ ἀναγνω-
σματολόγιον τῆς ἑκτῆς. Δὲν δύναται, δὲν πρέπει νὰ εἴη μία συγγραφὴ μὲ
συνεχῆς ἢ κατὰ τεμάχια περ ἐχόμενον ἑνὸς ἢ δύο συγγραφέων. Ἐδῶ
ἐπειδὴ δὲν διηκνύεται δι' ἐκλεκτικὸν λόγον νὰ ἔχωμεν πλεῖστα βιβλία
ὡς ἀναγνωσματολόγια, τὸ ἀναγνωσματολόγιον ποιεῖται ν' ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐ-
κλεκτὰ τεμάχια ἐλλημμένα παρὰ διαφόρων ἐκλεκτῶν λογοροσφημάτων.

Καλὸν βεβαίως θὰ ἦτο νὰ ἤδυναντο οἱ μαθηταὶ ν' ἀγοράζωσι καὶ νὰ
ἔχωσι ἐκλεκτὰ συγγράμματα ἐκλεκτῶν λογοροσφῶν καὶ ἐξ αὐτῶν ν' ἀνα-
γινώσκουσιν καὶ ἐκλογὴν κεφάλαια τινα ἢ νὰ διέρχονται ἐλόκληρα ἐκλε-
κτὰ λογοροσφηματα. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο δὲν εἶνε εὐκόλῳ ποιεῖται τὸ ἀ-
ναγνωσματολόγιον ν' ἀναπληροῖ τὴν ἐπιτακτικὴν ταύτην ἀνάγκην.

Ἄν ὅμως εὐρεθῇ σχολῶν δυνάμειον ν' ἀγοράσῃ, νὰ εἴη ἐλεύθερον,
νὰ τὸ πράξῃ καὶ νὰ μὴ ἀπαγορεύεται, ὥς σήμερον συμβαίνει. Ὁ διδά-
σκαλος νὰ εἴη ἐλεύθερος καὶ ἂν δὲν δύναται νὰ ἀγοράζωσι πολλὰ συγ-
γραμματα καὶ ὅλοι οἱ μαθηταί, δύναται νὰ δύναται ἢ ἢ δύο ὅλοι ἢ μι-
ρες τῶν μαθητῶν ν' ἀγοράζωσι καὶ αὐτὸ ἀφέλιμον εἶνε. Ταῦτα δὲν θὰ
χρησιμεύουσιν ὡς ἀναγνωσματολόγια καὶ μάλιστα διὰ νὰ μελετοῦν εἰς τὸ
σπῆν των οἱ μαθηταί, ἀλλ' ἵνα ἐν τῷ σχολείῳ γίνηται ἀνόνητος καὶ ἀ-
τάλας τεμαχίων τῶν διὰ τοὺς προειρημένους λόγους.

Αὐτὸ θὰ συντελέσῃ καὶ εἰς καὶ ἄλλα. Οἱ διδ' αἰετοὶ θ' ἀρχίσουν νὰ
διαβάζουν καὶ τοιαῦτα ἔργα διὰ νὰ ἐπαρκοῦν τοὺς μαθητάς των. Θὰ
παύσονται νὰ νομίζουσιν ὅτι τὸ δογμα των ἀπαιτεῖ τὴν μελέτην βιβλίων μό-
νον στενῶς ἐπιγλωττικῶν. Μελετῶντες δὲ πλὴν τούτων καὶ λογοτεχνικά
αἰτιολογοῦνται καὶ ἀνέχονται εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον. Καλὸν νὰ φτενύω-
μεν εἰς τὸν κήρυκν μας διάφορα φυτὰ ὀλωροφόρα, τὰ ὅποια παρέχουν
ἐλκτικὸν κέρδος, ἀλλ' ἂν παραλήλως πρὸς ταῦτα καλλιερῶμεν καὶ ἀνθη,
ἢ ὡφέλεια θ' εἶναι διπλῇ. Καλὸν βεβαίως νὰ εἴη τις διδ' αἰετοὺς φιλό-
πορος, ἀλλὰ καλύτερον ἀκόμη ν' ἀνῆλθῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐκλεκτικῶν δια-

ροουμένων. Ἡ τοιαύτη μόρφωσις ἐκτὸς τῶν ἄλλων συμβάλλει ὄχι ὀλίγον καὶ εἰς τὸ ὅλον ἔργον τοῦ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως

Θ' ἀρχίσουν καὶ οἱ διδάσκαλοι νὰ εἰσέρχωνται καὶ ἀνιλαμβάνονται τὴν ὀλοζώντανήν ζωὴν καὶ ἀντιλοῦντες ἐκεῖθεν δυνάμεις θὰ καθίστανται καὶ αὐτοὶ ζωνταροί. Ἄν μέχρι τοῦδε, πλὴν ἰξαιρέσεων καὶ αὐτῶν αὐτοδιδασκέντων, τὸ πνεῦμα τῶν διδασκάλων ἔμεινε κεκλισμένον ἐπὶ τῶν τεσσάρων τοίχων τοῦ σχολείου καὶ δὲν ἔξωσαν ἔν βλέμμα εἰς τὴν ζωντανήν ζωὴν; δὲν πταίουν αὐτοί. Πταίουν τὰ σχολεῖα, τὰ ὁποῖα οὐδ' ἐποτρὶ εἶπον πρὸς αὐτοὺς ὅτι ὑπάρχει ζωὴ!

ΤΕΛΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ :

Τῇ παρακλήσει τῶν δημοδιδασκάλων τῆς Περιφέρειας Πειραιῶς δημοσιεύονται καὶ αἱ δύο κατωτέρω ὁμιλίαι τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Δημοτ. σχολείων γενόμεναι ἡ μὲν πρώτη τὸν Μάρτιον ἡ δὲ δευτέρα τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1921 εἰς τὰ συνέδρια τῶν δημοδιδασκάλων τῆς Περιφέρειας Πειραιῶς.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ

Κύριοι Συνεργάται

Εἶνε γνωστά τὰ καθήκοντά σας καὶ γνωστά τὰ καθήκοντα τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Σας. Ἐν τούτοις ἐπιβάλλεται πρὶν ἢ ἀρχίσωμεν τὴν συνεργασίαν μας νὰ γείνη ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἀνασκόπησις τούτων πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον. —

Ἐχομεν *καθήκοντα κοινωρικά* καὶ καθήκοντα *καθαρῶς σχολικά*. *Καθήκοντα πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας καὶ καθήκοντα πρὸς ὅλους ἐκείνους* μετὰ τῶν ὁποίων ἐρχόμεθα ὁπωσδήποτε εἰς ἐπαφὴν. Ἡ ἐπίγνωσις δὲ καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν καθηκόντων τούτων ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀνωτάτου τῶν καθηκόντων, τοῦ *καθήκοντος πρὸς τὸ ἔθνος*, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπεκτῶμεν τὸ δικαίωμα νὰ λεγώμεθα *γνήσιοι μορφωταί*.

Περιδεβλημέναι ἰδιότητά τοσόν ὑψηλὴν καὶ τριαύτης σπουδαιότητος δὲν πρέπει νὰ ληρομονῶμεν, ὅτι *δὲν εἴμεθα ἐλεύθεροι* τόσον ἐντὸς, ὅσον καὶ ἐκτὸς τῶν σχολείων. Αἱ σχέσεις μας, ἡ περιβολὴ μας, αἱ συναναστροφαὶ μας, ἡ περίεργα μας, ὅλα ἐν γενεῇ πρέπει νὰ ἔχουν τὸν χαρακτήρα τοῦ *σεμνοῦ καὶ λεπτοῦ*.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν, ὅτι εἴμεθα ὑπηρεταὶ τῆς Κοινωνίας καὶ οἱ ἱατροὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν, πρέπει μὲ εὐγένειαν ν' ἀκούωμεν τὰς παρακλήσεις τῶν καὶ μὲ προθυμίαν νὰ τὰς ἐκτελῶμεν, ἐὰν καὶ ἐφόσον αὐταὶ εὐρίσκονται ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ *δυνατοῦ καὶ τοῦ ἡθικοῦ*.

Ἐχομεν νὰ παλαίσωμεν κατὰ προλήψεω καὶ νὰ ἐπιβάλωμεν τὸ κύρος μας εἰς τὴν Κοινωνίαν. Ἀνάγκη διὰ τοῦτο νὰ μὴ δημιουργῶμεν ζητήματα εἰς βάρος μας καὶ ἀνάγκη ἐπίσης νὰ εἴμεθα κύριοι τῆς ἐργασίας μας καὶ νὰ τακτοποιῶμεν ὅλας τὰς πλευράς μας, δι' ἃς οὐκ εὐρίσκονται ὑπὸ τὸν ἐλεγχον τῆς Κοινωνίας. Πότε δὲν πρέπει νὰ μᾶς λείψῃ τὸ *θάρρος τῆς γνώμης* καὶ τὸ τοῦ ἐπικριτοῦ τῶν πραγμάτων τῶν. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου μέχρι τοῦ νὰ μεταβληθῶμεν εἰς ἀληθεῖς τυραννί-

ἔκους ὑπάρχει ἀπόστοσις τὴν ὁποίαν μετὰ προσοχῆς ὀφείλομεν νὰ τηρῶμεν, ἐὰν θέλωμεν νὰ εἴμεθα καὶ νὰ λεγώμεθα ἄξιαι τῆς ἀποστολῆς μας.

Ἐξήτασα κεινῶς τὰ πρὸς τὴν Κοινωνίαν καθήκοντά μας, διότι Ἐπιθεωρητὴς καὶ Διδάσκαλος ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εὐρίσκονται εἰς τὸ αὐτὸ μέτωπον. Δὲν θεωρῶ δὲ ἀναγκαῖον νὰ μνημονεύσω πῶς καὶ ὑπὸ ποίας περιστάσεως ἡ Κοινωνία ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν Ἐπιθεωρητὴν καὶ μὲ τὸν Διδάσκαλον, διότι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ θέσω εἰς ἀμφιβολίαν τὴν δύναμιν τῆς μίμησός σας. Ἀρκεῖ νὰ δηλωθῇ μόνον, καὶ τοῦτο ὡς ἐκ περισσοῦ, ὅτι κοινωνικὸν περιβάλλον εἶναι: ὁ μαθητὴς, ὁ συνάδελφος, ὁ Προϊστάμενος, ὁ γονεὺς, ὁ κηδεὼν, πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ τοῦ Κράτους, πᾶς πολίτης καὶ τέλος αὐτὸς ὁ πολίτης ἐαυτοῦς μας πρὸς τὴν λειτουργίαν ἐαυτοῦν μας.

Τὸ τελευταῖον ἀναγεται εἰς τὸ πρὸς τὸν ἑαυτὸν ἡμεῖς καθήκοντα, περὶ τοῦ ὁποῦ εἰς τὴν ἀρχὴν εἶπον. Ἐἴνε ὁ κορμὸς τοῦ ποῦ τινὰ τοῦ δένδρου τῶν καθηκόντων ἡμεῖς καὶ θὰ ἤρκει μὲν ἡ ἀνάλυσις τοῦ διὰ νὰ δεθῇ πλήρης ἡ εἰκὼν τῶν πάσης φύσεως ὑποχρεώσεών μας.

Μετὰ τὰ ὀλίγα, τὰ ὅποια ἐλέγχθησαν περὶ τῶν γενικῶν ὑποχρεώσεών μας, εἰσέρχομαι εἰς τὸ κυρίως σχολικὰ καθήκοντά μας μὲ τὴν ἐπιρροήν σήμερον σημειώσιν, ὅτι εἰς τὸν κύκλον τῶν σχολικῶν καθηκόντων ἡμεῖς ὑπάρχουν καὶ κοινωνικὰ τοιαῦτα, ὡς ἐπίσης καὶ ἀντιθέτως.

Αἱ σχολικαὶ μας σχέσεις, τὰ δικαιώματα καὶ τὰ καθήκοντά μας κανονίζονται διὰ νόμου καὶ εὐκολὰ ἡδύνατο νὰ πιστεύσῃ κανεὶς, ὅτι ἐφ' ὅσον τοῦτο γίνεται, οὐδέποτε παρυσιάζεται περίπτωσις ἀνωμαλίας, λησμονεῖ ὅμως ὁ τοῦτο πιστεύων, ὅτι χίλιοι νόμοι καὶ δύο χιλιάδες διατάξεις δὲν ἀρκοῦν διὰ νὰ κινῶ ἱκανοὶ πολλοὶ καὶ νὰ προλαβαίνουν περισσότερα. Χρειάζεται μοῦ μ' οὐτὰ καὶ ἰσχυρῆς ἀντίληψις καὶ μόρρωσις ἡ προσήκουσα καὶ τὸ ἀποδοτικότερον θέλημα.

Καλοῦμεθα εἰς συνεργασίαν προϊστάμενοι καὶ ὑφιστάμενοι, ἀλλὰ καὶ συνάδελφοι. Παιδαγωγοὶ καὶ ἐὰν θέλωμεν νὰ εἴμεθα, ὡς ὀφείλομεν ξένοι πρὸς τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς αὐτοὺς, τὸ καθῆκον τὸ ὁποῖον ἔχετε νὰ ὑποτάσσῃσθε ὡς ὑφιστάμενοι εἶναι μικρότερον τοῦ δικαιώματος τοῦ ὁποῖον ἔχετε ἀπέναντι τῆς Ἐπιστήμης νὰ μὴ σιωπᾶτε ὅταν αἰσθάνεσθε ὅτι ἡ γνώμη μοῦ δὲν εὐρίσκεται εἰς ἀρμονίαν πρὸς τὰ ἐπιστημονικῶς ὡς ὀρθὰ παραδεδομένα. Μίαν μόνον ἐπιφύλαξιν, καὶ τοῦτο ἂν καὶ εἰς τὰ κοινωνικά σας καθήκοντα. — Ἡ γνώμη σας νὰ διατυπώνεται μετὰ

τῆς προσηκούσης εὐλαβείας. Προέρχομαι ἐκ τοῦ Κλάδου καὶ ἔχω τὸ καθήκον ὄχι μόνον νὰ μὴ ἀνηθῶ ἀλλὰ καὶ ὑπερηφάνως νὰ ἀναφέρω τὴν μεγάλην οἰκογένειαν, ἐξ ἧς κατὰγομαι, ἀλλὰ τὸ καθήκον τοῦτο εἶνε μικρότερον τοῦ ἄλλου, τὸ ὅποτον ἔχω, νὰ μὴ ἀνεχθῶ παρεκτραπὴν ἐκ μέλους τινὸς τῆς οἰκογενείας μας, τείνουσαν νὰ ζημιώσῃ τοῦλος ἡμᾶς καὶ τὴν Ἐκπαίδευσιν.

Ἐλευθερίαν εἰς τὰς σκέψεις σας καὶ τὴν διατύπωσιν τῶν γνώμων σας ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου σεβασμὸν ἀπόλυτον πρὸς τὴν μεγάλην οἰκογένειάν μας, εἶνε οἱ δύο πύλοι περὶ τοὺς ὁποίους θὰ περιστραφῇ ὁλόκληρος ἡ συνεργασία μας.

Ἐστος ἐξ ἡμῶν ὀφείλει νὰ εἶνε πιστὸς τηρητὴς τῶν τύπων. Ἡ ἐκτέλεσις τῶν τύπων ἢ στενὴ πρᾶγματι αὐτῇ ἀποψις, ἂν δὲν εἶνε αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ὠφέλιμος, πλεὺν ἐν τούτοις μᾶς βοηθεῖ εἰς τὴν ἐργασίαν μας. Τὴν συνιστῶ ὄχι πρὸς χάριν τῆς ἢ διότι εἶμαι φίλος τῆς ἐξ αἰσθημάτων ἀλλὰ πρὸς ὁπφυγὴν κατ' ἐπιφάνειαν ἀνωμολιών, οἱ ὁποῖαι πολλὰ τὰ δυσάρεστα προξενοῦν.

Τὰ ὑπηρεσιακὰ διδύκρια, ἐπὶ παραδείγματι, ἐν δυνατῇ τόξει, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν ὁ Ἐπιθεωρητὴς προσέχη ἢ δὲν προσέχη εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο. Τακτικοὶ ὡς πρὸς τὴν ὥραν τῆς προσελεύσεώς σας καὶ ὡς πρὸς τὴν τακτοποίησιν καὶ ἐνέργειαν τῶν διαλειμμάτων καὶ ἐν γένει εἰς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν τυπικὴν ἐργασίαν τοῦ σχολείου καὶ περὶ ὧν θὰ γείνη ἰδιαιτέρος λόγος.

Μετὰ τοὺς τύπους ἢ οὐσία.

Οὔτε αἱ πολλαὶ γνώσεις, οὔτε ὁ τρόπος τοῦ χειρισμοῦ τῶν δυνάμει νὰ φέρουν τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα, χωρὶς τὰ προσόντα τὰ ὁποῖα ἀμέσως ἀνωτέρω ἀάφερα. Ἡ μόρφωσις, ἄλλως τε, προϋποθέτει τὴν ὑπαρξίν τῶν προσόντων οὗτων.

Σκοπὸς τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου δὲν εἶνε νὰ φορτώσῃ τὸν μαθητὴν ἀπὸ γνώσεις, ἀλλ' ἵνα μορφώσῃ τοῦτο. Εἶνε δὲ μόρφωσις, ἢ ἀπέκτησις ὠρισμένων γνώσεων χρησίμων εἰς τὴν ζωὴν, ἢ ἀσκήσις ὠρισμένων δεξιοτήτων καὶ ὁ ἐθισμὸς εἰς πρόξεις, ἀνεγνωρισμένος ὡς πρόξεις ἀρετῆς.

Ἄλλα τῶν μαθημάτων ἄγουν ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ ὅλλα ἐμμέσως. Καὶ πρὸς ταῦτα καὶ πρὸς ἐκεῖνα τὴν αὐτὴν ὁποδίδω σημασίαν καὶ μετὰ τῆς ἴσης προσοχῆς θὰ τὰ παρακολουθῶ. Ἄλλα καὶ ταῦτα θ'.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

**Νῦν γένη νὰ ἐκνοποιηθῶν πολὺ πρὸς
οὐτότοις τοῦ Ἐξοχώτερος.**

Μετὴν εὐχὴν αὐτὴν, ἡ ὁποία εἶναι καὶ εὐχὴ πάντος Ἑλλήνου·
κηρύσσω τὴν εἰρήν τῶν ἐργασίῳ τοῦ Συνεδρίου μας.

Ἐξοχώτατε,

Οἱ λειτουργοὶ τῆς Δημοτ. Ἐκπαιδεύσεως τῆς περιφερείας
Πειραιῶς, ὑποβάλλομεν μετὰ σεβασμοῦ ἐπὶ τῇ εὐαιρίᾳ τῆς
ἀπονομῆς τῆς ἰδιαίτερος τιμῆς, ἣς ἐτύχομεν διὰ τῆς Παρουσίας
τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, τὴν ἔκφρασιν τῆς βαθυτάτης εὐ-
γνωμοσύνης μας, δι' ὅσα παρ' Ὑμῶν ἐκινῶν κατὰ τὸ δ. αρρεῦ-
σαν διάστημα πρὸς ἀποκατάστασιν, δι' ὅσα ἀκόμη ἐχρησιμο-
ποιήθησαν πρὸς ἀναχαίτισιν ἐπιζήμιων ὑπερβολῶν καὶ τὴν ἐκ-
φρασιν τῆς πεποιθήσεώς μας, ὅτι αὐριοῦν ἢ ἐν εἰρήνῃ Μεγάλῃ
Ἑλλάς, θὰ εὖρῃ εἰς τὸ πρόσσοπο τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος. Τὸν
πολὺ πλεονέκτημα ἀπὸ ἀπὸ ψευδῶς ἐκδιὰ φερουτος
εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ δημόσιου ἀνδραγαδίου, τὸν ἀθό-
ρυβον καλὸν Πατέρα καὶ πραγματικὸν ἀ-
νορθωτὴν τῆς Δημοκρατίας. Ἐκπαιδευτικῶς.

Κύριοι Βουλευταί, Κε Δήμαρχε, Κυρία καὶ Κύριοι

Οἱ καλοὶ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ εἶναι οἱ καλύτεροι φίλοι τῆς οἰκο-
γενείας Σας καὶ σπουδαῖοι διὰ τὴν μὴ ἐπὶ τὰ πῶτα σινηρίσματα τῆς Πο-
λιτείας καὶ τοῦ ἔθνους. Εἰς ἡμᾶς παρέχοντες τὴν συνδρομὴν Σας,
Ὑμᾶς αὐτοὺς καὶ τὴν Πατρίδα ὑπηρετεῖτε. Διὰ τῆς παρουσίας Σας

τοὺς μὲν προπορευομένους ἐξ ἡμῶν ἀναμένει, τοὺς δὲ ὑπολειπομένους καλεῖτε εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν ἰδιατέρων τιμῶν.

Βαθεῖα ἡ εὐγνωμοσύνη μας διὰ τὴν εἰσοχυσιν καὶ μεγάλη ἡ χαρὰ μας διὰ τὴν ἐκ μέρους Σας ἀναγνώρισιν τῶν προσπαθειῶν μας.

Σοὶ Προϋστάμενοι,

Εὐτυχεῖς ἡμεῖς Ἐπιθεωρητῆς καὶ διδάσκαλοι, διότι υπογράφομεν σήμερον ἐνώπιόν Σας τὸ συμβόλαιον τῆς συνεργασίας μας. Εὐτυχεῖς διότι εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι δὲν θὰ παρβῶμεν οἰδεῖμον ἐκ τῶν υποχρεώσεών μας. — Τὸ ἐγώτοιικόν τῆς δηλώσεως αὐτῆς καλύπτεται πλήρως ἐκ τῆς ἐξηγήσεως, ὅτι αἱ προσπάθειαι μὲς θὰ ἐκδηλωθοῦν εἰς ὅλην των τὴν ἐκτασιν — καὶ εὐτυχεῖς ἀκόμη καὶ πρὸ παντὸς διότι δίδεται ἡ εὐκαιρία τὰ εὐρεθῇ σήμερον ἐνώπιόν Σας ἡ Δημοτικὴ Ἐκπαίδευσις ὁμιλοῦσα καὶ ἀπροσμένη ἀπ' ἐδθείας καὶ ὄχι ἀπὸ φωνογράφου. —

Φίλοι Συνάδελφοι,

Εἰς τὸ προηγούμενον εἰς τὸ πρῶτον συνέδριόν μας, Σας ἀπεκάλεσα Κυρίους Συνεργάτας σήμερον σὰς ἀποκαλῶ Φίλους Συνάδέλφους.

Ἡ ἀλλαγὴ δὲν ἐγένεεν ἐκ τύχης οὐδ' ἐδὲ νὰ ποικίλλω τὴν φράσιν. Ἡ ἀντίληψις, ὅτι ἐδημιουργήθη μεταξὺ μας μία νέα κατάστασις σχέσεων, ὥθησε τὴν ψυχὴν μου νὰ σὰς θεωρήσῃ καὶ τὸ στόμα μου νὰ Σας ἀπεκαλέσῃ φίλους.

Φίλος Ἐπιθεωρητῆς σημαίνει: Διδάσκαλοι εἰς τὸ ὕψος τῶν. Σημαίνει καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη πράγματα, τὰ ὅποια δὲν ἀπαριθμῶ διὰ νὰ μὴ Σας κουράσω. Ἦλθον ἄλλως τε ὅλα τὰ ἀκολουθοῦντα τὸν τίτλον τοῦ φίλος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς συνειδήσεώς σας, ἅμα τῇ ἐκφωνήσει του.

Εὐχομαι τὸ αὔριον νὰ πείσῃ ἐμὲ μὲν, ὅτι δὲν σὰς ἀπηύθυνα τὸν τίτλον τοῦτον ἐνωρίτερον τῷ δέοντος, Σας δὲ ὅτι πράγματι ὁ Ἐπιθεωρητῆς σας Σας θεωρεῖ φίλος.

Φίλοι Συνάδελφοι,

Αἱ ὁμιλίαι μου θὰ ἔχουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δύο κορμούς. Ὁ ἓς θ' ἀσχολῆται γενικῶς μὲ τὰ καθήκοντα ἡμῶν ὡς Ἐπιθεωρητοῦ καὶ ὡς διδασκάλων καὶ ὡς μορφωτῶν ἐν γένει καὶ ὁ ἄλλος θὰ περιλαμβάνῃ γνώμας καὶ ὁδηγίας περὶ τῆς διδασκαλίας τῶν διψύρων μαθημάτων. Ὁ καθένας δὲ ἀπ' αὐτοὺς θὰ ἔχῃ κλάδους ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ θ' ἀσχίζω ἢ θὰ καταλήγῃ ἀναλόγως τῆς πορείας τῶν ὁποίων θ' ἀκολουθοῦν αἱ ὁμιλίαι μας.

Δὲν γιωρίζω, οὔτε θέλω, οὔτε ζητῶ νὰ μάθω ἂν ἡσχολήθησαν Συνάδελφοι Ἐπιθεωρηταὶ μὲ τὸν πρῶτον κλάδον τοῦ γενικοῦ κορμοῦ τῆς ὁμιλίας μου. Καὶ ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ δὲ ἐνθυμῶμαι ἂν ἡσχολήθησαν. Κάμνω τὴν δήλωσιν αὐτὴν, ὡς ἔχω καθήκον μὲ τὴν μίην προοθήκην, ὅτι, ἂν ἡσχολήθησαν ἀνεξαρτήτως τοῦ τί εἶπον, αἱ προθέσεις τῶν ἦσαν ἀγαθαὶ καὶ μὲ τὴν βεβαίωσίν μου ὅτι ἡ ἐργασία μου, ὅτε δεύτε θὰ παρουσιάσῃ συγκριτικὰς ἐπιφανείας. —

Ἐκ λεπτότητος πρὸς τοὺς ἀνὰ τὸ Κράτος ὑπηρετοῦντας διδασκάλους δὲν δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι εἰ εἰς τὰ Κέντρα ὑπηρετοῦντες εἶναι ἀνώτεροι τῶν ἄλλων. Ἀλλ' ἐκ καθήκοντος πρὸς τὴν ἀλήθειαν ὀφείλω νὰ διακηρύξω καὶ τὸ κάμνω ὡς βλέπετε δημοσίᾳ, ὅτι οἱ εἰς τὰ Κέντρα ὑπηρετοῦντες οὐδὲν ὅς εἶναι κατώτεροι. Εἶναι, πλὴν τὰ συμβάλλοντα καὶ πρῶτιστα πάντων τὸ περιβαλλόν, τὰ ὁποῖα δὲν ἀφίνουν τὸν εἰς τὰ Κέντρα διδάσκαλον νὰ μὴ ἀνῇ ἢ εἰς τὴν πρῶτην γραμμὴν.

Εἰς τὸ πλευρὸν ὅμως τῆς ἀληθείας αὐτῆς εἶναι καὶ μία ἄλλη ἀλήθεια ἀξία μεγάλης ἐπίσης προσοχῆς.

Ὅτι αἱ δυσχέρειαι εἰς τὰ Κέντρα εἶναι ἀπείρως μεγαλύτεραι διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ ἔργου μας ὡς μορφωτῶν.

Ἄν δὲ αἱ δυσχέρειαι εἶναι, ὡς εἶναι μεγαλύτεραι ἐν καιρῷ εἰρήνης, δύναμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅποσαι καὶ ὅποια εἶναι ὅταν ἡ χώρα διάγῃ ζωὴν πολεμικὴν καὶ μάλιστα ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν.

Καὶ αἱ δύο αὐταὶ ἀλήθειαι μὲ παρακαλοῦν αὐτὴν τὴν στιγμήν νὰ Σᾶς εἰπῶ:

Φίλοι Συνάδελφοι, οἱ πράγματι οὐδενὸς κατωτέρω ὀφείλετε εἰς τὰς δυσχερείας νὰ φαῖνται παύτως ὡς ἐροῦν. Δὲν ζητῶ δὲ μόνον τὴν προσπάθειάν σας, ἀλλὰ καὶ τὴν γνώμην σας. Καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι μ' ἐννοεῖτε καὶ ὅτι διδετε ὑποσχέσασθαι σχετικῶς ἀφήνω τὸν κλάδον αὐτὸν τῆς γενικῆς ὁμιλίας μου.

Ἡ περιφέρειά μου ὅμως, φίλοι Συνάδελφοι δὲν ἔχει μόνον Κέντρον ἀλλὰ καὶ ὑπαιθρου χώραν καὶ χωριά, τὰ ὅποια πρέπει νὰ παρουσιάζουν ὅψιν καλυτέραν ἐκείνης, τὴν ὅπου ἀν παρουσιάζουν τὰ χωρία τῆς ἄλλης Ἑλλάδος. Ὅχι βέβαια, διότι εἶναι χωρία τῆς περιφέρειας μου, ἀλλὰ διότι εὐρίσκονται πλησίον τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς, τῶν δύο καλυτέρων πόλεων τῆς Πατρίδος μας. Καὶ ἐδῶ αἱ δυσχερεῖαι δὲν εἶναι ὀλίγαι, οὔτε μικραί. Καλούμεθα πάντες εἰς συνδρομὴν.

Καθὼς τὸ φῶς μιᾶς μεγάλης αἰθροῦσης φθάνει καὶ μέχρι τοῦ προθαλάμῳ, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἡ φωτεινὴ δράσις ὑμῶν τῶν εἰς τὸ κέντρον πρέπει νὰ ρίπῃ τὰς ἀετνας τῆς καὶ μέχρι τῶν περιχώρων. Οἱ εἰς τὰ περίχωρα Συνάδελφοί Σας ἀγωνίζονται καὶ μάλιστα ἀγῶνι σκληρῶν, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ πιστεύουν καὶ νὰ βλέπουν, ὅτι καὶ οἱ εἰς τὰ Κέντρα μάχονται ἐπ' αὐτοῦ. Καὶ ἡ μᾶλλον εὐχεινὴ ψυχῇ ἔχει ἀνάγκην νὰ λαμβάνῃ ἡγεσίαν τῆς κατὰ παράλληλον ἐνεργείας. Ἐστῶσαν λοιπὸν τὸ παράδειγμα Ἑρῶν στήριγμα δι' ἐκείνους καὶ οἱ ἀγῶνες ἐκείνων τί τιμολογεῖται ἐκ μέρους Σας δι' αὐτοὺς.

Ἀν δὲν σφάλλω εἰς τὰς παρατηρήσεις μου, δὲν εἶμε μόνον ἡ γλῶσσα ἡ Ἀλβανικὴ τὸ μέγα κώλυμα τῆς σχολικῆς μας ἐργασίας. Εἶναι καὶ αὕτη ἡ ζωὴ μὲ ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς Ἑχειτι ἐπὶ ἐλαττοῦ διάφορον. Ἡμεῖς δὲν θί ζητήσωμεν εὐθυνας βέβαια, δὲν θ' ἀφήσωμεν ὅμως προσπάθειαν, τὴν ὅποιαν νὰ μὴ ἐξαντλήσωμεν πρὸς δημιουργίαν μιᾶς νέας καταστάσεως. Καὶ ὅταν λέγω ἡμεῖς δὲν ἐννοῶ τὸν Ἐπιθεωρητὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς τοὺς εἰς τὸ Κέντρον καὶ τοὺς εἰς τὰ περίχωρα ὑπηρετοῦντας. Κοινὸς ὁ ἀγὼν καὶ κτῆμα ὅλων ἡ περιφέρειαι ὁλόκληροι. Ἐφ' ὅλων δὲ τῶν ζητημάτων θέλω καὶ παρακαλῶ νὰ ἔλῃ ἐγγραφὴν τὴν

γνώστην σας δι' ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὸ Κέντρον καὶ εἰς τὰ περίχωρα. Ἐννοεῖται, ὅτι τοῦτο δὲν θ' ἀποτελῇ καὶ καθήκον Σας ἐπιβεβλημένον. Μένει ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν μορφωσίην Σας καὶ εἰς τὸν τρόπον μετὰ τὸν ὁποῖον ἀντιλαμβάνεσθε ὅτι πρέπει νὰ μετ' ἐπισχύσητε.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ προσφορὴ σας μείζονα θὰ ἔχη ἀξίαν καὶ ἡ ψυχὴ μου νέας θ' ἀντλήσῃ δυνάμεις εἰς τὴν ἐπιτέλειον τοῦ ἔργου μου. Δὲν χηνοῦν ὅτι ἀπευθυνομαι πρὸς φίλους καὶ δὲν λησμονῶ ἐπίσης ὅτι διὰ μερικὰ δὲν χωρεῖ ἡ φράσις ἐπιβεβαίωσιν ἀλλ' ὅτι ἐν γινώσκω ὅτι ὁ δ' ἐχθρὸς. Καὶ μετὰ τὸ αὐτὸ αἶσθημα τῆς ἐλπίδος ἀφήνω καὶ τὸν κλάδον ταύτην τῆς ὁμιλίας μου.

Θέλω καὶ παρακαλῶ νὰ βλέπω φιλολογικὴν κίνησιν. Συνίστω τοῦτο ἰδιαίτερως πρὸς τοὺς συναδέλφους ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ἀπὸ τοῦ στενῶς ἐπαγγελματικῆς συγγράμματος μέχρι τοῦ ἁπλῶς λογοτεχνικοῦ ὅλα νὰ διέρχονται, εἰ δυνατόν ἀπὸ τὰ χεῖρά σας. Ολίγον, ἀλλὰ πάντοτε, ἂν ἀσχολῆται καρεῖς πολλὰ ἔχει νὰ ὠφεληθῇ.

Ἐχομεν καθήκον νὰ ποικίλλωμεν τὸ ἐπίπονον καὶ ἄχαρι ἔργον μας. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ ἐνασχόλησις τὴν ὁποίαν σιτιστῶ πολλὰ ἔχει νὰ προσφέρῃ. Δὲν εἶναι ὁμως μόνον ἡ εὐχαρίστησις, ἀλλὰ καὶ ἄλλη ὠφέλεια θὰ προκύπτῃ ἐξ αὐτοῦ. Μορφώνεται ὁ ἀσχολούμενος καὶ σιγά, σιγά ἀνέρχεται εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον. Καλὰ εἶναι νὰ φυτεῖ καρεῖς εἰς τὸν κήπον τοῦ διάφορα ἀνθοφύρα φυτά, τὰ ὁποῖα παρέχουν ὑλικὸν κέρδος. Ἀλλ' ἂν παραλλήλως πρὸς ταῦτα καλλιερῇ καὶ αὐτὴν τὴν ὠφέλειαν θὰ εἶναι διπλῇ.

Καλὰ νὰ εἶναι καρεῖς διδάσκαλος φιλόπονος, ἀλλὰ καλυτέρον ἀκομὴν ν' ἀνέκη καὶ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐκλεκτῶς διαγινόμενων. Πλὴν δ' ὅλων τούτων καὶ εἰς τὸ ἔργον, τὸ καθαρῶς διδασκαλικόν, πολλὰ συμβάλλει ἡ ἐνασχόλησις περὶ τῆς ὁποίας Σας ὡμίλησα. Ὑπάρχουν μαθήματα τὰ ὁποῖα ἀμέσως ὑπηρετοῦνται δι' αὐτῆς καὶ ἄλλα ἐμμέσως. Τέλος τοῦτο ἂν σκεφθῇτε θὰ συμφωνήσητε μαζί μου ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου σας ὡς διδασκάλων καὶ τοῦ προορισμοῦ σας ὡς ἀνθρώπων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ψυχῆς Σας. Μαυτεῖω ὅτι μετὰ βεβαιώσετε, ὅτι ἀρκοῦν ὅσα εἶπα σχετικῶς καὶ εἰσέρχομαι εἰς ἄλλον κλάδον.

Θερμὴν ἀπευθύω παράκλησιν πρὸς τὰς κ. κ. διδασκαλίσσας. Τόσον θερμὴν ὅσον χρειάζεται νὰ καλυφθῇ τὸ αὐστηρὸν καὶ τοιαύτην παράκλησιν οἷα ἀπαιτεῖται διὰ νὰ ἀντικατασταθῇ ἡ διαταγή. Τὰ κορίτσια νὰ γίνωνται οἰκοκυραεῖς. Δὲν θέλω νὰ ἐπικαλεσθῶ τὸ πρόγραμμι. Δὲν ὁμιλῶ περὶ ἀναγεγραμμένων ὑποχρεώσεων. Δὲν ἀρκεῖ ἡ ἐκτέλεσις τῶν ὑποχρεώσεων τούτων, διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὅ,τι πρέπει. Χρειάζεται μία ἄλλη πορεία ἐκ μέρουσας, πορεία ἡ ὁποία εὑρίσκεται ὑπεράνω τῶν ὑπηρεσιακῶν καθηκόντων Σας.

Πρέπει νὰ μεταβληθῇ ἡ ζωὴ μας καὶ ἡ μεταβολὴ αὐτὴ θὰ ἐπέλθῃ διὰ τῶν Μητέρων καὶ αἱ μητέρες εἶναι μαθήτριάς Σας. Καθαριότης, τάξις, ἐργασία. Τὸ τελευταῖον ὅχι μόνον ὑπὸ τὸν τύπον τοῦ νὰ μὴ εἶναι ὀκνηραὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοῦ νὰ γνωρίζουν ὅλας τὰς ἐργασίας, πῶς πρέπει. Συνιστῶ νὰ συνέοχησθε εἰς συνέδρια διδασκαλιστῶν νὰ συζητήτε καὶ νὰ λαμβάνητε ἀπὸ κοινοῦ σχετικὰς ἀποφάσεις. Τὰ πορίσματά Σας νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὸν Ἐπιθεωρητὴν Σας. Νέα, Μεγάλῃ Ἑλλάς στέκει σήμερον ἐνώπιόν μας καὶ ζητεῖ τὴν συμβολὴν μας ἐν παντί. Πρὸς ἐκείνην βλέπετε καὶ ὁ Ἐπιθεωρητής Σας δηλοῖ ὅτι πρὸς τιμὴν Σας δὲν λέγει περισσότερα ἀνιφορικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Ἀνάγκη νὰ κινήσω καὶ εἰς ἄλλον κλάδον διὰ νὰ πέσουν ὅλαι αἱ ὑπονοούμεναι ἐπιφυλάξεις. Καὶ ὁ κλάδος αὗτος ἀφορᾷ εἰς τὰς ἰδιαιτέρας ὁμιλίας Σας τὰς ὑπηρετούσας τὸ ὑλικὸν συμφέρον Σας. Ὁ προϊστάμενός Σας δὲν θὰ εἶναι αὐστηρὸς μέχρις ἀδικίας, οὔτε ἐπιεικὴς μέχρις ἐνισχύσεως πρὸς θεραπείαν ἀδυναμιῶν ἐπὶ ζημίᾳ τῆς Πολιτείας.

Θὰ εἶναι δίκαιος. Πολὺ εὐχαρίστας καὶ μὲ μεγάλη χαρὰ θὰ βλέπω νὰ προάγωνται τὰ Οἰκονομικά Σας δι' ἡθικῶν μέσων, ἀλλὰ μεγάλην λύπην θὰ δοκιμάσω ἂν ἀντιηφθῶ, ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὰ δημόσια ἔδωκε τὴν θέσιν τοῦ εἰς τὴν φροντίδα διὰ τὰ ἀτομικά.

Ὀλίγα περὶ σχολικῶν ἐορτῶν, περὶ σχολικῶν ἐκδρομῶν καὶ περὶ διδασκαλικῶν τοιούτων καὶ τελειῶνω τὸ γενικὸν μέρος τῆς ὁμιλίας μου.

Συνιστῶ τὰς ἐορτάς καὶ ἐκδρομάς, διότι καὶ εὐχαριστοῦν καὶ διδά-

σκοῦν ἐν ῥ' αὐτοχρόνως δίδουν τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὴν κοινωνίαν νὰ μᾶς παρακολουθήσῃ. Ἐκ τοῦ τελευταίου δὲ τούτου εἶναι γνωστὰ τὰ ἑκατέρωθεν ὠφελήματα. Φαίνεται τὸ σχολεῖον ὅτι δὲν εἶναι τι ξένον τῆς Κοινωνίας, ἡ δὲ Κοινωνία ὅτι στοργικῶς παρακολουθεῖ τὴν δράσιν του. Θερμὴν παράκλησιν ὅμως διαβιβάζω νὰ καταβάλληται ἐκάστοτε μεγάλη προσοχὴ ὡς πρὸς τὴν συνταξιν τῶν προγραμμιῶν τῶν ἑορτῶν καὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐσρτῶν καὶ ἐκδρομῶν. Προκειμένου περὶ τῶν πρώτων, ἔχω καὶ τοῦτο νὰ προσθέσω. Θὰ ἤθελα ὅλα τὰ σχολεῖα δι' ὅλων, εἰ δυνατόν, τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν νὰ συμβάλλωιν.

Προκειμένου δὲ περὶ τῶν δευτέρων πάντες καὶ πάσαι οἱ συνάδελφοι. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ δευτέρου θὰ εἶχα νὰ συστήσω τὴν ἴδρυσιν σχετικοῦ συλλόγου, τὸ προεδρεῖον τοῦ ὁποίου θὰ ἡσχολεῖτο εἰς ὅλα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐπιτυχίαν μιᾶς ἐκδρομῆς τοιαύτης ἐκιάσεως καὶ σημασίας.

Φίλοι Συνάδελφοι,

Πολλὰ εἶναι δυνατόν νὰ λεχθοῦν εἰς τὸ γενικὸν μέρος τῆς ὁμιλίας χωρὶς νὰ εἶναι καὶ πράγματι πολλά. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ὀλίγα δὲν ἐλέχθησαν διὰ νὰ Σᾶς κάμουν σοφωτέρους. Ἐκείνος ἐξ ἡμῶν γνωρίζει ἕως ποῦ ἐκτείνεται ὁ κύκλος τῆς δράσεώς του καὶ διακρίνει σαφῶς τὰ ὅρια, τὰ ὁποῖα ἔχει θέσει δι' ἑκαστον ζήτημα τὸ καθήκον του ὡς διδασκάλου καὶ ὡς Ἕλληνας.

Δὲν ἐλέχθη λοιπὸν παρ' ἐμοῦ τίποτε, ἀλλ' ἐγνώσθη καὶ ἀπεδόθη ἡ σκέψις Σας, ἡ ὁποία, ἀφ' ἧς ἤρχισα τὴν ὁμιλίαν μου μοῦ, παρεχωρήθη ἐλευθέρως ἀπὸ τὴν ψυχὴν Σας. Μὲ τὸ στομα τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Σι: ὠμίλητεν ἡ ψυχὴ Σας. Ὅλοι δι' ὅλα ἔχετε τὰς ἀναγκαῖας γνώσεις καὶ τὸν προσήκοντα ζήλον. Ἐκείνος δι' ἐν ἡ διὰ πολλὰ καὶ ὅλοι κατ' αὐτὸν τὸν τρίπον δι' ὅλα ἔχετε τὴν ἰκανότητα τῆς ἐκτελέσεως. Ἐλεγε μόνον ἡ κοινὴ διατύπωσις καὶ

ἡ κοινὴ συμφωνία. Καὶ εἰς τοῦτο τὸ τελευταῖον ἀπέβλεψεν ἡ ὁμιλία μου. Καὶ καταλήγων, Σας δίδω τὴν ἐκφρασιν τῆς πεποιθήσεώς μου ὅτι καὶ πράγματα θὰ με σιγηξοῦν νὰ εἶμαι πάντοτε φίλος συνάδελφος, καὶ λαμβάνω τὴν ὑπόσχεσίν Σας ὅτι οὐ μόνον δὲν θ' ἀφήσετε εἰκαιρὰς, ἀλλὰ καὶ θὰ θηρεύετε τοιαύτας διαπιστώσεως δι' ἐδρίσκεσθαι, εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς Σας.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Ἐν τῷ προλόγῳ			
Σελίς	ἐ'στιχ.	20	αὐτοδιδασκόμενοι ἀντὶ ἀποδιδασκόμενοι
» 8	» 8	ἀν δὲν συνέβαινε	» ἀν συνέβαινε
» 12	» 20	τοῦτο	» τοῦ ο
» 13	» 12	γεμισμένας	» γ μαμένας
» 15	» 30	λέγει	» ἐγει
» 17	» 31	ἀσυνηθίστους	» ἀσυνειθίστους
» 20	» 26	ἀκόμη	» ἀ ὀμη
» 20	» 30	καὶ	» ὡς
» 26	» 29	ὑπελογίζετο	» ὑπολογίζετο
» 33	» 19	ἢ λέξις ὥς δὲν χρειάζεται	
» 35	» 17	ἀφ'	ἀντὶ ἐφ.
» 36	» 28	34	» 47
» 40	» 23	καὶ 24 38 καὶ 39	» 58 καὶ 54
» 41	» 41	τὴν—	» τὴν
» 42	» 6	ἀπλάνιστα	» ἀπλάνεστα
» 42	» 13	ἀνανάσκητα	» ἀνανάσκητα
» 52	» 18	εὐφαντικωτέραν	» ἐμαντικωτέραν
» 53	» 3	je pense	» je epnse
» 53	» 4	ζε πανο	» ζε παρο
» 56	» 16	κεραμίδια	» κ ραυίδια

5
Τραῖται διὰ τὸ Ἑσωτερικὸν
» » » Ἑξωτερικὸν

Δραχ. 5
» 6